

ТЕЦГИЗ КВИРКВЕЛИЯ

КРАТКИЙ РУССКО-ГРУЗИНСКИЙ
АРХИТЕКТУРНЫЙ
ТОЛКОВЫЙ СЛОВАРЬ

ИЗДАТЕЛЬСТВО ГРУЗИНСКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО
ИНСТИТУТА ИМЕНИ В. И. ЛЕНИНА
ТБИЛИСИ - 1961

ԹՅԵՕՐԶ ԵՅՈՒՅՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԶԵՆԻՏ-ԿԵՆՏՐԱԼ
 ԵՐԶՐԱՄԵՐԵՆԻ ԶԵՆԻՏ
 ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԵՆՏՐԱԼ

Զ.Ն. ՆՅԵՐԵՆԻՆԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԸ ԵՐԵՎԱՆԻ
 ԶԵՆԻՏԻ ԿԵՆՏՐԱԼԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԸ ԵՐԵՎԱՆԻ
 ԿԵՆՏՐԱԼԻ - 1961

რედაქტორი რ. უ. ბ. ე. ნ. ა. გ. ა. ბ. ა. ბ. ი. ა. ნ. ი.
РЕДАКТОР Р У Б Е Н А Г А Б А Б Я Н

რეცენზენტი:

ბიზნესი ჩიგოგინა
ილია ჯ. ციციშვილი

РЕЦЕНЗЕНТЫ:

ИРАКЛИЙ ЦИЦИШВИЛИ
ГЕОРГИЙ ЧИГОГИДЗЕ

წ ი ნ ა ს ი ტ ყ ვ ა ო ბ ა

ლექსიკონში მოცემულია ძირითადი რუსული ხუროთმოძღვრული ტერმინების და აგრეთვე ხელოვნებისა და მეცნიერების ხუროთმოძღვრებასთან დაკავშირებული დარგების ზოგიერთი ტერმინის განმარტება რუსულ და ქართულ ენებზე. ლექსიკონის რუსულ ნაწილში ათასამდე ტერმინია, რომლებიც მსხვილი შრიფტით არის გამოყოფილი. ფრჩხილებში მოცემულია ტერმინის ეტიმოლოგია. რუსულ და ქართულ ტექსტებში კურსივით გამოყოფილია ის სიტყვები, რომელთა ახსნა-განმარტება შესაძლებელია მოინახოს ლექსიკონში. ქართულ ნაწილში ზოგჯერ მოცემულია რუსული ტერმინის რამდენიმე იდენტური თარგმანი.

უნდა აღვნიშნოთ, რომ ლექსიკონის ქართული ნაწილი ვერაფრითაა შემთხვევაში ვერ განიხილება. როგორც დამოუკიდებელი და მას არავითარი პრეტენზია არა აქვს რამდენადმე მაინც წარმოადგინოს მოკლე ქართული ხუროთმოძღვრული ლექსიკონი. ამის გარდა, ლექსიკონში მოცემულია ტერმინების მხოლოდ მოკლე განმარტება და იგი ვერ შესცვლის ხუროთმოძღვრულ ცნობარს.

წინამდებარე შრომა, რომელიც წარმოადგენს რუსულ-ქართული ხუროთმოძღვრული ლექსიკონის შედგენის პირველ ცდას, ალბათ, შეიცავს ნაკლოვანებებსა და ხარვეზებს. ლექსიკონის შემდგენელი მეტად მალღიერი იქნება საქმიანი შენიშვნებისა და სურვილებისათვის.

ლექსიკონის შედგენისას ზოგიერთ შემთხვევაში გამოყენებულია დიდ საბჭოთა ენციკლოპედიაში, უცხო სიტყვათა ლექსიკონსა და „არქიტექტურის მსოფლიო ისტორიის“ პირველი ტომის დანართში მოცემული განსაზღვრები.

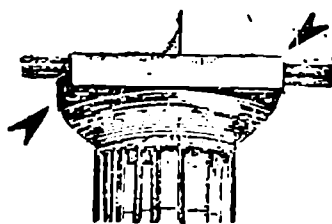
რუსული ტერმინების ქართული შესატყვისები (ე. ი. ქართული ტერმინები) შეთანხმებულია საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის სამეცნიერო ტერმინოლოგიის განყოფილებაში არსებულ უნიფიცირებულ „არქიტექტურულ ტერმინოლოგიასთან“.

შ ა მ ჯ ლ ბ ბ ბ ნ
С О К Р А Щ Е Н И Я

ა ზ ე რ ბ.	—	აზერბაიჯანский язык
ა н г л.	—	английский язык
ა რ მ.	—	армянский язык
г р е ч.	—	греческий язык
г р у з.	—	грузинский язык
и с п.	—	испанский язык
и т.	—	итальянский язык
к и т.	—	китайский язык
л а т.	—	латинский язык
н е м.	—	немецкий язык
п е р с.	—	персидский язык
п о л ь с к.	—	польский язык
т ю р к.	—	тюркские языки
ф р.	—	французский язык

А

АБАК(А) (греч.) — верхняя часть капители в виде плиты, обычно имеющей квадратное очертание в плане с прямыми (дорический ордер) или вогнутыми (коринфский ордер) краями.

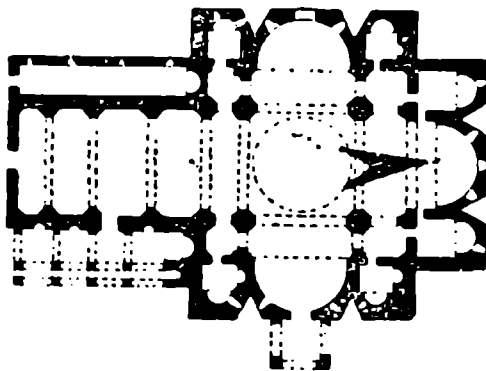

აბაკი — კაპიტელის ზედა ნაწილი, რომელიც ჩვეულებრივ წარმოადგენს კვადრატულ ფილას სწორი (დორიული ორდერი) ან მრუდხაზოვანი ნაპირებით (კორინთული ორდერი).

АБРИС (нем.) — 1. внешнее, линейное очертание, контур; 2. в топографических работах — сделанный от руки набросок с обозначением на нем полученных данных.

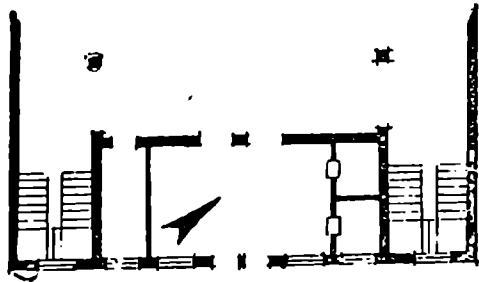
მონახაზი, აბრისი — 1. მოხაზულობა, კონტური; 2. ტოპოგრაფიულ სამუშაოებში — ხელით შესრულებული ნახაზი, რომელზედაც დატანილია მიღებული შედეგები.

АБСИДА (греч.) — объем здания, имеющий в плане полукруглую или многогранную форму и, обычно, перекрытый сомкнутым полусводом. В А. церкви размещается часть алтаря.

აფსიდა — წრიული ან მრავალწახნაგოვანი მოხაზულობის, ჩვეულებრივ შეკრული კამარით გადახურული შენობის მოცულობა. ტაძრის აფსიდაში მოთავსებულია საკურთხევის ნაწილი.

АВАНВЕСТИБЮЛЬ (фр.) — помещение в общественном здании, расположенное непосредственно у входа и ведущее в вестибюль. В зданиях театров, в аванвестибюле обычно располагаются театральные кассы или гардероб.

АВАНЗАЛ (фр.) — помещение, расположенное перед основным залом (зрительным залом, аудиторией и т. д.) общественного здания.

АВАНЛЮЖА (фр.) — небольшая передняя, непосредственно примыкающая к театральной ложе.

АВАНСЦЕНА (фр.) — постоянно доступная для обозрения часть сцены, расположенная между занавесом и рампой.

АВЕНЮ (фр.) — название широкой, озелененной улицы, принятое во многих странах мира.

АВТОСТРАДА (ит.) — шоссе, предназначенное для сквозного движения автомобилей и не пересекающееся поперечными переездами.

АГОРА (греч.) — общественный и деловой центр древнегреческого го-

აპანესტიბიული — უშუალოდ შესასვლელთან, ვესტიბიულის წინ მოთავსებული სადგომი. თეატრის შენობაში იგი ჩვეულებრივ სალაროებისათვის ან გასახდელისათვის არის განკუთვნილი.

წინაღარბაზი — საზოგადოებრივი შენობის მთავარი დარბაზის (მაყურებელთა დარბაზი, აუდიტორია და ა. შ.) წინ მოთავსებული სადგომი.

აპანლოშა — მცირე ზომის წინკარი, რომელიც უშუალოდ უკავშირდება თეატრის ლოჟას.

აპანსცენა — მაყურებლებისათვის მუდმივად თვალმისაწვდომი სცენის ნაწილი ფარდასა და რამპას შორის.

აპენიუ — განიერი, გამწვანებული ქუჩა (სახელწოდება, მიღებული მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში).

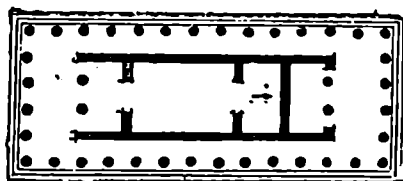
ავტოსტრადა — მანქანების გამკოლი მოძრაობისათვის გამიზნული გზატკეცილი, რომელიც არ არის გადაკრული განივი გადასასვლელებით.

აგორა — ძველი ბერძნული ქალაქის საზოგადოებრივი და საქმიანი ცენტრი,

рода — площадь, застроенная культовыми, торговыми и общественными зданиями.

რომელიც წარმოადგენდა სავაჭრო, საზოგადოებრივი და საკულტო ნაგებობებით განაშენიანებულ მოედანს.

АДИТОН (греч.) — святилище греческого храма, расположенное в глубине здания, за целлой, куда имели доступ только служители культа.

ადიტონი — ბერძნული ტაძრის სიღრმეში, ცელას უკან მოთავსებული საკურთხეველი, რომელში შესვლის ნებაც ჰქონდათ მხოლოდ კულტის მსახურთ.

АКАДЕМИЗМ в искусстве — художественная система, превращающая каноны классического искусства в догму. Принесла большую пользу в систематизации канонов классического искусства, А. впоследствии превратил классические приемы в схемы, лишённые жизненности.

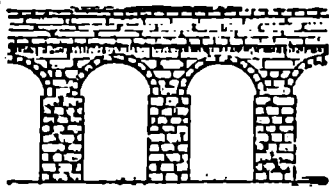
აკადემიზმი ხელოვნებაში — მხატვრული სისტემა, რომელიც კლასიკური ხელოვნების კანონებს დოგმად მიიჩნევს. აკადემიზმმა თავის დროზე მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა კლასიკური ხელოვნების კანონების სისტემატიზაციის საქმეში, მაგრამ შემდეგ კლასიკური ხერხები უსიცოცხლო სქემებამდე დაიყვანა.

АКАНТ (греч.) — скульптурный орнамент, имитирующий листья одноименного растения и лежащие в основе декора капители коринфского ордера, карнизов, фризов и других архитектурных элементов.

აკანთი — სკულპტურული ორნამენტი, რომელიც წარმოადგენს ამავე სახელწოდების მცენარის სტილიზებულ გამოსახულებას და საფუძვლად უდევს კორინთული კაპიტელის, კარნიზების, ფრიზების და სხვა არქიტექტურული ელემენტებს დეკორს.

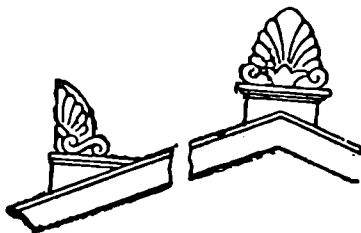
АКВЕДУК (лат.) — мост, служащий для перевода водопроводных труб, оросительных и гидротехнических каналов через овраги, ущелья, долины рек, дороги. Первые А. появились в древнем Риме в виде аркад, сложенных из камня.

АКРОЛИТ (греч.) — статуя, обнаженные части которой сделаны из мрамора, а одежда — из позолоченного или крашеного дерева.

АКРОПОЛЬ (греч.) — укрепленная часть древнегреческого города, обычно расположенная на возвышенности. В А. располагались общественные и культовые здания.

АКРОТЕРИЙ (греч.) — скульптуры или скульптурно выполненные орнаментальные мотивы (в форме пальметы) над углами фронтона здания.

АКУСТИКА АРХИТЕКТУРНАЯ — раздел акустики, который изучает закономерности распространения звука в помещении.

АЛА — подсобное помещение древнеримского дома.

არსსმული, აკვედუკი — ხიდი, რომელითაც წყალგაყვანილობის მილები, სარწყავი და ჰიდროტექნიკური არხები გადაყავთ ხევებზე, გზებზე, მდინარეებზე. პირველი ა. ქვეით ამოყვანილი თაღებით და სახით ძველ რომში აიგო.

აპროლიტი—ქანდაკება, რომლის შემდეგი ნაწილი შესრულებულია მარმარილოში, ხოლო ტანსაცმელი — ხეში.

შიდა-ციხე, აპროკოლისი — ძველი ბერძნული ქალაქის გამაგრებული ნაწილი, ჩვეულებრივ განლაგებული შემადგენელ ადგილზე. აპროკოლისში მოთავსებული იყო საზოგადოებრივი და საკულტო შენობები.

აპროტერიუმი — შენობის ფრონტონის კუთხეებზე მოთავსებული ქანდაკება ან სკულპტურულად შესრულებული ორნამენტული მოტივები (მაგ. პალმეტა).

აკუსტიკა არქიტექტურული — აკუსტიკის დარგი, რომელიც სწავლობს შენობაში ხმის გავრცელების კანონზომიერებას.

ალა — ძველი რომაული სახლის დამხმარე სათავსი.

АЛЛЕЯ (фр.) — широкая дорожка в саду, парке или городская дорога, обсаженная с обеих сторон деревьями.

АЛТАРЬ (лат.) — 1. жертвенник, место жертвоприношения; 2. часть христианского храма, обычно расположенная в его восточной части и отделенная иконостасом.

АЛЬКОВ (фр.) — дополнительное помещение в комнате, образованное отступом части стены или значительным углублением в стене. А. расположен на уровне основного помещения или связан с ним посредством ступеней.

АЛЬФРЕСКО (ит.) — см. фреска.

АМБРАЗУРА (фр.) — 1. узкое отверстие в стене для окна, расширяющееся во внутрь здания; 2. отверстие в стене укрепления для ведения огня из орудий.

АМВОН (греч.) — 1. в ранехристианской и византийской архитектуре — кафедра, расположенная по сторонам хора или под центральным куполом; 2. возвышение перед алтарем, с которого произносятся проповеди.

АМПИР (фр.) — стиль позднего классицизма в европейской архитектуре и прикладном искусстве первой

ხეობანი — ხეებით ორმხრივ შემოვრული განიერი ბილიკი ბაღში ან პარკში ან ქალაქის ასეთივე ქუჩა.

საპურთხეველი — 1. სამსხვერპლო, მსხვერპლად შეწირვის ადგილი; 2. კანკელით გამოყოფილი ადგილი ქრისტიანული ტაძრის აღმოსავლეთ ნაწილში.

ალკოვნი — კედლის ნაწილის შეწყვეთ ან კედელში მნიშვნელოვანი შეღრმავებით შექმნილი დამატებითი სათავსო ოთახში. ა. მოთავსებულია ან ოთახის ღონეზე ან მას საფეხურებით უკავშირდება.

ალფრესკო — იხ. ფრესკა.

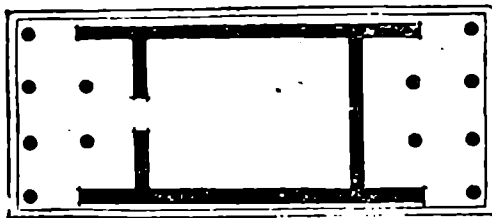
სათოფური, ამბრაზურა — 1. სათავისიკენ გაფართოებული ფანჯრის ხერეტი; 2. ციხე-სიმაგრის კედელში ცეცხლის საწარმოებლად დატოვებული ხერეტი.

საფსალფუნე, ამბიონი — 1. აღრინდელ ქრისტიანულ და ბიზანტიურ არქიტექტურაში ტაძრის გუმბათის ქვევით ან პატრონიკეს სწვრივად მოთავსებული კათედრა; 2. ქადაგების წარმოსათქმელად მოწყობილი შემადგენელად ადგილი საკურთხევის წინ.

ამპირი — გვიანდელი კლასიციზმის სტილი ევროპის არქიტექტურასა და გამოყენებით ხელოვნებაში XIX საუკუ-

четверти девятнадцатого века. Термин «А.» главным образом применяют к искусству Франции периода империи Наполеона I, хотя влияние ампира впоследствии сказалось на архитектуре ряда европейских стран. А., как и классицизм, в основном базируется на формах классического искусства античности. А. характеризуется применением строгих монументальных форм во внешней архитектуре зданий и мотивов египетского и римского искусства. В орнаментике широкое распространение нашла военная эмблематика.

АМФИПРОСТИЛЬ (греч.) — античный храм — прямоугольное в плане здание с портиками на торцах.

АМФИТЕАТР (греч.) — 1. уступами расположенные ряды кресел. 2. античное монументальное сооружение с ареной (Рим) или сценой (Греция) и с концентрически расположенными рядами мест для зрителей.

АНГАР (фр.) — помещение для стоянки самолетов.

ნის პირველ მეოთხედში. ტერმინი „ა“ უმთავრესად გამოიყენება ნაპოლეონ I იმპერიის პერიოდის ფრანგული ხელოვნების მიმართ, თუმცა შემდგომში ა. გავრცელდა ევროპის მთელი რიგი ქვეყნების არქიტექტურაში. ა., ისევე როგორც კლასიციზმი, ძირითადად ეყრდნობა ანტიკური ხელოვნების კლასიკურ ფორმებს. იგი ხასიათდება დახვეწილი, მონუმენტური ფორმებისა და ეგვიპტური და რომაული ხელოვნების მოტივების გამოყენებით. ორნამენტიკაში ფართო გავრცელება პოვა სამხედრო ემბლემატикаში.

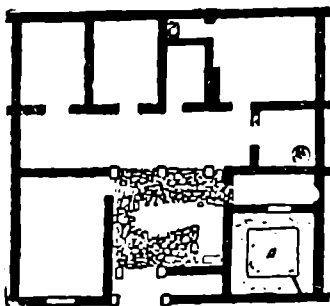
ამფიპროსტილი — სწორკუთხედიანი

გეგმისა და ვიწრო მხარეებზე პორტიკების მქონე ანტიკური ტაძარი.

ამფითეატრი — შემალეულ ხაზისხედად განლაგებული მაყურებელთა ადგილები დარბაზში; 2. ანტიკური მონუმენტური ნაგებობა ასპარეზით (რომი) ან სცენით (საბერძნეთი) და კონცენტრულ რიგებად განლაგებულ მაყურებელთა ადგილებით.

ანგარი — თვითმფრინავების სადგომი.

АНДРОН (фр.) — помещение для мужчин в греческом жилище. Андрон был связан с перистильным двориком (центральной и наиболее парадной частью греческого дома) непосредственно или посредством небольшой прихожей.

ანდრონი — მამაკაცებისათვის განკუთვნილი სადგომი ბერძნულ საცხოვრებელ სახლში. ანდრონი პერისტილურ ეზოს (ბერძნული სახლის ცენტრალურ და განსაკუთრებით პარადულ ნაწილს) უშუალოდ ან მცირე ტალანით უკავშირდებოდა.

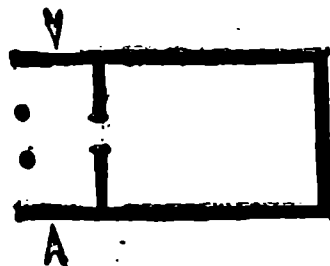
АНКЕР (нем.) — металлическая связь для взаимного крепления отдельных элементов здания и стен.

АНСАМБЛЬ АРХИТЕКТУРНЫЙ — создаваемая в течение длительного времени или осуществленная одновременно, по определенному замыслу совокупность зданий, образующих цельную артикетурную композицию, в которой архитектура отдельных сооружений подчинена единой идее.

ანკერი — შენობის ცალკეული ელემენტებისა და კედლების დამაკავშირებელი ლითონის საბმური.

ანსამბლი არქიტექტურული — ერთი ან არქიტექტურულ კომპოზიციას, გარკვეულ არქიტექტურულ იდეას დამორჩილებულ შენობათა და ნაგებობათა ერთობლიობა, ჩამოყალიბებული თანდათანობით, ხანგრძლივი დროის მანძილზე ან ერთდროულად.

АНТ (лат.) — выступающий торец продольных стен греческого здания. Анты с двух сторон ограничивают объем портика, расположенного с узкой стороны прямоугольного в плане сооружения. Эта композиция является характерной для группы античных храмов, вошедших в историю архитектуры под названием

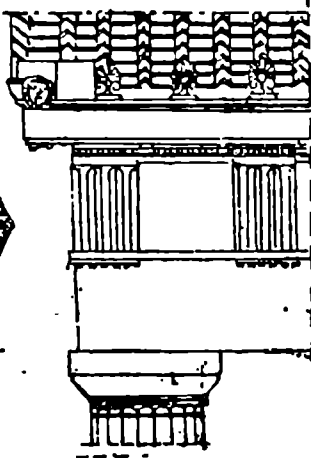
ანტი — ანტიკური შენობის გრძივი კედლის გამონაშვარი. ანტი მხრიდან ზღუდავს სწორკუთხა მოხაზულობის გეგმის მქონე შენობის ვიწრო მხარეზე განლაგებული პორტიკის სიგრძეს. ამგვარი კომპოზიციის დამახასიათებელია ანტიკური ტაძრების გარკვეული ჯგუფისათვის, რომლებიც არქიტექტურის ისტორიაში

«храм в антах» или «антовый храм».

ცნობილი არიან „ანტური ტაძრის“ ან „ტაძარი ანტებში“ სახელწოდებით.

АНТАБЛЕМЕНТ, АНТАБЛЕМАН

(фр.) — верхняя, горизонтальная часть архитектурного ордера, лежащая на колоннах. А. состоит из архитрава, фриза и карниза. Пропорции, членение и характер обработки отдельных частей антаблемента различны в каждом архитектурном ордере.

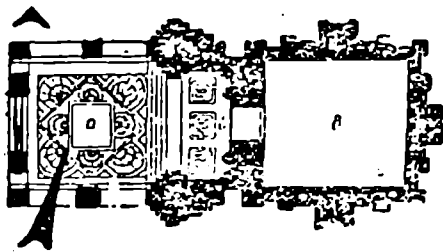

ანტაბლემენტი, ანტაბლემანი —

არქიტექტურული ორდერის კოლონებზე დაყრდნობილი ზედა, პორიზონტალური ნაწილი. ა. შედგება არქიტრავის, ფრიზისა და კარნიზისაგან. ყოველ ცალკეულ არქიტექტურულ ორდერში ანტაბლემენტს გააჩნია განსხვავებული პროპორციები და პლასტიკური დამუშავების სხვადასხვა ხასიათი.

АНТАРАЛА — помещение для молящихся в индийском храме.

ანტარალა — მლოცველების სადგომი ინდურ ტაძრებში.

АНТЕФИКС (лат.) — украшение из мрамора или керамики, располагаемое по свесу кровли. А. обычно представляет собой скульптурно выполненный лиственный орнамент или маску фантастического существа.

ანტეფიქსი — სახურავის კიდეულის გასწვრივ მოთავსებული მარმარილოს ან კერამიკული სამკაული. ა. ჩვეულებრივ წარმოადგენს სკულპტურულად შესრულებულ მცენარეულ ორნამენტს ან ფანტასტიკური ცხოველის ნიღაბს.

АНТИК (фр.) — название оригинала античной скульптуры или его части, а также слепка с них.

АНТРЕСОЛЬ (фр.) — 1. полуэтаж, встроенный в объем основного этажа, для увеличения полезной площади помещения; 2. с той же целью устраиваемая надстройка в виде балкона внутри помещения; 3. А. устраивается и в виде шкафов над вспомогательными помещениями.

АНФЕМИЙ (греч.) — лепточный орнамент из сплетения стилизованных изображений растений (пальмет, цветов и т. д.).

АНФИЛАДА (фр.) — ряд смежных комнат, залов с дверями, расположенными на одной продольной оси.

АПАДАНА — парадный, многоколонный зал во дворцах Ирана.

АПАРТАМЕНТ (фр.) — благоустроенная квартира или большая роскошно отделанная и обставленная комната.

АРАБЕСКА (фр.) — 1. характерный для мусульманской архитектуры орнамент из сложного сплетения линий, геометрических фигур и стилизованных растительных мотивов. В орнаменте иногда вплетается арабская письменность. А. обычно ярко раскрашена; 2. сложные по композиции орнаменты, в которых переплетаются самые различные стилизованные мотивы, вплоть до фигур людей и жи-

ანტიკი — ანტიკური ქანდაკების ან მისი ნაწილის ორიგინალის ან პირის დასახელება.

ანტრესოლი — 1. სასარგებლო ფართობის გაზრდის მიზნით ძირითადი საართულის მოცულობაში ჩაშენებული ნახევარსართული; 2. შენობაში ამავე მიზნით მოწყობილი ზედნაშენი ღია აივნის სახით; 3. დამხმარე სათავსის თავზე მოწყობილი კარადა.

ანთემიუმი — მეცნარეთა (პალმეტა, ყვავილები და ა. შ.) სტილიზებული გამოსახულების წნულისაგან შედგენილი ლენტური ორნამენტი.

ანფილადა — ერთ გრძელ ღერძზე განლაგებული კარებებით დაკავშირებული მიკედლებული ოთახების, დარბაზების რიგი.

აპადანა — მრავალსვეტიანი საზეიმო დარბაზი ირანის სასახლეებში.

დარბაზი, აპარტამენტი — კეთილმოწყობილი ბინა ან დიდი ზომის ძვირფასად მოპირკეთებული და მოწყობილი ოთახი.

არაბესკი — 1. მუსლიმანური არქიტექტურისათვის დამახასიათებელი ორნამენტი, რომელიც მიიღება გეომეტრული ფიგურების, ზაზების და სტილიზებული მეცნარეული მოტივების წნულით, ორნამენტში ზოგჯერ ჩართულია არაბული დამწერლობა. ა. ჩვეულებრივ მკვეთრად არის დაფერილი; 2. კომპოზიციურად რთული ორნამენტი, რომელშიც გადაწნულია სხვადასხვა სტილიზებული მოტივები (მათ შორის ადამიანთა და ცხოველ-

вотных, и не содержатся элементы арабского декора.

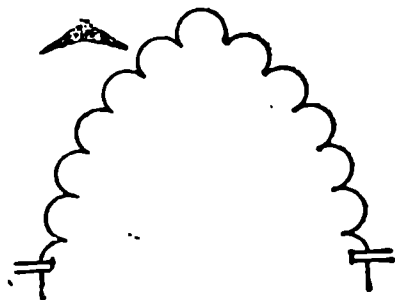
АРЕНА (лат.) — 1. площадка в античных амфитеатрах, где происходили бои гладиаторов; 2. круглая, посыпанная опилками площадка в цирке для выступления артистов.

АРЕОСТИЛЬ (греч.) — портик античного храма определенных пропорций. По классификации Витрувия в ареостиле высота колонны равна восьми ее диаметрам, а шаг колонн (расстояние между осями колонн) $4\frac{1}{2}$ диаметрам.

АРКА (ит.) — криволинейное перекрытие между двумя опорами.

АРКА ГОТИЧЕСКАЯ — см. арка стрельчатая.

АРКА ЗУБЧАТАЯ — арка, внутренняя направляющая которой состоит из ряда полуциркульных арок, в местах пересечения образующих зубчики.

АРКА КИЛЕВИДНАЯ — арка, имеющая очертание опрокинутого килевого судна.

თა გამოსახულებანი) და არ შეიცავს არაბული დეკორის ელემენტებს.

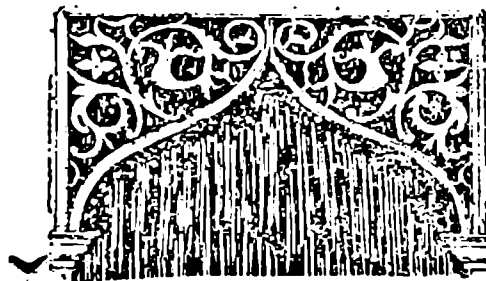
ასპარეზი, არენა — 1. მოედანი რომელ ამ ფიქტურში, სადაც ტარდებოდა გლადიატორთა ბრძოლა; 2. მსახიობთა გამოსასვლელად გამოიზნული მრგვალი, ნახერხით დაფარული მოედანი ცირკის შენობაში.

არეოსტილი — გარკვეული პროპორციების დაცვით აგებული ანტიკური ტაძრის პორტიკი. ვიტრუვიუსის კლასიფიკაციის მიხედვით ამგვარი პორტიკის სვეტის სიმაღლე მისი რვა დიამეტრის ტოლია, ხოლო სვეტების ბიჯი (მანძილი სვეტების ღერძებს შორის) უდრის $4\frac{1}{2}$ დიამეტრს.

თალი — ორ საყრდენს შორის ამოყვანილი მრუდხაზოვანი გადახურვა.

თალი გოთიკური — იხ. თალი ისრული.

თალი კბილანა — თალის შიდა წარმართველი შედგება ნახევარწრიული რკალებისაგან, რომლებიც გადაკვეთისას კბილანებს წარმოქმნიან.

თალი კილისებრი — თალის მოხაზულობა გადმოტარებული კილიანი გემის განივი კრილის კონტურს წაგავს.

АРКА КЛИНЧАТАЯ — арка, выложенная из камней клинчатой формы или прямоугольных камней, но с клинообразными швами.

АРКА КОНЦЕНТРИЧЕСКАЯ — см. арка перспективная.

АРКА КОРОВАЯ — арка в виде дуга, описанной из трех (трехцентровая арка), пяти центров.

АРКА ЛОЖНАЯ — арка, не дающая бокового распора, выложенная путем постепенного напуска камней.

АРКА ЛУЧКОВАЯ — арка в виде плоской дуги, имеющей очертание ненапрянутого лука.

АРКА МНОГОЛОПАСТНАЯ — внутренняя направляющая арки образуется из нескольких арок.

АРКА ОБРАТНАЯ — перевернутая А., пять которой обращены вверх. А. О. обычно заделана в кладку стены и распределяет нагрузку от отдельных опор на фундамент (разновидность разгрузочной арки).

თალი სოლური — სოლისებრი ქვებით ან სწორკუთხოვანი ქვების სოლისებრი ნაქერებით შეერთებით ამოყვანილი თალი.

თალი კონცენტრული — იხ. თალი პერსპექტიული.

თალი კოლოზა — სამი (სამცენტრიანი თალი) ან ხუთი ცენტრიდან მოხაზული რკალის ფორმის თალი.

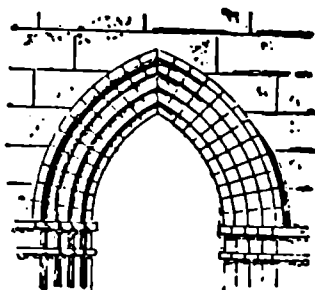
თალი ცრუ — თალი, რომელიც არ წარმოშობს გამბრეენ ქინეებს და ამოყვანილია ზევით მდებარე რიგების თანმიმდევრული გადმოშვებით.

თალი მუვილდა — ბრტყელი რკალის მოხაზულობის მქონე თალი, რომელიც დაუქიმავე მუვილდის ფორმას წააგავს.

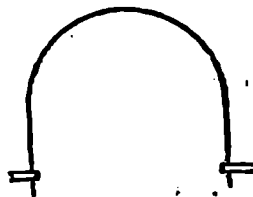
თალი მრავალფრთიანი — თალის შიდა წარმართველი რამდენიმე რკალისაგან შედგება.

შირათალი — გადმოპირქვევებული თალი, რომლის ქუსლები ზევით არის მიმართული. ყ. ჩვეულებრივ კედლის წყობაშია ჩამარხული და საძირკველს გადაცემს ცალკე მდგომი საყრდენების დატვირთვას; განმტვირთავი თალის ერთ-ერთი სახეობა.

АРКА ПЕРСПЕКТИВНАЯ — арка, уходящая внутрь стены уступами уменьшающихся радиусов. Каждый составной элемент А. П. может иметь очертание стрельчатой, полуциркульной или любой другой арки.

АРКА ПОВЫШЕННАЯ — арка имеет дугу полуциркульного очертания, и ее направляющая продолжается ниже центра дуги отрезками вертикальной линии.

АРКА ПОДВЕСНАЯ — арка, состоящая из двух дуг, точка пересечения которых расположена ниже вершины.

АРКА ПОДКОВООБРАЗНАЯ — арка, имеющая форму подковы, внутренняя направляющая которой представляет собой полуциркульную дугу, продолжающуюся ниже центра.

АРКА ПОДПРУЖНАЯ — поддерживает сводчатую конструкцию в различных точках и, обычно, выделяется из плоскости свода в виде ребер.

თალი პერსპექტიული — კედლის სიღრმისაკენ თანმიმდევრულად შემცირებული რადიუსის მქონე თაღების ერთობლიობა. პერსპექტიული თაღის ყოველი ელემენტი თავისთავად წარმოადგენს ისრულ, ნახევარწრიულ ან რომელიმე სხვა სახის თაღს.

თალი ამაღლებული, შემაღლებული — თაღის შიდა წარმართველი რკალის ცენტრის ქვევით ქუსლებამდე სწორხაზოვანი მონაკვეთებით გრძელდება.

თალი შეკიდული — თაღის წარმართველი შედგება ორი სხვადასხვა ცენტრიდან მოხაზული, თაღის უმაღლესი წერტილის ქვევით გადაკვეთილი რკალისაგან.

თალი შეკიდული — თაღის წარმართველი წააგავს. მისი წარმართველი წარმოადგენს ნახევარწრიულ რკალს, რომელიც ცენტრის ქვევით თაღის შუაგულისაკენ დაცერილი სწორი მონაკვეთებით გრძელდება.

თალი საბრჯენი — თალი ამაგრებს კამარის კონსტრუქციას და ქვედა წიბოთი გამოიყოფა კამარის შიდა სიბრტყიდან.

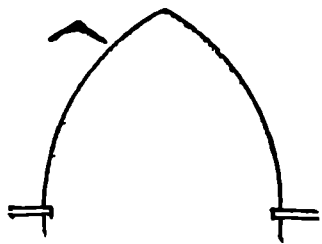
АРКА ПОЛОГАЯ — пять арки находятся выше центра дуги.

АРКА ПОЛУЦИРКУЛЬНАЯ — дуга арки описана по полукружии. Пять полуциркульной арки, как правило, располагаются на уровне центра, из которого описано полукружие.

АРКА РАЗГРУЗОЧНАЯ — обычно заделана в стену и распределяет нагрузку от верхних частей здания на опоры или наоборот — от отдельных опор на фундамент (см. арка обратная).

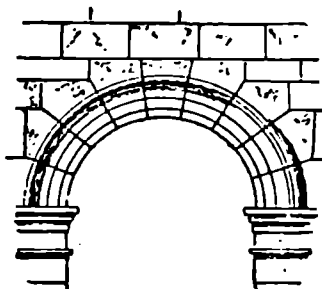
АРКА СЖАТАЯ — см. арка пологая.

АРКА СТРЕЛЬЧАТАЯ — образуется пересечением под углом двух дуг.

АРКА ТРЕХЛОПАСТНАЯ — арка, состоящая из трех арочек.

თალი ღამრავი — თალის წარმართველი რკალის ცენტრი მისი ქუსლებს ქვევით მდებარეობს.

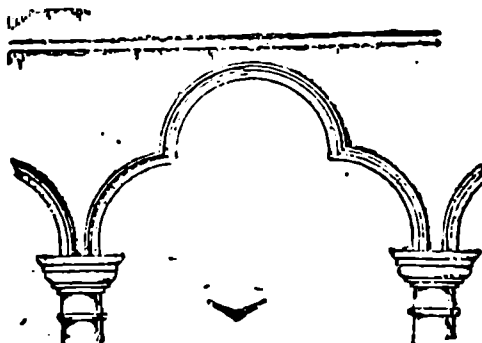

თალი ნახევარწრიული — მისი წარმართველი ნახევარწრეს შეადგენს. ნახევარწრიული თალის ქუსლები, როგორც წესი, განლაგებული არიან ნაგულისხმევი ცენტრის ღონეზე, რომლიდანაც ნახევარწრეა შემოხაზული.

თალი განმტვირთავი — ჩვეულებრივ კედლის წყობაშია დაყოფილი და შენობის ზედა ნაწილების დატვირთვის ცალკე მდგომ საყრდენებს გადასცემს ან პირიქით — ცალკეული საყრდენების დატვირთვის გადასცემს საძირკვლის კედელს (იხ. ყირათალი).

თალი კუმუშილი — იხ. თალი დაბრეცი.

თალი ისრული — შედგება კუთხით გადაკვეთილი ორი რკალისაგან.

თალი სამფრთიანი — სამი რკალი-საგან შემდგარი თალი.

АРКА ТРЕХЦЕНТРОВАЯ — см.
арка коробовая.

АРКА ТРИУМФАЛЬНАЯ — от-
дельно стоящие
ворота с одним
или тремя ароч-
ными пролетами,
сооруженные в
ознаменование ка-
кого-либо собы-
тия или в честь
отдельного лица.

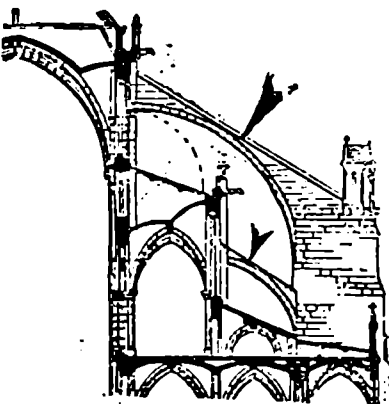

АРКА ЭЛЛИПТИЧЕСКАЯ — дуга
арки описана по эллипсу.

АРКАДА (фр.) — ряд арок, опира-
ющихся на столбы или колонны.

АРКАТУРА (нем.) — ряд глухих
арочек. А. служит целям декоратив-
ной, пластической обработки поля
стены.

АРКБУТАН (фр.) — конструктив-
ный элемент, представля-
ющий собой полуарку,
которая передает распор
свода на специальные
опоры — контрфор-
сы, что дает возмож-
ность значительно умень-
шить толщину стен, на
которые опирается свод.

თალი სამცხენბრიანი — იხ. თალი
კოლოფა.

თალი საბრიუფო — ცალკე მდგო-
მი მემორიალური ნა-
გებობა, თავისებუ-
რი კარი-ბეჭეს სა-
ხით, ერთი ან სამ-
შალიანი თალური გა-
სასვლელით, აგებუ-
ლი რომელიმე გა-
მოჩენილი პიროვნე-
ბის უკვდავსაყოფად
ან ისტორიული ფაქ-
ტის აღსანიშნავად.

თალი ელიფსური — მისი წარმმარ-
თველი ელიფსს წარმოადგენს.

თალედი — სვეტებზე ან ბოძებზე
დაყრდნობილი თაღების რიგი.

თალნარი, არაბატურა — კედლის სიბრ-
ტეზე გამოყვანილი ყრუ თალედი, რომელიც
დეკორაციული, პლასტიკური და-
მუშავების მიზნებს ემსახურება.

არაბატანი — ნახევარკალის ფორ-
მის მქონე კონსტრუქციუ-
ლი ელემენტი, რომელიც
კამარას განბრჭენ კინ-
ვებს სპეციალურ საყრდე-
ნებს — კონტრფორს-
ებს გადასცემს, რაც
კამარას გამზიდი კედლის
სისქის მნიშვნელოვნად შე-
მცირების საშუალებას იძ-
ლევა.

АРКАСОЛИЙ (фр.) — ниша для установки саркофага.

АРОЧНОЕ ОКНО — см. окно а р о ч н о е.

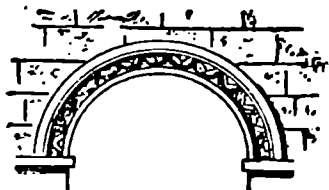
АРСЕНАЛ (фр.) — предприятие для изготовления, ремонта и хранения оружия.

АРХАИЗАЦИЯ (греч.) — подражание древним формам и мотивам.

АРХАИКА (греч.) — ранний этап в развитии искусства; термин, обычно применяемый к важнейшему периоду древнегреческого искусства (VII—V вв. до н. э.).

АРХЕОЛОГИЯ (греч.) — наука, изучающая историческое прошлое по памятникам материальной культуры, основным методом открытия и исследования которых являются раскопки.

АРХИВОЛЪТ (ит.) — обрамление арки, повторяющее ее очертание и представляющее собой сплошную или расчлененную полосу или обрамленный орнаментальный мотив.

АРХИТЕКТONИКА (греч.) — характер построения композиции и структуры здания, который выражается в определенной взаимосвязи отдельных частей, ритме, пропорциях, масштабности элементов сооружения, в приемах соподчинения второстепенных мотивов главному и т. д.

არკოსოლიუმი — ს ა რ კ ო ფ ა გ ი ს მოსათავსებელი ნიშა.

თალოვანი სარკმელი — ო ბ. ს ა რ კ - მ ე ლ ი თ ა ლ ო ვ ა ნ ი.

ჯარღახანა, არსენალი — შენობა, სადაც წარმოებს იარაღის დამზადება, შეკეთება და შენახვა.

არქაიზაცია — ძველი ფორმებისა და მოტივების მიბაძვა.

არქაიკა — ხელოვნების განვითარების აღრიხდელი ეტაპი; ტერმინი, რომელიც იხმარება ძველი ბერძნული ხელოვნების უმნიშვნელოვანესი პერიოდის მიმართ (VII — V საუკ. ჩვენს ერამდე).

არქეოლოგია — მეცნიერება, რომელიც ისტორიულ წარსულს სწავლობს მატერიალური კულტურის ძეგლებით. მისი ძიების და კვლევის ძირითად მეთოდს გათხრები წარმოადგენს.

თავსართი, არქივოლტი — თალის მოჩარჩოება, რომელიც იმეორებს მის მოხაზულობას და წარმოადგენს მთლიან ან დანაწევრებულ ზოლურას ან მოჩარჩოებულ ორნამენტულ მოტივს.

არქიტექტონიკა — შენობის კომპოზიციის და სტრუქტურის დამახასიათებელი წყობა, რომელიც გამოისახება ცალკეული ნაწილების გარკვეული ურთიერთკავშირით, რიტმით, პროპორციებით, ნაგებობის ელემენტების მასშტაბურობით, მეორეხარისხოვანი ელემენტების მთავარისადმი დამორჩილების ხერხით.

АРХИТЕКТОР (греч.) — в буквальном переводе — главный, старший строитель; специалист в области архитектуры, зодчий.

АРХИТЕКТУРА — 1. искусство строить здания, сооружения и их комплексы для обслуживания бытовых и идейно-художественных потребностей человеческого общества, на всем протяжении своего развития зависящее от уровня производительных сил и производственных отношений. В произведениях архитектуры разрешение ее главных задач — практических, утилитарных — неразрывно сочетается с художественным творчеством; 2. характер архитектурной композиции, художественный образ постройки.

АРХИТЕКТУРНАЯ АКУСТИКА — см. акустика архитектурная.

АРХИТЕКТУРНЫЕ ОБЪЕМЫ — см. обломы архитектурные.

АРХИТЕКТУРНЫЙ АНСАМБЛЬ — см. ансамбль архитектурный.

АРХИТЕКТУРНЫЙ ОРДЕР — см. ордер архитектурный.

АРХИТЕКТУРНЫЙ СТИЛЬ — см. стиль архитектурный.

ხუროთმოძღვარი, არქიტექტორი — პირდაპირი თარგმნით — მთავარი, უფროსი მშენებელი; სპეციალისტი არქიტექტურის დარგში.

ხუროთმოძღვრება, არქიტექტურა — 1. შენობების, ნაგებობების და მათი კომპლექსების მშენებლობის ხელოვნება, რომელიც გამიზნულია საზოგადოების საყოფაცხოვრებო და იდეურ-მხატვრულ მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად. იგი მთელი თავისი არსებობის მანძილზე დამოკიდებულია საზოგადოების საწარმოო ძალებისა და ურთიერთობის განვითარებაზე. არქიტექტურის ნაწარმოებში მისი მთავარი ამოცანა — პრაქტიკული და უტილიტარული მოთხოვნის დაკმაყოფილება — მკიდრო კავშირშია მხატვრულ შემოქმედებასთან; 2. არქიტექტურული კომპოზიციის ხასიათი, ნაგებობის მხატვრული სახე.

არქიტექტურული აკუსტიკა — იხ. აკუსტიკა არქიტექტურული.

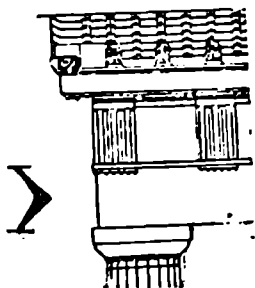
არქიტექტურული ნათესავი — იხ. ნატესხები არქიტექტურული.

არქიტექტურული ანსამბლი — იხ. ანსამბლი არქიტექტურული.

არქიტექტურული ორდერი — იხ. ორდერი არქიტექტურული.

არქიტექტურული რიგი — იხ. რიგი არქიტექტურული.

АРХИТРАВ (греч.) — 1. несущая балка, нижняя из трех горизонтальных частей антаменты, непосредственно лежащая на колоннах; 2. прямолинейный прогон, связывающий отдельные опоры (колонны) и передающие им нагрузки от вышележащих конструкций.

სამეგრელო, არქიტრავი — 1. მზიდი კოჭი, ან ტამბლე მეტრის ქვედა ნაწილი, რომელიც უშუალოდ ეყრდნობა სვეტებს; 2. სწორხაზოვანი გამსტევენი, რომელიც აერთიანებს ცალკეულ საყრდენებს (სვეტებს) და მათ გადასცემს ზევით მდებარე კონსტრუქციების დატვირთვებს.

АРЬЕРСЦЕНА (фр.) — часть сцены, расположенная непосредственно за ее основной площадкой.

არქერსცენა — სცენის ნაწილი, რომელიც მისი ძირითადი ბაქნის უკან არის მოთავსებული.

АСТРАГАЛ (греч.) — архитектурный облом в виде валика с полочкой.

ასტრაგალი — არქიტექტურული ნატეხი, რომელიც ლილვაკისა და თაროს შეუღლებით მიიღება.

АТЛАНТ (греч.) — опора в виде мужской статуи.

ატლანტი — საყრდენი მამაკაცის ქანდაკების სახით.

АТРИЙ, АТРИУМ (лат.) — 1. центральная часть этрусского и римского домов, представляющая собой закрытый внутренний двор с отверстием в центре перекрытия, вокруг которого располагались остальные помещения. Первоначально по середине атриума помещался очаг. Впоследствии А. стал одним из парадных помещений римского дома; 2. окруженный колоннадой двор (позднеримская, византийская архитектура).

ატრიუმი — 1. რომაული სახლის ცენტრალური ნაწილი, იგი წარმოადგენს გადახურულ შიდა ეზოს, ერდოთი გადახურვის ცენტრში, რომლის გარშემო განლაგებულია ძირითადი სადგომები. თავდაპირველად ატრიუმის შუაგულში მოთავსებული იყო კერა. შემდგომში ა. რომაული სახლის ერთ-ერთ პარადულ სათავსოდ იქცა; 2. სვეტებით გარშემორტყმული ეზო (გვიანდელი რომაული და ბიზანტიური არქიტექტურა).

АТТИК (греч.) — стенка, расположенная над венчающим сооружением карнизом и отличающаяся от парапета большей высотой и характером обработки. А. часто используется для помещений, надписей или рельефов (напр. триумфальная арка).

ატიკი — კედელი განლაგებული შენობის მაგვირგვინებელი კარნიზის თავზე, რომელიც გისონისაგან განსხვავდება სიმაღლით და პლასტიკური დანაწევრების ხასიათით. ა. ხშირად გამოიყენება წარწერების და რელიეფების მოსათავსებლად (მაგ. სატრიუმფო თაღი).

АТТИКОВЫЙ ЭТАЖ — см. этаж аттиковый.

АУДИТОРИЯ (лат.) — помещение в общественном здании для проведения собраний, митингов, чтения лекций и т. д.

АУЛ (тюрк.) — в Средней Азии в прошлом кочевой, ныне оседлый поселок; на Северном Кавказе — горное поселение.

ატიკის სართული — იხ. სართული ატიკისა.

აუდიტორია — კრებების, მიტინგების, ლექციების და სხვა ანალოგიური ღონისძიებების ჩასატარებელი სადგომი საზოგადოებრივ შენობებში.

აული — წარსულში მომთაბარე, ღღეს ბინადარი დასახლება შუა აზიაში; დასახლება, სოფელი ჩრდილო-კავკასიის მთებში.

Б

БАГЕТ (фр.) — деревянная, профилированная планка.

БАЗА (фр.) — нижняя опорная часть колонны, пилястры, анта. В отдельных архитектурных ордерах база имеет различное построение. Напр., база тосканского ордера получается сочетанием валика с квадратной плитой.

თამბახა, ბაგეტი — ხის პროფილირებული ლარცა.

საფუძველი, ბაზისი — კედლის სვეტის, ანტის ქვედა საყრდენი ნაწილი. ცალკეულ არქიტექტურულ ორდერში ბაზისს განსხვავებული აღნაგობა აქვს (ტოსკანურ ორდერში იგი ლილვისა და კვადრატული ფილის შეუღლებით მიიღება).

БАЗИЛИКА (греч.) — прямоугольное, часто вытянутое в плане здание, разделенное на три или пять продольных частей (нефов, наосов) посредством рядов столбов или колонн, средняя из которых обычно шире и выше боковых. В древнем Риме — здание, предназначенное для суда, торговых целей. В дальнейшем Б. — широко распространенный тип композиции раннехристианских храмов.

БАЗИЛИКАЛЬНОЕ ЗДАНИЕ — см. здание базиликальное.

БАЛАХАНА (тюрк.) — помещение верхнего этажа в Азербайджане и Средней Азии.

БАЛДАХИН (ит.) — 1. матерчатый навес на шестах или столбах, неподвижный или переносный; 2. архитектурная форма — навес (над церковными престолами, царскими тронами и т. д.) из камня, дерева, металла, на колонках или столбах.

БАЛКА — прямой брус различного сечения (прямоугольного, таврового, коробчатого и др.), опирающийся в одной (консоль), двух и более точках.

БАЛКА ПОДКРАНОВАЯ — деревянная, металлическая или железобетонная балка, обычно опирающаяся на колонны вдоль продольной стены промышленного сооружения, по которой передвигается мост подъемного крана.

ბაზილიკა — დაგრძელებული სწორკუთხედის ფორმის გეგმის მქონე შენობა, ბოძების ან სვეტების რიგებით დაყოფილი სამ ან ხუთ გრძივ ნაწილად (ნავად, ნაოსად), რომელთაგანაც საშუალო, ჩვეულებრივ, გვერდით ნაწილებზე მაღალი და განიერია. ძველ რომში შენობაში თავსდებოდა სასამართლო, საეპიკო დაწესებულებანი. შემდგომში ბ. ქრისტიანული ტაძრის კომპოზიციის მეტად გავრცელებული ტიპია (განსაკუთრებით აღრიხნულ ქრისტიანულ არქიტექტურაში).

ბაზილიკური შენობა — იხ. შენობა ბაზილიკური.

ბალახანა — ზედა სართულის სადგომი აზერბაიჯანსა და შუა აზიაში.

ბაპალაქი — 1. უძრავი ან გადასატანი, ბოძებზე ან ლატანებზე დამაგრებული ქსოვილის ჩარდახი; 2. ქვაში, ხეში, ლითონში შესრულებული არქიტექტურული ფორმა — ჩარდახი კოლონებზე ან ბოძებზე (სამეფო ტახტის, ტრაპეზის თავზე და ა. შ.).

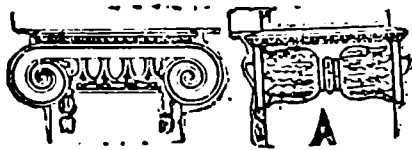
კოფი — ერთ (კონსოლი), ორ და მეტ წერტილზე დაყრდნობილი, სხვადასხვა კვეთის (სწორკუთხა, ტესებრი, კოლოფა და სხვ.) ძელი.

კოფი ანჟისმეშა — სამრეწველო შენობის, ჩვეულებრივ გრძივ კედლის გასწვრივ განლაგებულ სვეტებზე დაყრდნობილი ხის, ლითონის ან რკინაბეტონის კოფი, რომელზედაც მოძრაობს ამწეს ხიდი.

БАЛКА ФУНДАМЕНТНАЯ — балка, опирающаяся на прерывные фундаменты или консольные выступы колонн каркасного здания и воспринимающая нагрузку части капитальной стены или стенового заполнения каркаса.

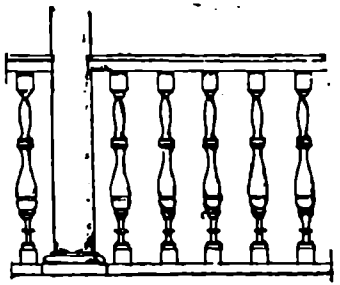
БАЛКОН (фр.) — выступающая площадка на фасаде здания, огражденная перилами и, как правило, сообщающаяся с внутренними помещениями.

БАЛЮСТРА (ит.) — 1. боковая часть ионической капители; 2. балясина; фигурные стойки, объединенные перилами.

БАЛЮСТРАДА (ит.) — сквозное ограждение балконов, лестниц, террас и т. д., состоящее из ряда балясин, объединенных общими перилами.

БАЛЯСИНА (ит.) — фигурные столбик, поддерживающие перила балконов, террас, лестниц и т. д. Сквозное ограждение, полученное сочетанием перил и балясин, называется балюстрадой.

კონკრეტული საფუძვლები — ფუძეები საფუძვლებზე ან კარკასის კოლონების შევსებაზე დაყრდნობილი კოჭი, რომელიც იღებს კაპიტალური კედლის ნაწილის ან კარკასის შევსების დატვირთვას.

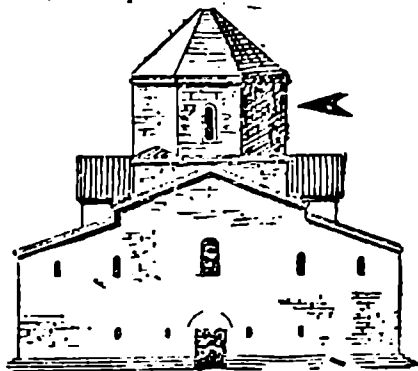
ბალკონი — შენობის ფასადის სიბრტყიდან გამოწეული და, როგორც წესი, შიდა სადგომებთან დაკავშირებული, მოაჯირით შემოსაზღვრული ბაჟანი.

ბალუსტრა — 1. იონური კაპიტელიის გვერდითი ნაწილი; 2. ბალიასინი, რიკული; ფიგურული ბოძები მოაჯირის ქვეშ.

ბალუსტრადა — აივნების, კიბეების, ტერასების და ა. შ. გამჭოლი ზღუდე, რომელიც წარმოადგენს საერთო მოაჯირით გაერთიანებული რიკულეების მწყობრს.

რიკული, სურაბი, ბალიასინი — მცირე ზომის ფიგურული ბოძები, რომლებსაც კიბეების, აივნების და ტერასების მოაჯირი ეყრდნობა. გამჭოლ ზღუდეს, რომელიც მოაჯირით გაერთიანებული ბალიასინების რიგს წარმოადგენს, ბალუსტრადა ეწოდება.

БАРАБАН КУПОЛА — цилиндрическая или многогранная венчающая часть здания, несущая купол и, обычно, прорезанная оконными проемами.

გუმბათის ყელი — გუმბათის მზილი ნაწილი, რომელიც ჩვეულებრივ წარმოადგენს სარკმლის ხერხებით გაკრილ ცილინდრულ ან პრიზმულ მოცულობას.

БАРАК (нем.) — одноэтажная постройка облегченного типа для временного жилья.

БАРЕЛЬЕ (фр.) — скульптурное изображение на плоскости, все части которого (в отличие от рельефа) выступают над плоскостью менее чем на половину своего объема.

БАРОККО — основное стиллистическое направление в европейском искусстве с конца XVII в. до середины XVIII в. Б. было связано с культурой эпохи расцвета абсолютизма. Происхождение термина Б. остается спорным. Для искусства Б. характерны огромные ансамбли, в которых архитектура, живопись, скульптура и прикладное искусство сливаются в единое целое, отмеченное печатью торжественности и высокопарности. Б. присуща богатая многокрасочность форм и деталей.

БАРЬЕР (фр.) — заграждение, препятствующее свободному проходу.

БАСТИОН (фр.) — фортификационное сооружение (в плане много-

ბარაპი — გამარტივებული კონსტრუქციის ერთსართულიანი, დროებით საცხოვრებელი ნაგებობა.

• **ბარელიეფი** — სკულპტურული გამოსახულება სიბრტყეზე, რომლის ყველა ნაწილი სიბრტყიდან თავისი მოცულობის ნახევარზე ნაკლებად გამოიყოფა (გორელი ფისაგან განსხვავებით).

ბაროკო — XVII საუკუნის ბოლოდან XVIII საუკუნის ნახევარამდე ევროპის ხელოვნებაში გაბატონებული ძირითადი სტილისტური მიმართულება. ბ. დაკავშირებული იყო აბსოლუტიზმის აყვავების ხანის კულტურასთან. ტერმინის წარმოშობის საკითხი სადაოა. ბაროკოს ხელოვნებისათვის დამახასიათებელია დიდი ანსამბლები, რომლებშიც ორგანულად არის შერწყმული არქიტექტურის დინამიკური ფორმები, ფერწერა, ქანდაკება და გამოყენებითი ხელოვნება. მათი ერთიანობით შექმნილ ანსამბლებს მაღალფარდოვანი და ხაზგასმულად სახეიშო ხასიათი აქვთ.

მოაჯირი, ბარიერი — ზღუდარი, რომელიც აფერხებს თავისუფალ გასვლას.

ბასტიონი — მრავალკუთხედის მოხაზულობის ფორტიფიკაციული ნაგებობა.

утольное), возводимое в углах крепостной стены. Бастионом также называют выступ крепостного сооружения вообще.

БАШНЯ — часть здания, выделяющаяся из его общей массы, многогранная, квадратная или круглая в плане, с сильным преобладанием высоты над основанием или отдельно стоящее сооружение таких же пропорций.

БЕГУНЕЦ — орнаментальный пояс, получаемый в кирпичной кладке в виде треугольных углублений, вершины которых последовательно обращены вверх и вниз.

БЕЛЬВЕДЕР (ит.) — 1. отдельная парковая постройка на возвышенном месте или вышка — надстройка над домом, завершающая силуэт здания. Для Б. характерны: круглая, овальная форма и купольное покрытие, опирающееся на колонны; 2. наименование отдельных дворцовых построек (дворцы в Варшаве, Ватикане, Вене и др.).

ციხე-სიმაგრის კუთხეებში. ბ. აგრეთვე ეწოდება საერთოდ ციხე-სიმაგრის გამოწვევას.

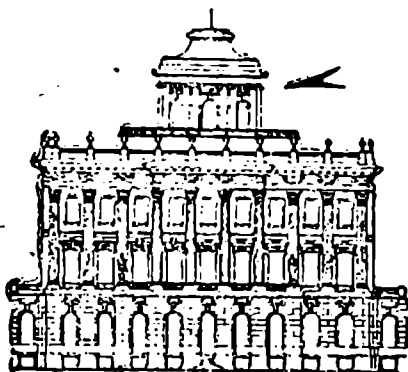
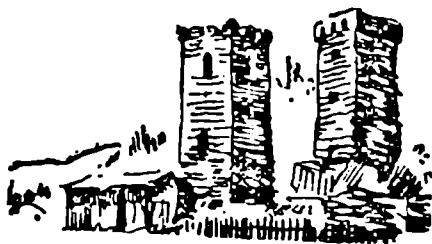
კოშკი — შენობის საერთო მოცულობიდან მკვეთრად გამოყოფილი, გეგმაში ჩვეულებრივ კვადრატული, მრავალკუთხა ან წრიული მოხაზულობის მქონე ნაწილი, რომლის სიმაღლე საგრძნობლად სჭარბობს ფუძის ზომებს, ან ასეთივე პროპორციების მქონე ცალკე მდგომი ნაგებობა.

ძის ზომებს, ან ასეთივე პროპორციების მქონე ცალკე მდგომი ნაგებობა.

რბიზა — ორნამენტული სარტყელი, რომელიც მიიღება აგურის წყობაში წერტილებით ზევით და ქვევით თანამიმდევრობით მიმართული სამკუთხა ჩაღრმავებების რიგის მოწყობით.

ბელვედერი — 1. შემადგენელ ადგილზე განლაგებული ცალკე მდგომი პარკული ნაგებობა ან შენობის სილუეტის დამავეირგვინებელი ზედნაშენი, კოშკურა. ბელვედერისათვის დამახასიათებელია: მრგვალი, ოვალური ფორმა და კოლონებზე დაყრდნობილი გუმბათოვანი გადახურვა;

2. ცალკეული სასახლეების დასახელება (სასახლეები ვარშავაში, ვატიკანში, ვენაში და სხვ.).

БЕЛЬЭТАЖ (фр.) — 1 второй, главный этаж здания (обычно, с более высокими, парадно отделанными комнатами), первоначально дворца, особняка; 2. первый ярус балконов над партером и амфитеатром в зрительном зале театра.

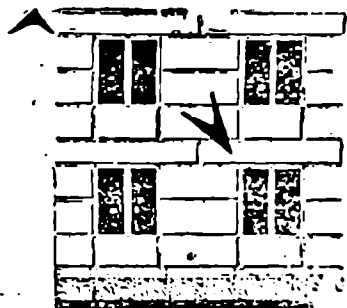
БЕНУАР (фр.) — ложи в театре, расположенные на уровне сцены или несколько выше.

БЕСЕДКА — садово-парковая постройка, предназначенная для пребывания на открытом воздухе под крышей.

БИФОРИЙ (нем.) — готическое окно, разделенное колонной.

БЛОК (англ.) — стеновой камень больших размеров, изготовленный из искусственных строительных материалов (напр. из бетона).

БЛОК ПЕРЕМЫЧЕЧНЫЙ — элемент крупноблочной стены, перекрывающий оконный или дверной проем.

БЛОК ПОДОКОННИЙ — составной элемент крупноблочной стены, заполняющий пространство под окном.

ბელეტაჟი — 1. შენობის მეორე, მთავარი სართული, რომლის ოთახები უფრო მაღალი და პარადულად მოპირკეთებულია; 2. მაყურებელთა დარბაზის პარტეზისა და ამფითეატრის ზევიით მოთავსებული პირველი იარუსი.

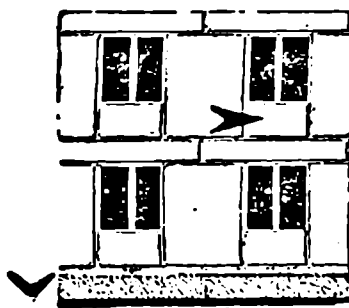
ბენუარი — სცენის დონეზე ან მასზე ოდნავ მაღლა განლაგებული ლოქების რიგი თეატრში.

ბესედა, **ბალაჰარი** — პარკულანაგებობა, რომელიც პაერზე სახურავის ქვეშ ყოფნის საშუალებას იძლევა.

ბიფორი — სვეტით ორად გაყოფილი გოთიკური ფანჯარა.

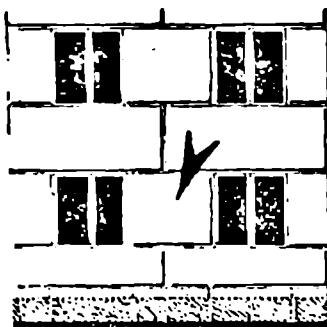
ბლოკი — დიდი ზომის, ხელოვნური საკედლე ქვა (მაგალითად, ბეტონის ბლოკი).

ბლოკი ზღუდარისა — მსხვილბლოკური კედლის ელემენტი, რომლითაც გადახურება კარის ან ფანჯრის ლიობი.

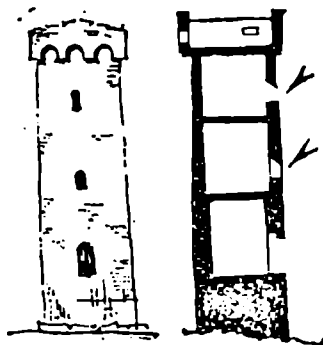
ბლოკი რაფისა — მსხვილბლოკური კედლის ელემენტი, რომელიც თავსდება რაფის ქვეშ.

БЛОК ПРОСТЕНОЧНЫЙ — часть крупноблочной стены между проемами. Простеночный блок может полностью заполнять простенок или же быть одним из элементов этой части стены.

БЛОКГАУЗ (нем.) — 1. блочный дом; 2. оборонительное сооружение.

БОЙНИЦА — вертикальное отверстие в стене крепостного сооружения для ведения боя.

БОРДЮР (фр.) — 1. бортовые камни, плиты, отделяющие проезжую часть дороги или улицы от обочин, тротуаров, газонов; 2. низкие и узкие полосы растений, обрамляющие отдельные участки в садах и парках.

БОСКЕТ (фр.) — 1. группа деревьев, насаждаемая с тем, чтобы отгородить определенный участок в саду

ბლოკი შუაქედლისისა — მსხვილ-ბლოკური კედლის ელემენტი, მოთავსებული კარ-ფანჯრების ღიობებს შორის. შუაქედლისის ბლოკი მთლიანად ავსებს შუაქედლისის ან კედლის ამ ნაწილის ერთ-ერთი შემადგენელი ელემენტთაგანია.

ბლოკჰაუზი — 1. ბლოკური სახლი, 2. თავდაცვითი დანიშნულების ნაგებობა.

სათოფური — ეცხლის საწარმოებლად დატოვებული ვერტიკალური ხვრეტი ციხე-სიმაგრის კედელში.

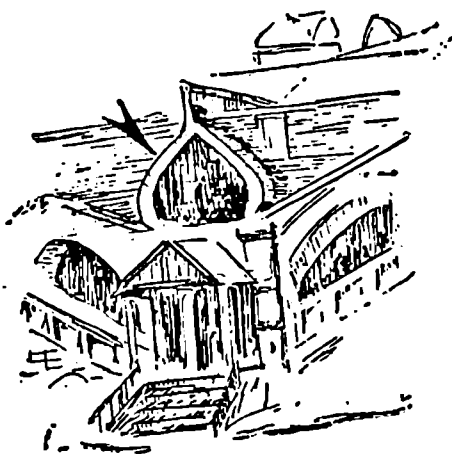
ბრშია, გორდისური — 1. გვერდული ქვები, ფილები, რომლებიც შემოსაზღვრავენ ტროტუარს, გაზონს გზასავალისაგან; 2. ბალ-პარკების ცალკეული უბნების შემოსაზღვრელი მცენარეულობის დაბალი და ვიწრო ზოლები.

ბოსკეტი — 1. გარკვეული ნაკვეთის გამოსაყოფად ან ნაგებობების (მაგალითად, სამეურნეო დანიშნულების) დაფარ-

или закрыть постройки (напр. хозяйственные); 2. декоративно подстриженный кустарник.

БОЧАРНЫЙ СВОД — см. свод бочарный.

БОЧКА — форма покрытия, распространенная в русской архитектуре в виде лежащего, пологого полуцилиндра, отрезанного плоским потолком от внутреннего помещения. Верхняя грань бочки обычно заострялась, чем достигался свободный сток воды. Б. помещалась на покрытиях крылец, ворот и т. д.

ვის მიზნით დარგული ხეების ჯგუფი; 2. დეკორაციულად გასხვლილი ბუჩქნარი.

პასრული კამარა — იხ. კამარა კასრული.

პასრი — რუსულ არქიტექტურაში გავრცელებული გადახურვის ფორმა, შიგა სადგომებისაგან ბრტყელი კერით მოჭრილი დამრეცი ნახევარცილინდრის სახით. კასრის ზედაპირი ჩვეულებრივ წაწვეტებულია, რითაც მიღწეულია წყლის თავისუფალი ვარდნა. კასრით იხურებოდა ქიშკარი, კართანა და ა. შ.

БРА (фр.) — вид осветительной арматуры, подсвечник или люстра, прикрепленная к стене.

ალუბა, ბრა — განათების არმატურის სახეობა, კედელზე დამაგრებული შანდალი ან ჭაღი.

БРАНДМАУЕР (нем.) — противопожарная стена, отделяющая определенную группу помещений в здании и предназначенная препятствовать распространению огня.

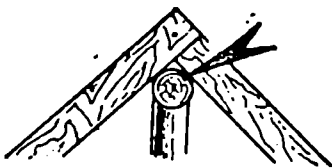
ცეცხლამრიდი კედელი, ბრანდმაუერი — ხანძრის საწინააღმდეგო კედელი, რომელიც გამოყოფს შენობის სათავსების გარკვეულ ჯგუფს და გამიზნულია ხანძრის გავრცელების დასაბრკოლებლად.

БРОВКА — декоративная арочка различного профиля, выступающая из плоскости стены над полуциркульным окном или такой же элемент над дверным проемом.

БРУС — пиленный или тесанный лесоматериал, с размерами сторон (в поперечном сечении) более 100 мм.

БРУС ПОДКОНЬКОВЫЙ — горизонтальный брус, на который навешиваются стропильные ноги.

БУДУАР (фр.) — небольшая гостиная, примыкающая к женской спальне.

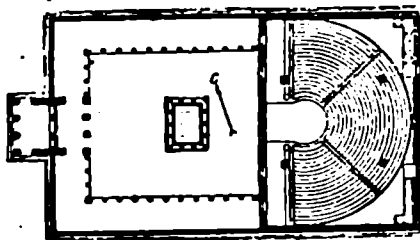
თავსართი, ნარბი — სხედასხვა პროფილის დეკორაციული თალი, რომელიც შემოფარგლავს სარკმლის ნახევარწრიულ ნაწილს ან კარების თავზე მოთავსებული ამგვარივე ელემენტი.

ძელი — დახერხილი ან გათლილი ხე, რომლის ზომები (განივკვეთში) 100 მმ აღემატება.

სათავე, თავხე, თავპანდი — ჰორიზონტალური ძელი, რომელზედაც ნივნივები ჩამოყიდებულა.

ბუღუარი — ქალის საწოლ ოთახს მიკედლებული მცირე სასტუმრო ოთახი.

БУЛЕВТЕРИИ (греч.) — здание заседаний высшего административного или законодательного органа в древнегреческих городах — государствах.

ბულევტერიონი — უმაღლესი ადმინისტრაციული ან საკანონმდებლო ორგანოების სხდომის შენობა ძველი საბერძნეთის ქალაქ-სახელმწიფოებში.

БУЛЬВАР (фр.) — широкая улица, обсаженная деревьями.

ხეივანი, ბულვარი — ორმხრივ გამწვანებული განიერი ქუჩა.

БЫК — промежуточная опора моста.

ხიდის ბურჯი — ხიდის საყრდენი.

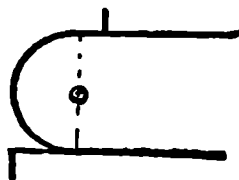

БЮСТ (фр.) — погрудное изображение человека в скульптуре.

ბიუსტი — ადამიანის ზედა ნაწილის (გულმკერდის ჩათვლით) სკულპტურული გამოსახულება.

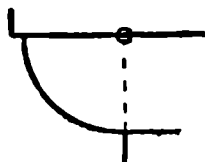
В

ВАЛ, ВАЛИК — криволинейный архитектурный облом, в поперечном сечении представляющий полу-кружье.

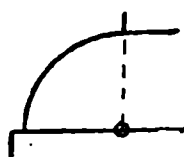

ლილვი — მრუდხაზიანი არქიტექტურული ნატეხი, რომელიც განიკვეთში ნახევარწრეს წარმოადგენს.

ВАЛ ЧЕТВЕРТНОЙ — архитектурный облом, имеющий очертание четверти круга.

ლილვი ნათხარი — არქიტექტურული ნატეხი, რომელსაც წრის მეოთხედის მონახულობა აქვს.

ВАЛЬМА — скат вальмовой крыши.

სახურავის კალთა — ოთხკალთიანი სახურავის კანობი.

ВАЛЬМОВАЯ КРЫША — см. крыша вальмовая.

ოთხკალთიანი სახურავი — იხ. სახურავი ოთხკალთიანი.

ВАЯНИЕ — см. скульптура.

იხ. პანდაკება

ВЕЕРНЫЙ СВОД — см. свод вeerный.

ВЕЛОДРОМ — открытое или закрытое сооружение для проведения велогонки.

ВЕНЕЦ — прямоугольник или многоугольник из брусев или бревен, соединенных в углах врубкой. Венцы, поставленные друг на друга, образуют сруб.

ВЕНТИЛЯЦИОННАЯ КАМЕРА — см. камера вентиляционная.

ВЕНТИЛЯЦИОННЫЙ КАНАЛ — см. канал вентиляционный.

ВЕНТИЛЯЦИЯ — естественное или принудительное удаление воздуха из помещения и замена его свежим.

ВЕРАНДА (англ.) — открытая или остекленная пристройка к дому в виде галереи, обычно представляющая собой перекрытую колоннаду с балюстрадой или же с оконными рамами между стойками.

ВЕРХНИЙ СВЕТ — см. свет верхний.

ВЕСТИБУЛ (лат.) — передняя в римском доме.

ВЕСТИБЮЛЬ (лат.) — помещение в общественном здании, расположенное у входа и являющееся связывающим звеном между основными помещениями здания и входом или лестничной клеткой.

მარაოსებრი კამარა — იხ. კამარა მარაოსებრი.

ველოდრომი — ღია ან გადახურული სპორტული ნაგებობა ველორბოლის ჩასატარებლად.

გვირგვინი — ჩაქრით შეუღლებული მორების ან ძელებისაგან შედგენილი სწორკუთხედი ან მრავალკუთხედი. ამგვარი გვირგვინების ერთიმეორეზე დადგმით წარმოიქმნება ძელური ან მორული ნაგებობა.

სავენტილაციო კამერა — იხ. კამერა სავენტილაციო.

სავენტილაციო არხი — იხ. არხი სავენტილაციო.

ვენტილაცია — სათავსიდან ჰაერის გაქევა და ახლით შეცვლა ბუნებრივი ან იძულებითი გზით.

ვერანდა — ღია ან შემინული (ჩვეულებრივ გაუმთბარი) მიწაშენი, რომელიც წარმოადგენს გადახურულ სვეტნარს რიკულებიანი მოაჯირით ან გალერეის დგარებს შორის მოთავსებული სარკმლის ჩარჩოებით.

ზედა სინათლე — იხ. სინათლე ზედა.

ვესტიბული — ტალანი რომაულ სახლში.

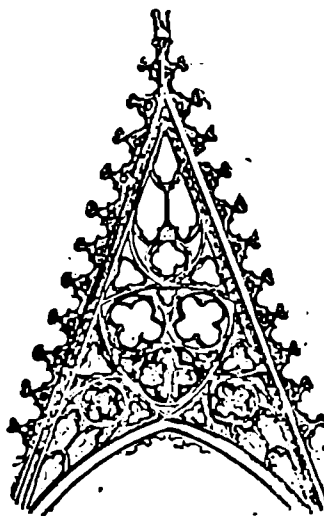
ვესტიბიული — სათავსი საზოგადოებრივი შენობის შესასვლელთან, რომელიც ძირითად ოთახებს, დარბაზებს შესასვლელთან ან კიბის უჯრედთან აკავშირებს.

ВИАДУК (лат.) — мост арочной или балочной конструкции, перекинутый через овраг или ущелье.

ВИГВАМ — куполообразное жилище североамериканских индейцев.

ВИЛЛА (лат.) — загородная усадьба.

ВИМПЕРГ (нем.) — остроконечный резной фронтон над окном или дверным проемом готического здания.

ВИРАЖ (фр.) — 1. поворот на автостраде, имеющий уклон во внутрь с целью избежания бокового скольжения движущегося транспорта; 2. такой же поворот на велодроме.

ВИТРАЖ (фр.) — остекление проема из отдельных кусков цветного стекла, образующих определенный орнамент или рисунок — прием, полу-

ВИАДУკი — ხეზე ან ხეობაზე გადაღებული თაღოვანი ან კოჭოვანი კონსტრუქციის ხიდი.

ვიგვამი — ჩრდილო-ამერიკელი ინდიელების გუმბათისებრი საცხოვრებელი სახლი.

ვილა — ქალაქგარეთა კარმიდამო.

ვიმპერგი — გოტიკური შენობის კარების ან სარკმლის ლიობის თავზე მოთავსებული წვეტიანი, ჩუქურთმიანა ფრონტონი.

ვირაჟი — 1. მოსახვევი ავტოსტრადაზე მოძრავი ტრანსპორტის ასხლეტის თავიდან აცილების მიზნით მოწყობილი ქანობით, რომელიც მოხვევის ცენტრისკენ არის მიმართული; 2. ასეთივე მოსახვევი ველოდრომზე.

ვიტრაჟი — ლიობის შემინვა ფერადი შინის ცალკეული ნაჭრებით, რომლებიც ქმნიან გარკვეულ ორნამენტს ან ნახატს. შემინვის ამგვარმა ხერხმა განსაკუთრებუ-

чивший особое распространение в романской и готической архитектуре.

ВИТРИНА (фр.) — специально оборудованное, обычно остекленное место в музеях, на выставках, в магазинах (чаще в виде остекленного проема в стене) для выставки экспонатов.

ВИШАПИ — см. менгир.

ВОДОПРОВОДНАЯ СЕТЬ — см. сеть водопроводная.

ВОДОХРАНИЛИЩЕ — гидротехническое сооружение для задержания, накопления и хранения воды.

ВОЗРОЖДЕНИЕ (РЕНЕССАНС) — условный термин, относящийся к развитию идеологии и культуры зарождающейся буржуазии стран центральной и западной Европы со второй половины пятнадцатого века, включая шестнадцатый век (за исключением Италии, где ранее В. начинается в XIV веке). Термин «В» обуславливается огромным интересом, проявляемым в этот период к материалистическим (в философии) и реалистическим (в искусстве) элементам античной культуры.

ВОЛЮТА (лат.) — орнаментальная деталь, скульптурно выполненный завиток в виде спирали с кружком («глазком») в центре. В. является составной частью ионической, коринфской, композитной капители и других архитектурных форм (напр. в архитектуре барокко — обрамление окон, дверей, порталов).

ლი გავრცელება პოვა რომანულ და გოტიკურ არქიტექტურაში.

ვიტრინა — ექსპონატების გამოფენის მიზნით სპეციალურად მოწყობილი შემინული ადგილი მუზეუმებში, გამოფენებზე, მაღაზიებში (ჩვეულებრივ კედლის შემინული ლიობის სახით).

ვიშაპი — იხ. მენგირი.

წყალსადენის ქსელი — იხ. ქსელი წყალსადენისა.

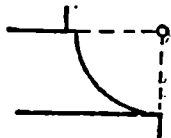
წყალსაცავი — წყლის შესაჩერებელი და დასაგუბებელი ჰიდროტექნიკური ნაგებობა.

აღმორძინება (რენესანსი) — პირობითი ტერმინი, რომელიც გამოიყენება ცენტრალურ და დასავლეთ ევროპაში აღმოცენებული ბურჟუაზიული ქვეყნების იდეოლოგიის და კულტურის განვითარების მიმართ XV საუკუნის მეორე ნახევარსა და XVI საუკუნეში. გამონაკლისს წარმოადგენს იტალია, სადაც აღმორძინება იწყება XIV საუკუნეში. ტერმინი „ა“, შეპირობებულია ბურჟუაზიის აღმოცენების ეპოქის უდიდესი ინტერესით ანტიკური კულტურის მატერიალისტური (ფილოსოფიაში) და რეალისტური (ხელოვნებაში) ელემენტებისადმი.

ვოლუტა — ორნამენტული დეტალი, სკულპტურულად შესრულებული ზვია სპირალის სახით მის ცენტრში მოთავსებული რგოლით. „ვ“. იონური, კორინთული, კომპოზიტის კაპიტელის და სხვა არქიტექტურული ფორმების (მაგალითად, ბაროკულ არქიტექტურაში კარ-ფანჯრების მოჩარჩოება) შემადგენელი ნაწილია.

ВТОРОЙ СВЕТ — см. свет второй.

ВЫКРУЖА — вогнутый, криволинейный архитектурный облом, имеющий очертание четверти круга.

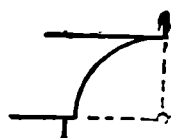
ВЫСОТНОЕ ЗДАНИЕ — см. здание высотное.

ВЫШГОРОД — внутригородская крепость, обычно расположенная на господствующей над окружением местности; кремль, детинец.

ВЫШКА — сильно вытянутое в высоту отдельное сооружение или таких же пропорций венчающая часть здания.

გეოგრაფიკული სინათლე — სხ. სინათლე გეოგრაფიკული.

წრფეობა, ფოსტა — შეზნეპილი, მრუდხაზოვანი აჩქიბეჩქურული ნატეხი, რომელსაც წრის მეოთხედის მოხაზულობა აქვს.

მაღლივი შენობა, დიდმაღალი შენობა — სხ. შენობა დიდმაღალი.

ზედაცინხე, შიდაცინხე — ქალაქის შიგნით, ჩვეულებრივ გაბატონებულ ადგილზე განლაგებული ციხე-სიმაგრე.

კოშკი, კოშკი — შენობის დამავეირვეინებელი ან ცალკე მდგომი მაღლივი ნაგებობა.

Г

ГАБАРИТ (фр.). — внешнее, предельное очертание предмета.

ГАВАНЬ — место для стоянки и ремонта судов.

ГАЗОН (фр.) — декоративная озелененная площадка или полоса в парке, на бульваре, площади и т. п., засеянная коротко и ровно подстриженной травой.

გაბარტი — საგნის გარეგანი, ზღერული მოხაზულობა.

ნავსადგური — გემების დგომისა და შეკეთების ადგილი.

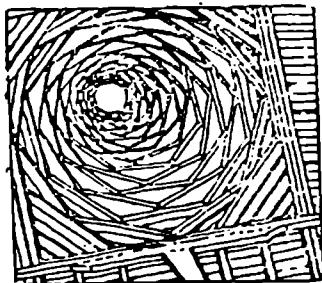
მოლი, გაზონი — მოკლედ და თანაბრად შემოკაფული ბალახით გამწვანებული, დეკორაციული ზოლი პარკში, ხეივანში, მოედანზე და ა. შ.

ГАЛЕРЕЯ (фр.) — 1. длинное, светлое помещение, а также аркада или колоннада, соединяющая отдельные части здания; 2. верхний ярус зрительного зала.

ГАЛЕРКА — верхний ярус зрительного зала (разговорная форма).

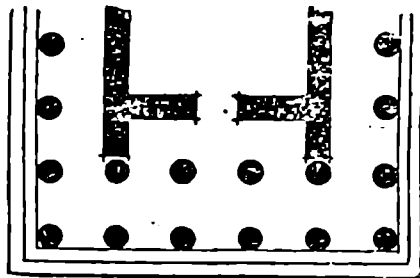
ГАРДИНА (нем.) — оконная занавеска.

ГВИРГВИНИ (груз.) — деревянное перекрытие в виде шатра, венчающее грузинский жилой дом типа «дарбаз», состоящее из поставленных друг на друга напуском и уменьшающихся кверху прямоугольников или многоугольников.

ГЕЙСОН (греч.) — выносная плита карниза классического архитектурного ордера.

ГЕКСАСТИЛЬ (лат.) — по классификации Витрувия один из видов древнегреческих храмов (периптеров) с шестью колоннами на главном фасаде.

ГЕНЕРАЛЬНЫЙ ПЛАН — см. план генеральный.

გალერეა — 1. შენობის სხედასხვა ნაწილების გამაერთიანებელი გზაქელი, ნათელი სათავსი, აგრეთვე თაღელი ან სვეტნარი; 2. მაყურებელთა დარბაზის ზედა იარუსი.

გალერკა — მაყურებელთა დარბაზის ზედა იარუსი (სასაუბრო ფორმა).

გარდინა — საპრკმლის ფარდა.

გვირგვინი — „დარბაზის“ ტიპის ქართული საცხოვრებელი სახლის კარვის ფორმის გადახურვა, რომელიც მიიღება ზევიტყენ თანამიმდევრობით შემცირებული ოთხკუთხედების ან მრავალკუთხედების წყობით.

გეისონი — კლასიკური არქიტექტურული ორდერის კარნიზის გამოტანილი ფილა.

გეჰსასტილი — ვიტრუვიუსის კლასიფიკაციის მიხედვით ძველი ბერძნული ტაძრის (პერიპტეროსის) ერთ-ერთი სახეობა ექვსი სვეტით მთავარ ფასადზე.

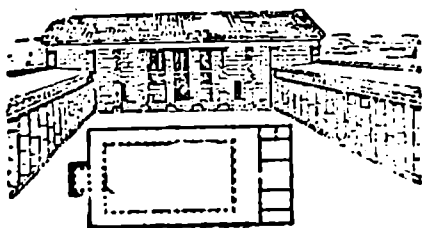
გენერალური გეგმა — იხ. გეგმა გენერალური.

ГЕНПЛАН — см. план генеральный.

ГЕРМА (греч.) — бюст, поставленный на столб или колонну.

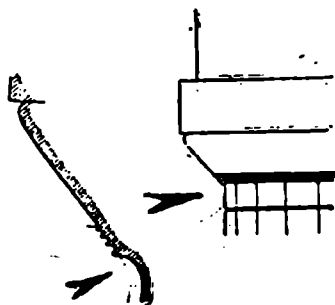
ГЕРООН (греч.) — культовое здание, посвященное обожествленным героям.

ГИМНАСИЙ (греч.) — древнегреческое сооружение для физических упражнений и учебы, которое представляло собой комплекс, состоящий из основного здания и открытых площадок.

ГИПОСТИЛЬНЫЙ ЗАЛ — см. зал гипостильный.

ГИПОТРАХЕЛИЙ (греч.) — шейка дорической капители, которая находится в верхней части колонны, продолжает ее контур и выделяется врезом, идущим по периметру ствола колонны.

ГИРЛЯНДА (фр.) — ленточный орнаментальный мотив из цветов и зелени.

ГИРЬКА — декоративный элемент в виде шара, полушара и т. п., ко-

გენგეგმა — იხ. გეგმა გენერალური.

გერმა — ბოძზე ან სვეტზე დადგმული ბიუსტო.

გეროონი — გაღმერთებული გმირებისადმი მიძღვნილი საეკლესიო ნაგებობა საბერძნეთში.

გიმნასიუმი — ვარჯიშის და წვრთნისათვის განკუთვნილი ნაგებობა ძველ საბერძნეთში, რომელიც წარმოადგენდა მთავარი შენობისა და ღია ბაქნებისაგან შემდგარ კომპლექსს.

ჰიპოსტილური დარბაზი — იხ. დარბაზი ჰიპოსტილური.

ჰიპოტრახელიუმი — დორიული კაპიტელის ყელი, რომელიც სვეტის ზედა ნაწილშია მოთავსებული, აგრძელებს მის მოხაზულობას და სვეტის ტანის პერიმეტრს გაყოლებული ოდნავი ჩაღრმავებით არის გამოყოფილი.

გირლანდა — ყვავილებისა და მცენარეულობის გამოსახულებისაგან შედგენილი ლენტური ორნამენტი.

გირკა — კიდული თაღის რკალების გადაკვეთაზე მოთავსებული

торым завершается пересечение дуг подвесной арки.

ГЛАВА, ГЛАВКА — принятое в русской архитектуре название наружной формы купола, венчающего церковное сооружение. Г., покоясь на цилиндрическом или многогранном основании, чаще всего имеет форму луковицы, полусферы, шлема и, в основном, является декоративным элементом для восприятия извне (так, очень часто Г. отрезана от интерьера плоским или сводчатым перекрытием).

ГЛИПТИКА (греч.) — искусство резьбы по камню.

ГЛИПТОТЕКА (греч.) — собрание скульптурных произведений, резных камней.

ГЛУХАЯ СТЕНА — см. стена глухая.

ГЛУХОЕ ОКНО — см. окно глухое.

ГОБЕЛЕН (фр.) — декоративная ткань для драпировки, обивки мебели и т. д., первоначально (XVII — XVIII вв.) вырабатываемая ручным способом и воспроизводящая определенный сюжет.

ГОРЕЛЬЕФ (фр.) — скульптурное изображение на плоскости, в отличие от барельефа выступающее над

სფეროს ან ნახევარსფეროს ფორმის დეკორაციული ელემენტი.

თავი — ეკლესიის შენობის დამაგვირგვინებელი, წვრილყელიანი გუმბათის გარე ფორმის რუსულ არქიტექტურაში მიღებული სახელწოდება. აღნიშნულ გუმბათს ბოლქვის, ნახევარსფეროს ან მუზარადის ფორმა აქვს და ეყრდნობა ცილინდრულ ან მრავალკუთხა საფუძველს. იგი ძირითადად წარმოადგენს დეკორაციულ ელემენტს და აღიქვება მხოლოდ გარედან (ხშირად შიგა სივრცისაგან ბრტყელი ან კამაროვანი გადახურვით არის მოკვეთილი).

გლიპტიკა — ქვაზე ქრის ხელოვნება.

გლიპტოთეკა — სკულპტურული ნაწარმოებების, მოჩუქურთმებული ქვების კრებული.

გრუ კედელი — იხ. კედელი გრუ.

გრუ სარკმელი — იხ. სარკმელი გრუ.

გობელენი — მოფარდაგების, ავეჯის გადასაკრავად ან სხვა მიზნებისათვის განკუთვნილი დეკორაციული ქსოვილი, რომელიც თავდაპირველად (XVII — XVIII სს.) ხელით ნაკეთობას წარმოადგენდა და გარკვეულ სიუჟეტს ასახავდა.

გორელიეფი — სკულპტურული გამოსახულება სიბრტყეზე, რომელიც ბარელიეფისაგან განსხვავებით სიბრ-

плоскостью более чем на половину объема изображаемого предмета.

ГОРОДИЩЕ — остатки древнего города.

ГОРОДСКАЯ СТЕНА — см. стѣна городская.

ГОТИКА — название стилистического направления, преобладавшего в искусстве европейских стран в средние века (с XII по XV вв.) а период сложения централизованных монархий. Первоначально (в эпоху Возрождения) смысл термина «Г» сводился к отрицательной характеристике средневекового искусства как «варварского» искусства, предшествующего Возрождению. Лишь позднее стали в должной мере оценивать значение готического искусства средних веков.

ГОТИЧЕСКАЯ АРКА — см. арка готическая.

ГОТИЧЕСКАЯ ИГЛА — см. игла готическая.

ГОТИЧЕСКОЕ ОКНО — см. окно готическое.

ГРАВЮРА (фр.) — печатное воспроизведение рисунка, исполненного на деревянной, металлической доске посредством специальных резцов или травления кислотами.

ГРАДОСТРОИТЕЛЬСТВО — теория и практика планировки и строи-

тельства. გამოწეულია ასახული საგნის საგულისხმო მოცულობის ნახევარზე მეტად..

ნაპალაძარი — ძველი ქალაქის ნაშთები.

ქალაქის ზღუდა — იხ. ზღუდე ქალაქისა.

გოთიკა — შუა საუკუნეების ევროპის ქვეყნებში ცენტრალიზებული მონარქიის პერიოდში (XII — XV სს) გავრცელებული სტილისტური მიმართულების სახელწოდება. თავდაპირველად (აღორძინების ხანაში) ტერმინი „გოთიკა“ რენესანსის წინამორბედი შუასაუკუნეების ხელოვნების (როგორც „ბარბაროსულის“) უარყოფით დახასიათებას გულისხმობდა. უფრო გვიან შუა საუკუნეების გოთიკურმა ხელოვნებამ დამსახურებული შეფასება მიიღო.

გოთიკური თალი — იხ. თალი გოთიკური.

გოთიკური წვიბი — იხ. წვიბი გოთიკური.

გოთიკური სარკმელი — იხ. სარკმელი გოთიკური.

გრავიურა — ხის ან ლითონის დაფაზე სპეციალური საჭრისების ან სიმქავით ამოყვანის საშუალებით შესრულებული ნახატის ბეჭდვითი აღწარმოება.

ქალაქთმშენებლობა — ქალაქების დაგეგმარებისა და მშენებლობის თეორია

тельства городов, с учетом архитектурных, санитарно-гигиенических и социально-экономических проблем их застройки.

ГРАФФИТИ (ит.) — древние рисунки или надписи на стенах жилищ, сосудах и т. д.

ГРИДНИЦА — обширное помещение княжеского дворца или отдельное строение при дворце, служащее для устройства праздничных пиров и приема гостей или для пребывания княжеской дружины.

ГРИФОН (фр.) — изображение грифа — мифического чудовища с туловищем льва, крыльями и головой орла. Скульптурное изображение грифона часто встречается как отдельно стоящая статуя или как элемент декора здания (напр. на углах фронтона).

ГРОБНИЦА — сооружение, в котором похоронено тело умершего (саркофаг, мастаба, мавзолей).

ГРОТ (ит.) — садово-парковое сооружение (павильон, родник, декоративный элемент в подпорной стене и т. д.), имитирующее естественный грот.

და პრაქტიკა არქიტექტურული, ტექნიკური, სანიტარულ-ჰიგიენური და სოციალ-ეკონომიური პრობლემების კომპლექსური გათვალისწინებით.

გრაფიტი — უძველესი ნახატები ან წარწერები სახლების კედლებზე, კურორტებზე და ა. შ.

გრადნიცი — ნაღებების მოსაწყობად, სტუმრების მისაღებად ან თავადის რაზმეულის ადგილსამყოფლად გამიზნული სასახლის ვრცელი სადგომი ან სასახლის ახლოს ცალკე მდგომი შენობა.

გრიფონი — ლომის ტანის, არწივის ფრთებისა და თავის მქონე მითიური არსების — გრიფონის გამოსახულება. გრიფონის სკულპტურულ გამოსახულებას ხშირად ეხედვით ცალკე მდგომა ქანდაკების სახით ან როგორც შენობის დეკორის ელემენტს (მაგალ. ფრონტონის კუთხეებზე).

აპლდამა — ნაგებობა, რომელშიც მიცვალებული ასვენია (სარკოფაგი, მასტაბა, მავზოლეუმი).

გროტო — პარკული ნაგებობა (პავილიონი, წყარო, დეკორაციული ელემენტი საყრდენ კედელში და ა. შ.), რომელიც ბუნებრივი მღვიმის, გამოქვაბულის იმიტაციას წარმოადგენს.

ГРОТЕСК (фр.) — орнамент из сплетения изображений растений, животных, масок и т. д.

ГУЛЬБИЩЕ — часть здания, в виде площадки—террасы, галереи, охватывающей сооружение с нескольких сторон.

ГУРТ (нем.) — профилированная тяга в виде ребра, членищего свод.

ГУСЕК — архитектурный облом, представляющий собой сопряжение двух дуг окружности в виде рукописной буквы «г» и часто завершающий карниз.

ГУСЕК ОБРАТНЫЙ — архитектурный облом, в виде гуська, повернутого на 180°. Г. О., чаще всего, является элементом опоры (базис, цоколь и т. д.).

ГУТ (лат.) — см. капли.

გროტესკი — ნიღბების, ცხოველებისა და მცენარეულის გამოსახულებების წნულისაგან შედგენილი ორნამენტი.

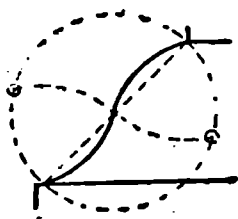
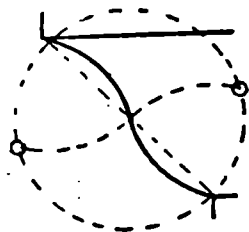
გარეშე მოსავლელი — შენობის ნაწილია ტერასის ან გალერეის სახით, რომელიც გარს ერტყმის ნაგებობას.

გურტი — კამარის შიგა ზედაპირის გამყოფი პროფილირებული ზოლი, წიბო.

გუტიყელა — არქიტექტურული ნატეხი, რომელიც წარმოადგენს ორი რკალის შეუღლებას რუსული ხელნაწერი გასოს მსგავსად და რომელიც სშირად კარნიზს აგვირგვინებს.

გუტიყელა შავცაუელი — 180°-ით გადმობრუნებული ბატოცელას მოხაზულობის მქონე არქიტექტურული ნატეხი. შექცეული ბატიყელა ჩვეულებრივ საყრდენის ელემენტია (ბაზისი, ცოკოლი და ა. შ.).

გუტი — იხ. წვეთები.

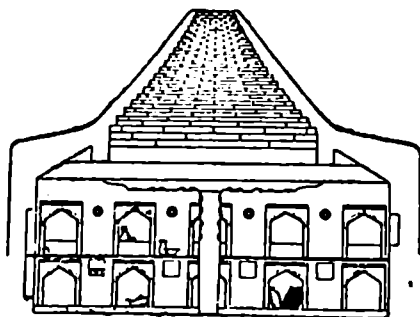

Д

ДАМБА (гол.) — гидротехническое сооружение, удерживающее воду в водохранилище и предохраняющее берег от затопления или размывания.

ჯამბირი — წყალსაცავში წყლის შეკავებისა და ნაპირების წალექვისა და ჩამორეცხვისაგან დაცვის მიზნით აგებული ჰიდროტექნიკური ნაგებობა.

ДАРБАЗИ (груз.) — тип грузинского жилого дома с куполовидным покрытием (см. гвиргвини) и, обычно по центру расположенной опорой (დედაბოძი).

დარბაზი — ქართული საცხოვრებელი სახლის სახეობა, რომლის გადახურვა დედაბოძზე დაყრდნობილ გუმბათისებურ კონსტრუქციას წარმოადგენს (იხ. გვირგვინი).

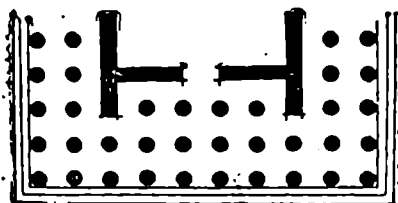
ДВОРЕЦ — 1. жилище правителя (императора, короля, царя, феодала) и его двора; 2. монументальное здание с парадными помещениями для обслуживания потребностей политической и культурной жизни народа.

ДВОР СТРОИТЕЛЬНЫЙ — организованное при строительстве подсобное производство.

ДЕАМБУЛАТОРИИ (лат.) — обход вокруг хора в апсиде готического собора.

ДЕДАБОДЗИ (груз.) — деревянный столб, обычно суживающийся к низу и поддерживающий покрытие дома — დარბაზი.

ДЕКАСТИЛЬ (лат.) — тип античного храма с десяти колоннами на торцевом фасаде.

სასახლე — 1. მმართველის (იმპერატორის, მეფის, ფეოდალის) და მისი კარის ამაღლის საცხოვრებელი; 2. პარადული სათავსებიანი მონუმენტური შენობა, რომელიც განკუთვნილია ხალხის პოლიტიკურ და კულტურულ მოთხოვნილებათა მომსახურებისათვის.

ეზო საფუძნებლო — შენებლობასთან არსებული დამხმარე წარმოება.

დეამბულატორიუმი — გოთიკური ტაძრის აბსიდში პატრონიკეს ირგვლივ მოწყობილი გარშემოსაველი.

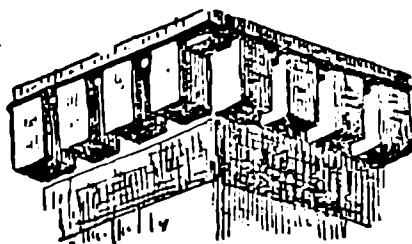
დედაბოძი — ჩვეულებრივ ქვევითყენ დავიწროებული ხის ბოძი, რომელსაც ეყრდნობა ქართული საცხოვრებელი სახლის — დარბაზის გადახურვა.

დეკასტილი — ანტიკური ტაძრის ტიპი, რომლის მთავარ ფასადზე ათი სვეტი გამოდის.

ДЕКОР (фр.) — совокупность, система декоративных украшений здания или его части.

ДЕКУМАНУС (лат.) — одна из взаимно-перпендикулярных улиц римского лагеря или города, направленная с востока на запад.

ДЕНТИКУЛ (лат.) — часть карниза ионического и коринфского ордеров в виде небольшого прямоугольного выступа; сухарик, зубчик.

ДЕТИНЕЦ — укрепленная часть древнерусского города; кремль.

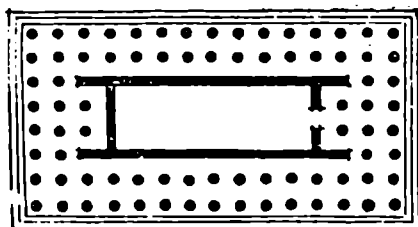
ДЕФОРМАЦИОННЫЙ ШОВ — см. шов деформационный.

ДИАЗОМА (лат.) — полукруглая колоннада в древнегреческом театре.

ДИАСТИЛЬ (лат.) — тип античного храма с интерколумнием, равным трем диаметрам колонны.

ДИККЕ — приподнятая площадка в мечети.

ДИПТЕР (греч.) — тип античного храма с двойным рядом колонн вокруг целлы (в отличие от храма с одинарным рядом колонн — пептером).

დეკორი — შენობის ან მისი ნაწილის დეკორაციული მოკაზმულობის ერთობლიობა, სისტემა.

დეკუმანუსი — რომაული ქალაქის ან ბანაკის ერთ-ერთი ურთიერთპერპენდიკულარულ ქუჩათაგანი, რომელიც მიმართულია აღმოსავლეთიდან დასავლეთისაკენ.

დენტიკული — იონიური და კორინთული ორდერის კარნიზის ნაწილი, რომელიც გამოწეულ ოთხკუთხეა. პრიზმს წარმოადგენს; ქონგური, კბილანა.

დიდაციხე — ძველი ქალაქის გამაგრებული ნაწილი; კრემლი.

სადეფორმაციო-ნაპარი — ახ. ნაპარი სადეფორმაციო.

დიპტერ — ნახევარწრიული კოლონადა ძველ ბერძნულ თეატრში.

დიასტილი — ანტიკური ტაძრის ტიპი, რომლის სვეტებს შორის მანძილი სვეტის სამ დიამეტრს უდრის.

დიკე — შემაღლებული ბაქანი მეჩეთში.

დიპტეროსი — ანტიკური ტაძრის ტიპი, რომლის ცენტლას გარს არტყია სვეტების ორი რიგი (ერთრიგია სვეტნარით გარშემორტყმული ტაძრის პერიპტეროსისაგან განსხვავებით).

ДОДЕКАСТИЛЬ (лат.) — тип античного храма с двенадцатью колоннами на торцевом фасаде.

ДОЛЬМЕН (англ.) — погребальное, мегалитическое сооружение первобытно - общинного периода из нескольких каменных глыб или плит, поставленных вертикально и перекрытых горизонтальной плитой.

ДОМИНАНТА (лат.) — здание или его часть (башня, бельведер, купол), господствующая в застройке города или его части — площади, улицы и т. д.

ДОНЖОН (фр.) — массивная башня в средневековом замке, служившая жилищем феодала и убежищем во время осады.

ДОРИЧЕСКИЙ ОРДЕР — см. ордер архитектурный.

ДРОМОС (греч.) — узкий проход к погребальной камере.

დოდეკასტილი — ანტიკური ტაძრის ტიპი, რომლის მთავარ ფასადზე თორმეტი სვეტი გამოდის.

დოლმენი — პირველყოფილ-თემური პერიოდის მგალითური ნაგებობა — სამარხი, რომელიც წარმოადგენს პრიმიტიულ ფილით

გადახურულ ვერტიკალურად დაყენებულ ქვის რამდენიმელოდს ან ფილას.

დომინანტა — ქალაქის, მოედნის, ქუჩის და ა. შ. განაშენიანებაში გაბატონებული შენობა ან მისი ნაწილი (კოშკი, ბელვედერი, გუმბათი).

გოდოლი — შუა საუკუნეების ციხე-დარბაზის მასიური კოშკი, რომელიც ფეოდალის საცხოვრებელს და თავშესაფარს წარმოადგენდა.

დორიული ორდერი — იხ. ორდერი არქიტექტურული.

დრომოსი — ვიწრო გასასვლელი სამარხის საკანისკენ.

Е

ЕВСТИЛЬ (лат.) — античный храм с интерколумнием в 2,25 диаметра колонны.

ევსტილი — ანტიკური ტაძარი, რომლის სვეტშორისი სვეტის 2,25 დიამეტრს შეადგენს.

ЕНДОВА — линия пересечения скатов крыши.

შენადარი — სახურავის კალთების გადაკეთის ხაზი.

Ж

ЖАЛЮЗИ (фр.) — решетчатые ставни из набора деревянных или металлических пластин, поворачивающихся вокруг продольной оси и дающих возможность регулировать приток света в помещение.

ЖАРДИНЬЕРКА (фр.) — ярусная подставка, этажерка для комнатных растений.

ЖЕЛОБ — часть кровли, служащая целям отвода воды со скатов в водосточные трубы.

ЖЕРТВЕННИК — место для жертвоприношения; алтарь.

ЖИЛАЯ ПЛОЩАДЬ — см. площадь жилая.

ЖИЛАЯ СЕКЦИЯ — см. секция жилая.

ЖИРАНДОЛЬ (фр.) — 1. настенная осветительная арматура с несколькими гнездами для свечей; 2. фонтан в несколько струй.

ფირფიტანა, მალუზი — ცხური დაბაბები, რომელთა შემადგენელი ხის ან ლითონის ფირფიტები ბრუნავენ გრძივ ღერძის გარშემო და ამით იძლევიან სათავსში შემოსული სინათლის ნაკადის რეგულირების საშუალებას.

საშვპვილე, მარფინარი — ოთახის მცენარეულის მოსათავსებლად განკუთვნილი იარუსული სადგარი, თაროები.

ლარი — სახურავის ნაწილი, რომელსაც წყალი ქანობიდან წყალსადენის მილში გადაყავს.

სამკვეთლო, სამსხვერპლო — მსხვერპლად შეწირვის ადგილი; საკურთხეველი.

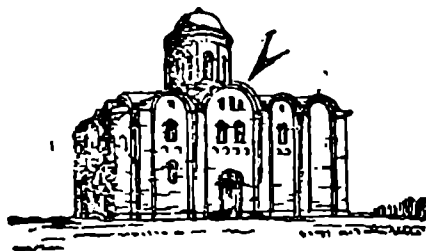
სატსოვრებაელი ფართობი — იხ. ფართობი საცხოვრებელი.

სატსოვრებაელი სეცცია — იხ. სეცცია საცხოვრებელი.

ჟირანდოლი — 1. კედელზე დამაგრებული სანათი არმატურა, შანდალი სანთლის რამდენიმე ბუდით; 2. მრავალქველიანი შადრევანი.

3

ЗАКОМАРА — полуциркульное завершение наружных стен, повторяющее очертание расположенного за ним цилиндрического свода.

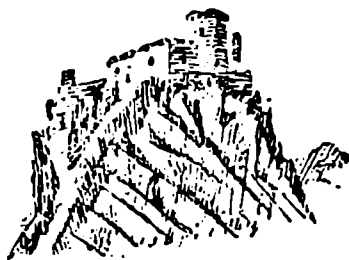

ზამოზარა — კედლის ნახევარწრიული დამთავრება, რომელიც იმეორებს კედლის უკან მდებარე კამარის მოხაზულობას (რუსულ არქიტექტურაში მიღებული ტერმინი).

ЗАЛ (нем.) — большое помещение, рассчитанное на одновременное пребывание значительного числа людей.

ЗАЛ ГИПОСТИЛЬНЫЙ — многоколонный зал в архитектуре Египта и древнего Ирана.

ЗАМОК — средневековый комплекс дворца, жилых, хозяйственных и других зданий, окруженный крепостными стенами.

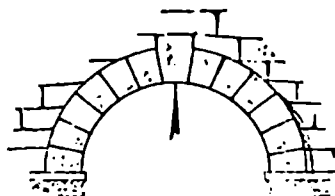
დარბაზი — ხალხმრავალი თავმოყრისათვის გათვალისწინებული დიდი ზომის სადგომი.

დარბაზი ჰიპოსტილური — მრავალსვეტიანი დარბაზი ეგვიპტისა და ირანის არქიტექტურაში.

ციხე-დარბაზი — ციხის გალავნით გარშემორტყმული სასახლის, საცხოვრებელი, სამეურნეო და სხვა დანიშნულების შენობების შუასაუკუნეების კომპლექსი.

ЗАМОК — клинчатый камень в шельге арки.

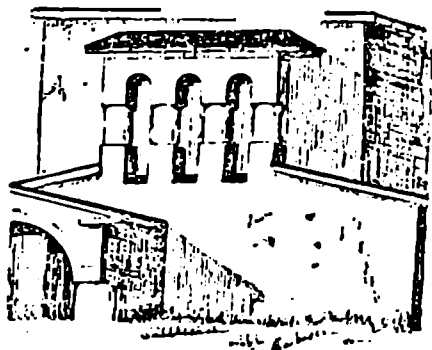
საშეშე — სოლისებრი ქვა თალის წყობის უმაღლეს წერტილში.

ЗАТЯЖКА — горизонтальный брус или стержень, стягивающий части той или иной конструкции (стропил, арки, свода и т. п.), подверженный действию сил горизонтального распора.

ЗВЕЗДЧАТЫЙ СВОД—см. свод звездчатый.

ЗВОННИЦА — сооружение при храме (отдельное или поставленное над стеной здания) для подвешивания колоколов.

ЗДАНИЕ БАЗИЛИКАЛЬНОЕ — здание, разделенное на продольные части (к о р а б л и), средняя из которых выше боковых и освещается окнами, помещенными в верхней ее части.

ЗДАНИЕ ВЫСОТНОЕ — здание, объемы которого сильно развиты в высоту.

საპოზი — ამა თუ იმ კონსტრუქციის (ნივნიების, თალის, კამარას და ა. შ.) სხედასხვა ნაწილის შემკვერელი ძელი ან ღერო, რომელიც გამბრჭენ ძალებზე მუშაობს.

პარსკვლავა კამარა — ის. კ ა მ ა რ ა ვ ა რ ს კ ვ ლ ა ვ ა.

სამრეპლო — ცალკე მდგომი ან

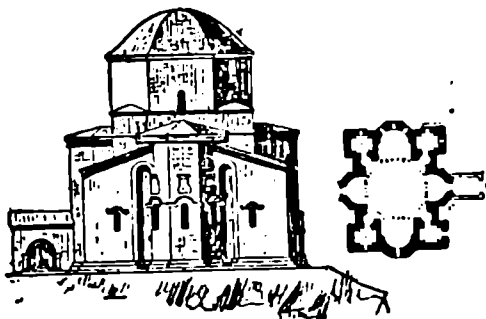
ტაძრის კედელზე დადგმული ნაგებობა, რომელზედაც ჩამოკიდებულია ზარები.

შენობა ბაზილიკური — გრძივ ნაწილებად (ნ ა ვ ე ბ ა ლ) გაყოფილ შენობა, რომელთაგან საშუალო შედარებით მაღალია და ნათდება მის ზედა ნაწილში მოქცეული ფანჯრებით.

შენობა დიდგაღალი, შენობა მაღალი — შენობა, რომლის მოცულობა საგრძნობლად ვითარდება სიმაღლეში.

ЗДАНИЕ КРЕСТОВО-КУПОЛЬ-

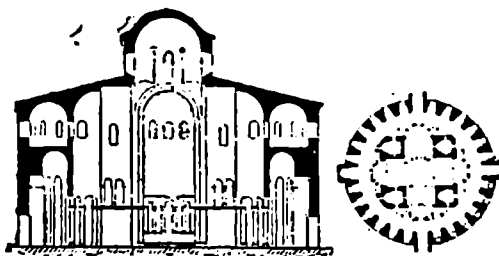
НОЕ — композиционную основу здания составляет крестообразный объем центральной части, перекрытый четырьмя сводами, на пересечении которых возводится купол на барабане.

შენობა ცენტრალურ-გუმბათოვანი,

ჯვრისხაზიანი — შენობის კომპოზიციის არსს წარმოადგენს ცენტრალური ნაწილის ჯვარული გეგმის მქონე მოცულობა, გადახურული ოთხი ცილინდრული კამარით, რომელთა გადაკვეთაზე აღმართულია ყელიანი გუმბათი.

ЗДАНИЕ ЦЕНТРИЧЕСКОЕ—зда-

ние с резко выраженной центральной частью, обычно завершающейся куполом, вокруг которой группируются остальные помещения.

შენობა ცენტრული — ჩეულებრივ,

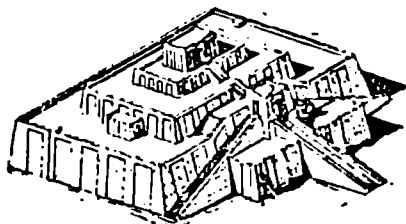
გუმბათით დაგვირგვინებული შენობა მკვეთრად გამოსახული ცენტრალური ნაწილით, რომლის გარშემო თავს იყრიან დანარჩენი სადგომები.

ЗЕРКАЛЬНЫЙ СВОД—см. свод зеркальный.

სარკიანი კამარა — იხ. კამარა სარკიანი.

ЗИККУРАТ — сооружение культового назначения в архитектуре древней Месопотамии.

ზიკურატი — საკულტო დანიშნულების ნაგებობა მესოპოტამიის არქიტექტურაში.

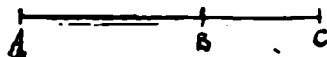
ЗОДЧЕСТВО — см. архитектура.

იხ. ხუროთმოძღვრება

ЗОДЧИЙ — см. архитектор.

იხ. ხუროთმოძღვარი

ЗОЛОТОЕ СЕЧЕНИЕ — деление отрезка AC на две части таким образом, что получается следующее соотношение $\frac{BC}{AB} = \frac{AB}{AC}$. Прибли-

женно это соотношение равно $\frac{3}{8}$, $\frac{5}{8}$, $\frac{8}{13}$ и т. д. Принцип З. С. лежит в основе пропорций многих произведений мирового зодчества, в частности, античности и возрождения.

ЗОНТИЧНЫЙ КУПОЛ — см. купол зонтичный.

ЗООМОРФИЧЕСКИЙ ОРНАМЕНТ — см. орнамент зооморфический.

ЗООФОР (греч.) — полоса (напр. на фризе) скульптурного рельефа с изображением растений и живых существ.

ЗУБЧАТАЯ АРКА — см. арка зубчатая.

ЗУБЧИК — см. дентикул.

ЗУБЦЫ — элементы гребенчатого завершения крепостной стены, просветы между которыми служили бойницами.

შპროს კვეთი — AC მონაკვეთის ორ ნაწილად ისეთი დაყოფა, რომელიც იძლევა შემდეგ შეფარდებას: $\frac{AC}{AB} = \frac{AB}{AC}$.

ეს შეფარდება დაახლოებით უდრის $\frac{3}{8}$, $\frac{5}{8}$, $\frac{8}{13}$ და ა. შ. შპროს კვეთის პრინციპი საფუძვლად უდევს მსოფლიო არქიტექტურის, კერძოდ, ანტიკური და აღორძინების ხანის არქიტექტურის ბევრ ნაწარმოებს.

კოლგისებრი გუმბათი — იხ. გუმბათი კოლგისებრი.

ჯომორღული ორნამენტი — იხ. ორნამენტი ჯომორღული.

ჯომორი — ცოცხალ არსებათა და მცენარეულობის ამსახველი სკულპტურული ზოლი (მაგ. ფრიზი).

კაილოვანი თალი — იხ. თალი კაილოვანი.

კაილანა — იხ. დენტიკული.

კონსურები — ციხის გალავნის სავარცხლისებური ზედა ნაწილის ელემენტები, რომელთა შორის დაცილება სათოფურებად გამოიყენებოდა.

И

ИГЛА ГОТИЧЕСКАЯ — островерхое, пирамидальное завершение готической башни, заканчивающееся шпилем, фиалом или крестом.

ИЗОБРАЗИТЕЛЬНЫЕ ИСКУССТВА — см. искусства изобразительные.

ИКОНОСТАС — высокая преграда, отделяющая алтарь от остальной части храма и заполненная рядами икон.

ИЛЛЮМИНАТОР (лат.) — остекленный световой проем, совмещенный с плоскостью покрытия.

ИМПЛЮВИЙ (лат.) — бассейн, расположенный в центре атрия, куда с крыши через комплювий стекала дождевая вода.

ИМПОСТ (лат.) — 1. плоская или профилированная полка, служащая опорой для пяты арки; 2. каменная подушка в виде опрокинутой профилированной пирамиды (византийская архитектура) или в виде фрагмента антаблемента, завершающего колонну, на которую опирается арка; 3. поперечный брус в оконной или дверной раме; 4. стойка между двумя оконными переплетами.

წვეტი მოთიპური — შპილით, ფიალით ან ჭვრით დამთავრებული თავწვეტიანი, პირამიდული ელემენტი, რომელიც აგვირგვინებს გოთიკურ კოშკს.

სახვითი ხელოვნება — ხელოვნება სახვითი.

კანაელი, იკონოსტასი — ხატებით დაფარული მაღალი ზღუდე, რომელიც საკურთხეველს გამოჰყოფს ეკლესიის დანარჩენ ნაწილისაგან.

ილუმინატორი — გადახურვის სიბრტყეს თანხვედრილი შემინული სასინათლო ლიობი.

იმალუპიუმი — ატრიუმის ცენტრში მოთავსებული აუზი, რომელშიაც კომპლუვიუმის მეშვეობით გროვდება სახურავიდან ჩამოსული წვიმის წყალი.

იმაოსტი — 1. ბრტყელი ან პროფილირებული თარო, რომელსაც ეყრდნობა თალის ქუსლი; 2. გადმოყირავებული პროფილირებული პირამიდის (ბიზანტიური არქიტექტურა), ან ანტაბლემენტის ფრაგმენტის ფორმის შქონე ქვის ბალიში, რომელსაც ეყრდნობა თალის ქუსლი; 3. ფანჯრის ან კარის ჩარჩოს გამყოფი განივი ძელი; 4. ორი ფანჯრის ალათებს შორის მოთავსებული დგარი.

ИНКРУСТАЦИЯ (лат.) — облицовка из кусков ценного (кости, перламутра) или отличающегося по фактуре материала, врезаемая в поверхность украшаемого предмета.

ИНСУЛА (лат.) — доходный дом в древнем Риме.

ИНТАРСИЯ (лат.) — мозаика по дереву.

ИНТЕРКОЛУМНИЙ (лат.) — расстояние между колоннами в свету.

ИНТЕРЬЕР (фр.) — внутренняя архитектура помещения.

ИНЦЕРТ (лат.) — конструктивная облицовка бетона из камня.

ИОНИКИ (греч.) — орнамент, обычно украшающий четвертной вал и состоящий из ряда овальных выпуклостей, чередующихся со стрелкообразными ребрами и ластовиными мотивами.

ИОНИЧЕСКИЙ ОРДЕР — см. ордер архитектурный.

ИППОДРОМ (греч.) — сооружение с местами зрителей для проведения конно-спортивных соревнований.

ინარუსტაცია — სიბრტყეში ჩაჭრილი ძვირფასი (ძვალა, სადაფი) ან ფაქტურით განსხვავებული მასალის ნაჭრებისაგან შედგენილი მოპირკეთება.

ინსულა — შემოსავლიანი სახლი ძველ რომში.

ინტარსია — ხეზე შესრულებული მოზაიკა.

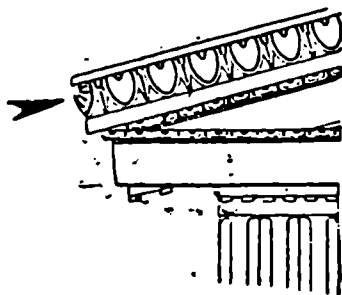
სამბუორისი, სორში — მანძილი სვეტების გარეპირს შორის.

ინტარიარი — სათავისი შიდა არქიტექტურა.

ინცერტი — ბეტონის კონსტრუქციული მოპირკეთება ქვით.

იონიკები — ორნამენტი, რომელიც

ჩვეულებრივ ამშვენებს ნაოთხარლივს და მიიღება ოვალური ამოზნექილობების, ისრისებრი წიბოებისა და ფოთლოვანი მოტივების შენაცვლებით.

იონიური ორდერი — იხ. ორდერი არქიტექტურული.

ცხანთსარბიელი, იპოდრომი — ცხენოსნობაში შეჯიბრების ჩასატარებლად განკუთვნილი ნაგებობა, მაყურებელთათვის გამოყოფილი ადგილებით.

ИСКУССТВА ИЗОБРАЗИТЕЛЬНЫЕ — понятие, объединяющее несколько родственных видов искусства: живопись, графику, скульптуру, декоративное прикладное искусство. Часто в это понятие условно включают и архитектуру.

ИСКУССТВО — одна из форм общественного сознания. Специфическая особенность искусства состоит в том, что оно отражает действительность в художественных образах.

ИСКУССТВОЗНАНИЕ (ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ) — одна из общественных наук, изучающих искусство.

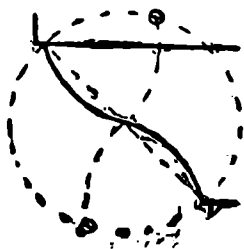
ხელოვნება სახვითი — ცნება, რომელიც აერთიანებს ხელოვნების რამდენიმე სახეობას: ფერწერას, ქანდაკებას, გრაფიკას, დეკორაციულ და გამოყენებით ხელოვნებას. ამ ცნებაში ხშირად ხუროთმოძღვრებასაც გულისხმობენ.

ხელოვნება — საზოგადოებრივი შეგნების ერთ-ერთი ფორმა. მისი სპეციფიკური თავისებურებაა სინამდვილის მხატვრულ სახეებში ასახვა.

ხელოვნებათმცოდნეობა — ხელოვნების შემსწავლელი საზოგადოებრივი მეცნიერება.

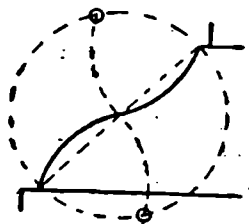
K

КАБЛУЧЕК — архитектурный облом, профиль которого представляет собой сопряжение двух дуг, причем верхняя половина выпуклая, а нижняя вогнутая.

კუსლი — არქიტექტურული ნატეხი, შედგენილი ორი რკალის შეუღლებით, რომელთაგან ზედა ამოზნექილია, ხოლო ქვედა შეზნექილი.

КАБЛУЧЕК ОБРАТНЫЙ — архитектурный облом в виде каблукка, повернутого на 180°.

კუსლი შებენი — არქიტექტურული ნატეხი, რომელიც წარმოადგენს 180°-ით შემობრუნებულ კუსლს.

КАЛАНЧА (арабск.) — башня над зданием.

КАЛАНЧА ПОЖАРНАЯ — башня для наблюдения за возникновением пожара.

• **КАЛЬДАРИИ** (лат.) — помещения для теплых ванн в римских термах.

КАМЕРА ВЕНТИЛЯЦИОННАЯ — специально выделенное в сооружении помещение, где размещаются механизмы и оборудование для очистки воздуха.

КАМИН (нем.) — комнатная печь с открытым очагом.

КАНАВА — продольная, узкая выемка в земле.

КАНАЛ (лат.) — искусственное русло для воды, сооружаемое для сухоходства, водоснабжения, орошения, гидротехнических целей и т. п.

КАНАЛ ВЕНТИЛЯЦИОННЫЙ — устроенный в стене или подвешенный к перекрытию канал, посредством которого происходит подача свежего воздуха в помещение и удаление загрязненного (естественным или принудительным путем).

КАНАЛИЗАЦИОННАЯ СЕТЬ — см. сеть канализационная.

КАНАЛИЗАЦИЯ (лат.) — система санитарно-технических сооружений для приема, удаления и обработки сточных вод.

საგებურო — შენობაზე აღმართული კოშკი.

საგებურო სახანძრო, კოშკი სახანძრო — სამეთვალყურეო კოშკი სახანძრო სააპკროში.

კალდარიუმი — თბილაბაზანებიანი სადგომი რომის ტერიტორიაზე.

კამერა სანქციონალური — შენობაში ჰაერის სანქციონალური მექანიზმებისა და მოწყობილობების განსაზღვრულად გამოყოფილი სათავსი.

ბუხარი — ოთახის ღიაკერძიანი ღუმელი.

თხრილი — ვიწრო და გრძივი ღია მთხრებლი.

არხი — ნაოსნობის, წყალმომარაგების, მორწყვის, ჰიდროტექნიკური და სხვა მიზნებისათვის გაყვანილი წყლის ხელოვნური კალაპოტი.

არხი სანქციონალური — კედლის წყობაში ჩაჯდებული ან გადახურვაზე ჩამოკიდებული არხი, რომლის საშუალებითაც წარმოებს შენობაში სუფთა ჰაერის შემოყვანა და უფარგისის გაქეცვა (ბუნებრივი ან იძულებითი გზით).

კანალიზაციის ქსელი — სანაღიზაციის ქსელი.

კანალიზაცია — სანიტარულ-ტექნიკური ნაგებობათა სისტემა, რომელიც იღებს, ამუშავებს და აქეცებს ჩამდინარე წყლებს.

КАНДЕЛЯБР (фр.) — настольная осветительная арматура для вставки свечей или ламп в виде свечей.

КАНЕФОРА (лат.) — карнатидас с корзиной или вазой на голове.

КАННЕЛЮРЫ (фр.) — 1. вертикальные желобки на стволе колонны или пилястры; 2. горизонтальные желобки на валах ионических баз.

КАНОН (греч.) — совокупность художественных приемов, которая принималась как непреложная в ту или иную эпоху.

КАПЕЛЛА (лат.) — католическая часовня, придел.

КАПИТАЛЬНАЯ СТЕНА — см. стена капитальная.

КАПИТЕЛЬ (лат.) — венчающая часть колонны, пилястра или столба.

КАПИЩЕ — языческий храм.

КАПЛИ — гутты; украшение дорического антаблемента в виде усеченных конусов, цилиндров и т. д.

საპანდლე — მაგიდაზე დასადგმელი გასანათებელი არმატურა სანთლების ან სანთლის ფორმის ნათურების ჩასადგმელად.

კანეფორი — კარიატიდი კალათით ან ვაზით თავზე.

კანელურები — 1. სვეტის ან კედლის სვეტის ტანზე ამოკვეთილი ვერტიკალური ღარები; 2. ჰორიზონტალური ღარები იონური ბაზისის ლილვზე.

კანონი — ამა თუ იმ ეპოქაში გარდაუელად მიჩნეული მხატვრული ხერხების ერთობლიობა.

სამლოცველო, კაპელა — კათოლიკური საეკლესიო, ეკვდერი.

კაპიტალური კედელი — იხ. კედელი კაპიტალური.

სვატისტავი, კაპიტალი — სვეტის, კედლის სვეტის ან ბოძის დამაგვირგვინებელი ნაწილი.

საპერაჲ, ბოგონი, ბაგინი — კერპთაყვანისმცემელთა ტაძარი.

წვეთები — გუტები; წაკვეთილი კონუსის, ცილინდრის ან სხვა ფორმის სამკაული დორიულ ან ტაბლემენტზე.

КАРАВАН-САРАЙ (перс.) — постоянный двор в Закавказье, Переднем и Среднем Востоке.

КАРАДАМ (азерб.) — тип азербайджанского жилого дома.

КАРДО (лат.) — одна из взаимно-перпендикулярных улиц римского города, направленная с севера на юг.

КАРИАТИДА (греч.) — женская статуя, выполняющая роль опоры, несущей перекрытие.

КАРКАС (фр.) — конструктивный остов сооружения.

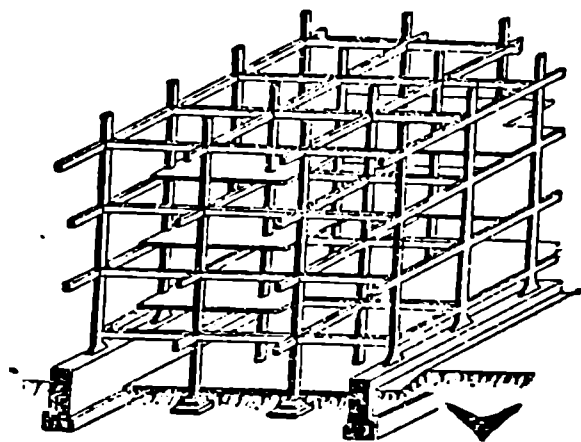
КАРКАСНАЯ СТЕНА — см. стена каркасная.

ფუნდუკი, მარვასლა — სასტუმრო მგზავრებისა და ქარავნებისათვის ამიერკავკასიაში, წინა და შუა აზიაში.

შარადანი — აზერბაიჯანული საცხოვრებელი სახლის სახეობა.

პარდო — რომის ქალაქის ან ბანაკის ერთ-ერთი ურთიერთპერპენდიკულარული ქუჩათაგანი, მიმართული ჩრდილოეთიდან სამხრეთისაკენ.

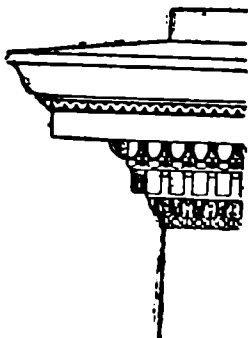
პარიკლი — ქალის ქანდაკება, რომელიც ასრულებს გადახურვის მზილი საყრდენის როლს.

ჩონჩი, პარასი — ნაგებობის კონსტრუქციული ჩონჩი.

პარასული კედელი — იხ. კედელი კარკასული.

КАРНИЗ (греч.) — 1. верхняя из трех основных частей антаблемента; 2. выступающее, обычно профилированное, завершение стены или отдельных ее частей.

ლაშვარდანი, კარნიზი — 1. ანტაბ-
ლემენტის ზედა ნაწი-
ლი; 2. კედლის ან მისი ნა-
წილების დამაგვირგვინებე-
ლი, ჩვეულებრივ პროფი-
ლირებული ელემენტი.

КАРТУШ (фр.) — скульптурное украшение стены в виде щита или полуразвернутого свитка с полем по середине для помещения надписей, гербов, эмблем и т. д.

КАСКАД (фр.) — искусственный водопад или система водопадов, где вода низвергается уступами.

КАТАКОМБЫ (лат.) — 1. хранилище мумий под землей у египтян; 2. системы подземных галерей, служащие во времена гонения христиан местом для погребения умерших и совершения религиозных обрядов. Наиболее обширны римские К., общая протяженность которых достигает 900 км.

КВАДР (лат.) — тесанный камень прямоугольной формы для кладки стен.

КВАДРИГА (лат.) — античная колесница, запряженная расположенным в один ряд четвериком. Скульптурные изображения квадриги легли

პარტუში — კედლის სკულპტურულა სამკაული, რომელიც ასახავს ფარს ან ნახევრად გაშლილ გრაგნილს მის შიდა არეზე მოთავსებული გერბით, ემბლემით, წარწერებით და ა. შ.

კასკადი — ხელოვნური საფეხუროვანი ჩანჩქერი ან ჩანჩქერების ასეთივე სისტემა.

კატაკომბები — 1. მუმიების მიწისქვეშა საკრძაღვი ძველ ეგვიპტეში; 2. მიწისქვეშა გალერეების სისტემა, რომელიც ქრისტიანების დევნის პერიოდში წარმოადგენდა რელიგიურ წესჩვეულებათა შესრულების და მიცვალებულთა დაკრძალვის ადგილს. ცნობილთა შორის ყველაზე ვრცელია რომის კატაკომბები, რომელთა საერთო სიგრძე 900 კმ-ს აღწევს.

კვადრი — მართკუთხა ფორმის თლილი საკედლე ქვა.

კვადრიგა — ორთვლიანი ანტიკური ეტლი, ერთრიგად შებმული ცხენების ოთხეულით. კვადრიგას სკულპტურული გამოსახულება საფუძვლად დაედო შენო-

в основу скульптурных украшений фронтонов зданий, триумфальных арок и т. д.

КВАРТАЛ (лат.) — часть города, ограниченная проезжими улицами (обычно четырьмя).

КВАРТИРА — составная часть жилого дома, рассчитанная на одну семью и имеющая самостоятельный вход.

КВАТРОЧЕНТО (ит.) — условный термин, определяющий этап в истории культуры итальянского Ренессанса, охватывающий пятнадцатый век (раннее Возрождение).

КЕЛЬЯ (лат.) — отдельная комната монаха в монастыре.

КЕРАМИКА (греч.) — изделия из обожженных глин (строительные материалы, скульптура, произведения прикладного и декоративного искусства).

КЕССОНЫ (фр.) — 1. углубления поверхности потолка между балками перекрытия, ребрами свода или декоративными тягами, образующие на потолке сетку из квадратов или других геометрических фигур; 2. открытые снизу ящики (обычно металлические или железобетонные), применяемые при устройстве глубоких подводных оснований мостов, плотин и т. п. для образования свободного от воды рабочего пространства.

ბების ფრონტონების, სატრიუმფო თაღების და სხვა ნაგებობების სკულპტურულ სამკაულს.

კვარტალი — გასავალი ქუჩებით (ჩვეულებრივ ოთხი ქუჩით) შემოსაზღვრული ქალაქის ნაწილი.

ბინა — საცხოვრებელი სახლის ერთ-ოჯახზე გათვალისწინებული ნაწილი, დამოუკიდებელი შემოსასვლელით.

კვატროჩენტო — პირობითი ტერმინი, რომელიც განსაზღვრავს იტალიური რენესანსის კულტურის განვითარების ეტაპს. XV საუკუნეში (ადრინდელი აღორძინება).

სენაპი, კელენი — ბერის ოთახი მონასტერში.

კერამიკა — გამოქვაბი თიხის ნაწარმი (სამშენებლო მასალა, სკულპტურა, გამოყენებითი და დეკორატიული ხელოვნების ნაწარმოებები).

კესონები — 1. კერის და კამარას სიბრტყეზე გადახურვის კოქებით, კამარას წიბოებით ან დეკორატიული ზოლებით შექმნილი ბადე, რომლის შემადგენელი უჯრედები კვადრატული ან სხვა გეომეტრიული ფორმისა არიან; 2. ლითონის ან რკინაბეტონის გადმოპირქეპავებული ყუთები, რომლებსაც იყენებენ დიდ სიღრმეზე კაშხლების, ხიდების და სხვანაგებობათა წყალქვეშა ფუძის მოწყობისას წყლისაგან თავისუფალი სამუშაო მოცულობის შესაქმნელად.

КЕССОННЫЙ ПОТОЛОК — см. **პოტოლი კესონიანი**.

КИВОРИИ (греч.) — 1. დაროხრანიტელიანი, პომეჩაიანი პოდი ალტარნი სენიო ხრისტიანსკოი ხრამი; 2. ალტარნი სენი (ბაღახინი), პოდერჟივაემაი კოლონნიანი; 3. ნაზვანი რაზნოვიდნოსი ანტიჩნიხ სოსუდოვ დია პიტიანი.

КИЛЕВИДНАЯ АРКА — см. **არკა კილევინიანი**.

КИМАТИИ (греч.) — 1. ვენჩაიანი, კრივოლინიანი ჩაწი კარნიზი; 2. კრივოლინიანი არქიტექტურნიი აბლომ — გუსეკი, კაბლუჩეკი, ვიკრუჟკა იტი დ.

КИОСК (перс.) — ნებოლშიანი, ლეკაი პოსტროიკა დია მელკოი ტოგოვლინი; **павильон**.

КИШЛАК (тюрк.) — სელინიე ვ **Средней Азии**.

КЛАССИЦИЗМ (лат.) — ვოზნიკშიე ვო **Франции** ი რასპროსტრანენიე ვ **европейской культуре** ტეჩენიე (**XVII** — ნაჩალო **XIX** ვვ.), სოჟივშიეა ვ **эпоху** პერეჰოდა ატი **феодалного** კ **буржуазному** აბშესტუ ვ პრევნოსიანიე ვ **искусство** რაციონალისტისკისკი პოდჰოდი კ იაქლენიანი. **К.** ატილჩაიასტენიე კ ვოზვშიენიე, იანოსუ ვ ლოგისკოსუ სტროი აბრაზოვ, ანოსუ დია კოტორიხ ნაოდიტი ვ **искусстве** ანტიჩნოსი ი **Возрождения**. ვ **архитектуре** **К.** სტრემიტიასტენიე კ სტროგიი სისტემატიზაციი ნასლედიი ანტიჩნოსი ი

კასონური ზარი — აბ. **კერი კეონური**.

პივორიუში — 1. კრისტიანული ტაძრის საკურთხეველში მოწყობილი შეწირულებათა საცავი; 2. სვეტებზე დაყრდნობილი გაველაკი საკურთხეველში; 3. ანტიკური სასმელი კურკლის ნაირსახეობის სახელწოდება.

პილისებარი თალი — აბ. **თალი კილისებარი**.

პიმატიუში — 1. კარნიზის დამაგვირგვინებელი მრუდხაზიანი ნაწილი; 2. მრუდხაზიანი არქიტექტურული ნატეხი — ბატიყელა, ქუსლი, ფოსო და ა. შ.

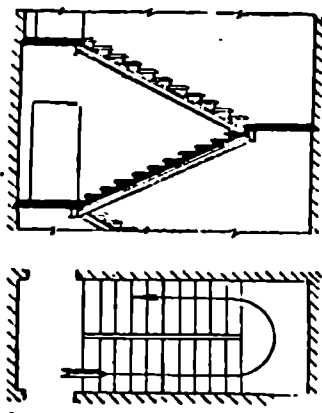
ზარდული, კიოსკი — წერილი საქონლით სავაჭრო მცირე ზომის ნაგებობა, **პავილიონი**.

შიზლაპი — დასახლება შუა აზიაში.

კლასიციზმი — მიმდინარეობა კულტურის ისტორიაში, რომელიც აღმოცენდა საფრანგეთში და გავრცელდა ევროპაში ფეოდალურ საზოგადოებიდან ბურჟუაზიულისკენ გადასვლის ეპოქაში (**XVII** საუკუნე და **XIX** საუკუნის დასაწყისი) და რომელმაც ხელოვნებაში შეიტანა მოვლენებისადმი რაციონალისტური მიდგომის პრინციპი. კლასიციზმი გამოირჩევა მისწრაფებით ნაწარმოებთა ამაღლებული, ნათელი და ლოგიკური წყობისადმი, რომლის საფუძველსაც ანტიკური და აღორძინების ეპოქების ხელოვნებაში პოულობს. არქიტექტურაში კლასიციზმი

Возрождения, к уравновешенным композициям с четкими линиями и пропорциями.

КЛЕТКА ЛЕСТНИЧНАЯ — часть здания, обычно огражденная стенами, в котором помещается лестница.

КЛИНЧАТАЯ АРКА — см. арка клинчатая.

КЛИНЧАТЫЙ СВОД — см. свод клинчатый.

КЛИРОС (греч.) — возвышенное место в храме для певчих и причетников.

КЛУМБА (англ.) — элемент садово-парковой архитектуры в виде цветника различной конфигурации.

КЛЯМЕРА (нем.) — узкая полоска кровельной листовой стали, с помощью которой лист кровли крепится к обрешетке.

თანმიმდევრულად იტარებს ანტიკური და ალორძინების ხანის მეგვიდრეობის მკაცრ სისტემატიზაციას. გაწონასწორებული კომპოზიციები გამოსახულია მკაფიო ხაზებით და პროპორციებით.

უჯრადი კიბისა — კედლებით შემოსაზღვრული შენობის ნაწილი, რომელშიც მოთავსებულია კიბე.

სოლისნაბი თალი — იხ. თალი სოლისებრი.

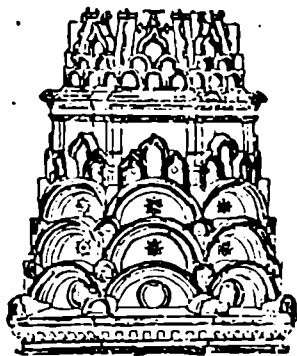
სოლისნაბი ქაშარა — იხ. ქაშარა სოლისებრი.

კლიროსი — მგალობლებისა და მედავითნეებისათვის განკუთვნილი შემალეული ადგილი ტაძარში.

ყვავილნარი, კლუმბი — ბალ-პარკული არქიტექტურის ელემენტი, ყვავილებით დარგული სხვადასხვა კონფიგურაციის მქონე ნაკვეთი.

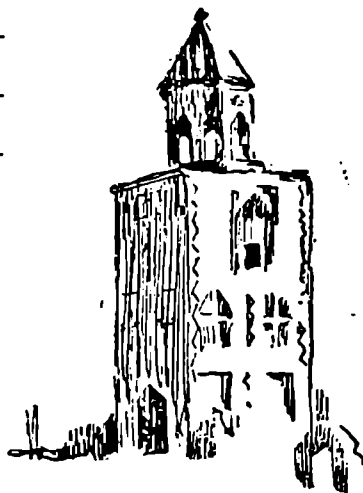
კლაშერი — სახურავის ფურცლოვანი ფოლადის ვიწრო ზოლი, რომლის დახმარებითაც სახურავის ფურცლები მაგრდება ბურულის მოლარტყვასთან.

КОКОШНИК — декоративный мотив русской архитектуры (особенно XVII в.), имитирующий закомару полукруглой или килевидной формы. Кокошники обрамляют завершения стен, барабаны, иногда располагаясь по-степенно уменьшающимися ярусами.

КОЛЛЕКТОР (лат.) — 1. подземная галерея для укладки труб (водопровода, газа и др.) или кабелей различного назначения; 2. трубопровод, собирающий и отводящий сточные воды.

КОЛОКОЛЬНЯ — сооружение при церкви, отдельно стоящее или являющееся частью храма для подвешивания колоколов.

კოკოშნიკი — რუსული (განსაკუთრებით XVII საუკუნის) არქიტექტურისათვის დამახასიათებელი დეკორატიული ელემენტი, რომელიც ნახევარწრიული ან კილისებრი ფორმის ზაკომარას იმიტაციას წარმოადგენს. კაკოშნიკები აჩარჩობენ კედლის ზედა ნაწილს, გუმბათის ყელს და ზოგჯერ თანმიმდევრულად შემცირებული ზომის ხარისხებად არიან განლაგებული.

პარები, კოლექტორი — 1. წყალსადენის, გაზგაყვანილობის ან სხვა დანიშნულების კაბელების ჩასაწყობი მიწისქვეშა გალერეა; 2. ჩამდინარე წყლების შეგროვებისა და სარინი მიღგაყვანილობა.

სამრეალო — ცალკე მდგომი ნაგებობა ან ტაძრის ნაწილი, რომელიც ზარების ჩამოსაკიდებლად არის განკუთვნილი.

КОЛОННА (лат.) — обычно круглая в сечении опора в виде столба, поддерживающая антаблемент или пиластры и состоящая из ствола, капителя и базы.

КОЛОННА РОСТРАЛЬНАЯ — украшенная рострой колонна.

КОЛОННАДА (лат.) — ряд колонн, поддерживающий общий архитрав.

КОЛУМБАРИЙ (лат.) — место захоронения, обычно в виде стены с нишами для установки урн с прахом.

КОМНАТА — помещение.

КОМПЛЮВИЙ (лат.) — отверстие в крыше атриума, расположенное над имплювием.

КОМПОЗИТНЫЙ ОРДЕР — см. ордер архитектурный.

КОМФОРТ (англ.) — совокупность бытовых удобств.

КОНЕК — верхняя линия пересечения плоскостей скатов кровли.

КОНСОЛЬ (фр.) — заделанная в стену балка, плита или же выпущенный из кладки стены конец балки в качестве опоры для карниза, балкона, статуи, вазы и т. п.

КОНСТРУКТИВИЗМ — направление в архитектуре; развившееся после первой мировой войны, стремящееся

свести, колонна — к выделению основной функции здания, к выделению его конструктивных элементов, к выделению его конструктивных элементов, к выделению его конструктивных элементов.

КОНСТРУКТИВИЗМ — направление в архитектуре, развившееся после первой мировой войны, стремящееся

свести, колонна — к выделению основной функции здания, к выделению его конструктивных элементов, к выделению его конструктивных элементов.

КОМПОЗИТНЫЙ ОРДЕР — см. ордер архитектурный.

КОМНАТА — помещение.

КОМПЛЮВИЙ (лат.) — отверстие в крыше атриума, расположенное над имплювием.

КОМПОЗИТНЫЙ ОРДЕР — см. ордер архитектурный.

КОМФОРТ (англ.) — совокупность бытовых удобств.

КОНЕК — верхняя линия пересечения плоскостей скатов кровли.

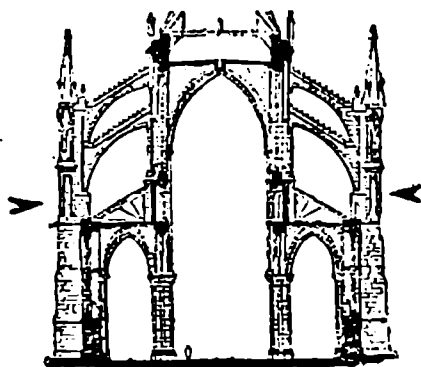
КОНСОЛЬ (фр.) — заделанная в стену балка, плита или же выпущенный из кладки стены конец балки в качестве опоры для карниза, балкона, статуи, вазы и т. п.

КОНСТРУКТИВИЗМ — направление в архитектуре; развившееся после первой мировой войны, стремящееся

еся к максимальной целесообразности форм в условиях применения современных строительных материалов (железобетон, стекло и т. п.) и ставившее во главе функциональную необходимость.

КОНСТРУКЦИЯ — структура сооружения, взаимосвязь его отдельных частей.

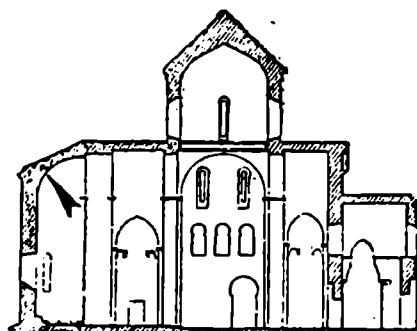
КОНТРОРС (фр.) — прямой или наклонный выступ стены в виде мощной пилястры, воспринимающий боковой распор и увеличивающий устойчивость стены.

КОНФЕРЕНЦ-ЗАЛ (нем.) — зал для собраний, конференций, совещаний.

КОНЦЕНТРИЧЕСКАЯ АРКА — см. арка перспективная.

КОНХА (греч.) — перекрытие в форме полукупола над полукруглой в плане частью здания (апсидой, нишей).

მიისწრაფის თანამედროვე სამშენებლო მასალების გამოყენების პირობებში ფორმების მაქსიმალური მიზანშეწონილობისადმი და ყველა სხვა მოთხოვნას ფუნქციონალურ საპირობას უმორჩილებს.

კონსტრუქცია — ნაგებობის სტრუქტურა, მისი ცალკეული ნაწილების ურთიერთდაკავშირება.

გოდულადი, კედლის გურჯი, კონტრორსი — კედლის

შვეული ან დახრილი შვერილი, მასიური პილასტრის სახით, რომელიც აღიქვამს გვერდულ განბრუნას და ზრდის კედლის მდგრადობას.

სადოგათა დარბაზი — კრებების, კონფერენციების, თათბირების ჩასატარებელი დარბაზი.

კონსტრუქციული თაღი — იხ. თაღი პერსპექტიული.

კონხი — შენობის ნახევარწრიული

ნაწილის (აფსიდი, ნიში) ნახევარგუმბათის ფორმის გადახურვა.

КОРАБЛЬ — одна из продольных, реже — поперечных частей базилик и, церкви, разграниченных рядами колонн.

КОРИДОР (фр.) — часть здания, связывающая его отдельные части и помещения.

КОРИНФСКИЙ ОРДЕР — см. ордер архитектурный.

КОРОБОВАЯ АРКА — см. арка коробовая.

КОРОВОВЫЙ СВОД — см. свод коробовый.

КОРСО (ит.) — главная улица итальянского города.

КОРТ (англ.) — площадка для игры в теннис.

КОСОУР — наклонная балка различного сечения (двутавр, швелер и т. д.), расположенная между лестничными площадками и служащая опорой для каменных ступеней.

КОСТЕЛ (польск.) — римско-католический храм.

КОТЛОВАН — выемка в земле для устройства основания здания или другого сооружения.

ნაპი — ბაზილიკის ერთ-ერთ გრძივ (ზოგჯერ განივი) ნაწილთაგანი, რომელიც გამოყოფილია სვეტების რაგებით.

დერეფანი, კორიდორი — შენობის ცალკეული ნაწილებისა და სადგომების დამაკავშირებელი სათაესი.

კორინთული ორდარი — იხ. ორდარი არქიტექტურული.

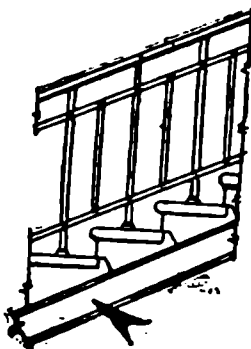
კოლოზა თალი — იხ. თალი კოლოზა.

კოლოზა კამარა — იხ. კამარა კოლოზა.

კოსო — იტალიური ქალაქის მთავარი ქუჩა.

კორტი — ჩოგბურთის მოედანი.

ჩანა, კოსოური — კიბის ბაქნებს შორის განლაგებული, სხვადასხვა განივევების (ორტესებრი, შევლერი და ა. შ.). ლითონის დახრილი კოჭი, რომელზედაც დაყრდნობილია ქვის ხარისხები.

კოსტელი — რომულ-კათოლიკური ტაძარი.

კვანული — საძირკვლის ან სხვა ნაგებობის მოსაწყობი მთხრებელი მიწაში.

КОТТЕДЖ (нем.) — двухэтажный или с мансардой многоквартирный жилой дом.

КРАББЫ (нем.) — скульптурно выполненные, стилизованные растительные мотивы на вымпергах, шипцах и т. п., в виде разветвленного на равных расстояниях стебля.

КРАСНАЯ ЛИНИЯ — см. линия красная.

КРЕМЛЬ — обычно расположенная на возвышенности укрепленная часть русского феодального города, обнесенная крепостными стенами; детище; вышгород.

КРЕПИДА (греч.) — подножие здания (напр. греческого храма) или подпорная стена надгробного кургана.

КРЕПОСТНАЯ СТЕНА — см. стена крепостная.

КРЕПОСТНОЕ СООРУЖЕНИЕ — см. сооружение крепостное.

КРЕПОСТЬ — укрепленный пункт, комплекс оборонительных сооружений, обнесенный стенами.

КРЕСТОВО-КУПОЛЬНОЕ ЗДАНИЕ — здание крестово-купольное.

კობეჯი — ერთბიანი ორსართულიანი ან ქორედიანი საცხოვრებელი სახლი.

კრაბი — ვიშპერგის, წვეტურას და სხვა ელემენტების სკულპტურული სამკაული, რომელიც სტილიზებული მცენარეულ მორტივთანაბარ მანძილებზე განშტოებულ ღეროს წარმოადგენს.

წითელი ხაზი — იხ. ხაზი წითელი.

კრემლი — რუსული ფეოდალური ქალაქის გამაგრებული, ციხის კედლებით შემოსაზღვრული ნაწილი, რომელიც ჩვეულებრივ შემალლებულ ადგილზეა განლაგებული; შიდაციხე.

სამაგრი — შენობის ძირი (მაგ. ბერძნული ტაძრის) ან ყორღანის საყრდენი კედელი.

ციხის გალავანი — იხ. გალავანი ციხისა.

საცხოვ ნაგებობა — იხ. ნაგებობა საცხოვ.

ციხე-სიმაგრე — გამაგრებული ადგილი; ციხის გალავნით შემოსაზღვრული თავდაცვითი ნაგებობების კომპლექსი.

ცანტრალურ-გუმბათოვანი (ჯვრის-სახიანი) შენობა — იხ. შენობა ცენტრალურ-გუმბათოვანი.

КРЕСТОВЫЙ СВОД — см. სვოძ კრესთოვყ.

КРЕСТОЦВЕТ — скульптурный орнамент в готической архитектуре, в виде стилизованного цветка с крестообразными ответвлениями на стебле. К. венчает фиапы, вымперги, шипцы и другие завершающие части готического здания.

КРЕЩАЛЬНЯ — здание или помещение в храме, в котором совершается обряд крещения.

КРИПТА (греч.) — 1. подземная галерея, служившая местом захоронения; კატაკომბყ; 2. криптопортик; 3. подземная часть католического храма, обычно расположенная под алтарем и служащая почетным местом захоронения или часовней.

КРИПТОПОРТИК (греч.) — подземная галерея, освещенная через большие проемы в перекрытии.

КРОВЛЯ — верхняя, водонепроницаемая часть крыши.

ჯვართვანი კამარა — ხვ. კამარა ჯვართვანო.

ჯვარედინი ყვავილი — გოთიკური არქიტექტურის ორნამენტი, რომელიც წარმოადგენს ჯვრულად განშტოებული ღეროს მქონე სტილიზებული ყვავილის სკულპტურულ გამოსახულებას და რომელიც აგვირგვინებს ფიალებს, ვიმპერგებს, შიპცებს და გოთიკური შენობის სხვა მაგვირგვინებელ ნაწილებს.

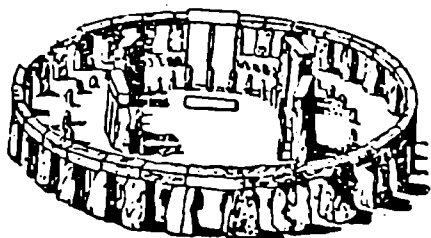
სანათლაპი — ცალკე შენობა ან სათავისი ტაძარში, რომელშიც წარმოებს ნათლისღების წესის შესრულება.

კრიპტი — 1. მიწისქვეშა გალერეა, რომელშიც მოწყობილია სამარხი; კატაკომბები; 2. კრიპტოპორტიკი; 3. კათოლიკური ტაძრის საკუთხოველის ქვეშ მოთავსებული მიწისქვეშა ნაწილი, რომელიც წარმოადგენს საპატიო სამარხს ან საყამნოს.

კრიპტოპორტიკი — გადახურვის ღობებიდან განათებული მიწისქვეშა გალერეა.

სახურავი — ბურულის ზედა, წყალგაუმტარი ნაწილი.

КРОМЛЕХ (англ.) — расположенные по кругу, вертикально поставленные камни, перекрытые горизонтальными каменными плитами; мегалитическое сооружение, предположительно — святилище эпохи неолита и главным образом эпохи бронзы.

კრომლახი — პორიზონტალური ფილებით გადახურული, წრეხაზზე შევსულად დაყენებული ქვები, ნეოლითის და უმთავრესად ბრინჯაოს ხანის მეგალითური ნაგებობა. ვარაუდობენ, რომ იგი საკულტო დანიშნულებისაა.

КРОНШТЕЙН (нем.) — архитектурно обработанная консоль, подпирающая навесающие части здания (карниз, балкон) или служащая опорой для скульптуры.

ბრჯენი, კრონშტეინი — არქიტექტურულად დამუშავებული კონსოლი, რომელიც შენობის გამოწეული ნაწილების ან ქანდაკების საყრდენს წარმოადგენს.

КРУЖАЛА — вспомогательные устройства для возведения арочных и сводчатых конструкций, на которых устраивается опалубка и которые служат формой для укладки камней или бетона.

ქარბილი — თაღური ან კამარული კონსტრუქციის ამოსაყვანად აღმართული დამხმარე მოწყობილობა, რომელზედაც ქვების ან ბეტონის ჩასაწყობი ყალიბის წარმომქმნელი შეფიცვრა თავსდება.

КРЫША — покрытие здания, состоящее из системы стропил и кровли.

ბურული, სახურავი — ნივნივების სისტემისა და სახურავისაგან შემდგარა შენობის გადახურვა.

КРЫША ВАЛЬМОВАЯ — наружная форма крыши образуется пересечением четырех плоскостей (вальм)

სახურავი ოთხკალთიანი — სახურავის გარე ფორმა წარმოიქმნება ოთხი სიბრტყის (კალთის) გადაკვეთით.

КСИЛОГРАФИЯ (греч.) — г р а в ю р а по дереву.

КУЛИСЫ (фр.) — расположенные параллельно рампе ряды рам, обтянутые расписанным полотном или плотной материей и закрывающие от зрителя боковые части сцены.

КУЛУАРЫ (фр.) — группа помещений для отдыха около зала собраний.

КУПОЛ (ит.) — 1. с в о д, внутренняя поверхность которого близка к форме полушария или эллипсоида, получаемой путем вращения криволинейной образующей вокруг вертикальной оси. К. возводится на круглом, а также квадратном или многоугольном основании; 2. видимая снаружи поверхность, описанного выше свода.

КУПОЛ ЗОНТИЧНЫЙ — купол, состоящий из вспа-
рушенных долек
и напоминающий
форму раскрытого,
наполненного воз-
духом парашюта.
зонта.

ქსილოგრაფია — ხეზე შესრულებული გრავიურა.

კულისები — რამის პარალელურად განლაგებული, მოხატული ტილოთი ან შვერივი ქსოვილით გადაკრული ჩარჩოების რიგები, რომლებიც მაყურებლისაგან სცენის გვერდით ნაწილებს ფარავენ.

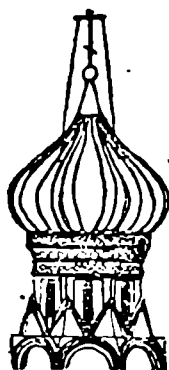
კულუარები — სხდომათა დარბაზის გვერდით განლაგებული დასასვენებელი ოთახების ჯგუფი.

კუმბათი — 1. კ ა მ ა რ ა, რომლის შიდა ზედაპირის მოყვანილობა უახლოვდება ვერტიკალური ღერძის გარშემო რკალის მოძრაობით მიღებული ნახევარსფეროს ან ელიფსოიდის ფორმას. კუმბათი აიგება წრიულ, აგრეთვე კვადრატულ და მრავალკუთხა ფუძეზე; 2. ზევით აღწერილი კამარის გარე ზედაპირი.

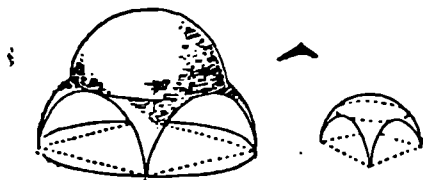
კუმბათი ძოღისებრი — შეაფრებული ნაწილაკები-
საგან შემდგარი გუმ-
ბათი, რომელიც
წააგავს პაერით გა-
სებულ პარაშუტს,
გახსნილ ქოლგას.

КУПОЛ ЛОЖНЫЙ — купол, не дающий распора, образованный путем напуска вышележащих рядов каменной кладки или деревянных венцов (напр. гвиргвини в домах типа д а р б а з и).

КУПОЛ ЛУКОВИЧНЫЙ — характерный для русской архитектуры купол, по форме сильно напоминающий луковку и обычно покоящийся на цилиндрическом барабане.

КУПОЛ НА ПАРУСАХ — купол, опирающийся на паруса.

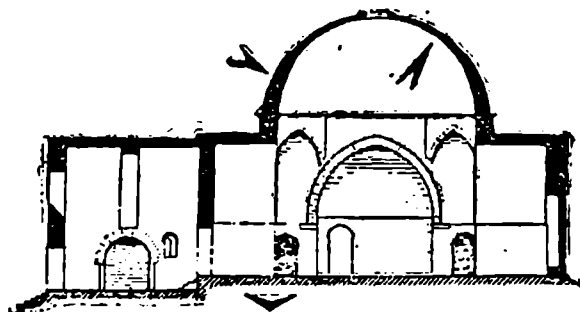

КУПОЛ СФЕРИЧЕСКИЙ — купол, форма которого близка к полушару.

გუმბათი ცრუ — გუმბათი, რომელიც არ იწევს გაბრჯენას და ამოიყვანება ქვის წყობის ან ხის გვირგვინების რიგების თანმიმდევრული წამოწევით შუაგულისაკენ (მაგ., გვირგვინი დარბაზის ტიპის საცხოვრებელ სახლებში).

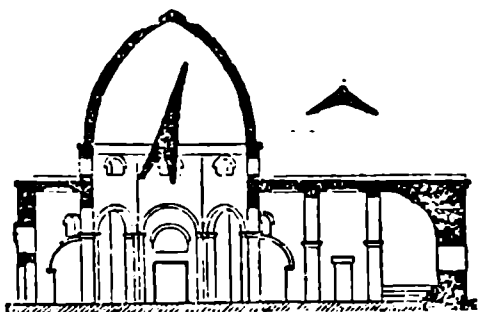
გუმბათი ბოლქვისებრი — რუსულ არქიტექტურაში გავრცელებული გუმბათი, რომელიც ფორმით ბოლქვს წაგავს და ჩვეულებრივ ამოყვანილია ცილინდრული გუმბათის ყელზე.

გუმბათი აფრიანი — აფრებზე დაყრდნობილი გუმბათი.

გუმბათი სფერული — გუმბათის ფორმა უახლოვდება ნახევარსფეროს.

КУПОЛ СФЕРОКОНИЧЕСКИЙ — купол, поперечный разрез которого имеет очертание стрельчатой арки.

КУПОЛ ШАТРОВЫЙ — купол, имеющий форму высокой пирамиды.

КУПОЛ ШЛЕМОВИДНЫЙ — купол, имеющий форму конуса.

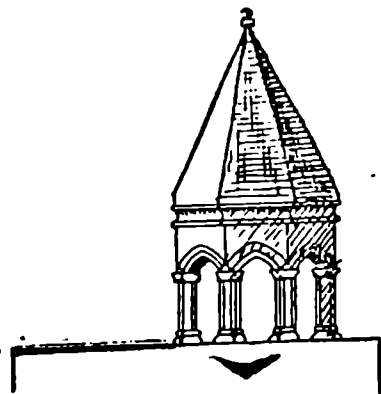
КУПОЛЬНЫЙ СВОД — см. купол.

КУРВАТУРА (лат.) — незначительная криволинейность, придаваемая прямолинейным архитектурным формам с целью устранения возможного искажения очертания при рассмотрении их издали, под ракурсом.

КУРГАН (тюрк.) — надгробие в виде насыпи, часто заключающее в себе погребальные камеры, склепы и т. д.

გუმბათი სფეროკონიული — რომლის განივკვეთს ისრული თაღის მოხაზულობა აქვს.

გუმბათი პარვისებური — მაღალი პირამიდის ფორმის გუმბათი.

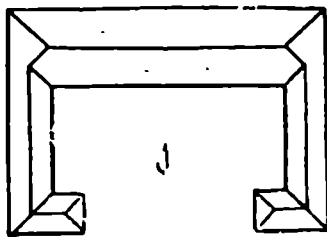
გუმბათი კონუსური — კონუსის ფორმის გუმბათი.

გუმბათოვანი კამარა — იხ. გუმბათი.

კურვატურა — სწორხაზოვანი არქიტექტურული ფორმების უმნიშვნელო გამრუდება, რომელსაც მიმართავენ რაკურსით აღქმისას შესაძლებელი დამახინჯების თავიდან აცილების მიზნით.

ყორღანი — სამარხი, რომელიც წარმოადგენს მიწაყრილს, ქვეშ მოთავსებული სამურავეებით, აკლამებით და ა. შ.

КУРДОНЕР (фр.) — отделенный от улицы сквозной оградой парадный двор, образованный частями П-образного в плане здания или подобным же образом расположенными корпусами.

კურდონერი — ქუჩისაგან გამჭოლო გალავნით გამოყოფილი, შენობის გამონაშეერებით ან ცალკემდგომი კორპუსებით შექმნილი, ქუჩისკენ გახსნილი, პარადული ეზო.

КУРЗАЛ (нем.) — помещение или отдельное здание на курортах, для проведения концертов, лекций и других мероприятий.

КУРИЯ (лат.) — административное здание в древнем Риме, в котором заседал сенат.

КЫРМА (тюрк.) — техника выполнения орнамента по штукатурке, распространенная в Средней Азии и напоминающая сграфито.

КЮВЕТ (фр.) — канава вдоль обочины дороги и железнодорожного полотна, служащая для отвода поверхностных вод.

კურზალი — კონცერტების, ლექციების ან სხვა ღონისძიებების ჩასატარებლად განკუთვნილი სათავსი ან ცალკე შენობა კურორტზე.

კურიბა — ძველი რომის ადმინისტრაციული შენობა, რომელშიც ტარდებოდა სენატის სხდომები.

ყირმი — შუა აზიაში გავრცელებული ორნამენტის შელესვაში. შესრულების ტექნიკა, რომელიც სგრაფიტოს მოგვაგონებს.

ხანდაპი — გზის ვაკისიდან ზედაპირული წყლების გადასაყვანად მოწყობილი არხი რკინიგზის და შარავზის გაყოლებით.

Л

ЛАБИРИНТ (греч.) — сложное, запутанное расположение улиц, аллей, помещений, коридоров и т. п.

ლავრინთო, ლაბირინტი — ქუჩების, ხეივანების, სათავსების, კორიდორების და სხვ. რთული, დახლართული განლაგება.

ЛАГА — деревянный брус, уложенный по балкам перекрытия, грунту или специальным подставкам. Лаги образуют основание для укладки дощатого настила.

ЛАКОНИК (лат.) — помещение в римских термах, предназначенное для потения.

ЛАМАССУ — скульптурное изображение мифического существа в виде крылатого быка или льва с головой человека в искусстве Ассирии.

ЛАМПИОН (фр.) — фонарь с цветным остеклением.

ЛАНДШАФТНЫЙ ПАРК — см. парк ландшафтный.

ЛЕЖЕНЬ — уложенный на грунт брус, на который укладывается настил.

ЛЕСТНИЦА — сооружение, посредством которого осуществляется взаимосвязь этажей, улицы со зданием и разновысотных площадок рельефа.

ЛЕСТНИЧНАЯ КЛЕТКА — см. клетка лестничная.

ЛЕСТНИЧНЫЙ МАРШ — см. марш лестничный.

ЛЕСТНИЧНАЯ ПЛОЩАДКА — см. площадка лестничная.

ЛИНИЯ КРАСНАЯ — основная (проектная) линия застройки улицы, площади.

წოლანი — გადახურვის კოჭებზე, გრუნტზე ან სპეციალურ სადგარებზე მოთავსებული ხის ძელი, რომელზედაც ეწყობა ფიცარფენილი.

ლაკონიუმი — ოფლის სადენი სათავსი რომის ტერმებში.

ლამასუ — მითიური არსების — ადამიანის თავის მქონე ფრთოსანი ხარის ან ლომის სკულპტურული გამოსახულება ასირიულ ხელოვნებაში.

ლამპიონი — ფერადმინიანი სანათი.

ლანდშაფტური პარკი — იხ. პარკი ლანდშაფტური.

წოლანი — მიწაზე მოთავსებული ხის ძელი, რომელზედაც ლაგდება ფიცარფენილი.

კიბე — ნაშენი, რომლის საშუალებითაც ხორციელდება სართულების, ქუჩის და შენობის, რელიეფის სხვადასხვა ნიშნულზე განლაგებული ბაქნების ურთიერთკავშირი.

კიბის უჯრადი — იხ. უჯრადი კიბისა.

კიბის სვლა, აღსავალი — იხ. სვლა კიბისა.

კიბის ბაჟანი — იხ. ბაჟანი კიბისა.

ხაზი წითელი — ქუჩების, მოედნების განაშენიანების ძირითადი (საპროექტო) ხაზი.

ЛИФТ (англ.) — вертикальное подъемное устройство в здании, в виде движущейся в специальной шахте кабины, подвешанной на тропе.

ЛОБОВАЯ ФЕРМА — см. ферма лобовая.

ЛОГЕИОН (греч.) — перекрытие проскенния.

ЛОДЖИЯ (ЛОДЖА) (ит.) — открытая часть здания (балкон), ограниченная стенами, с трех или двух сторон (угловая лоджия).

ЛОЖА (фр.) — обособленное, отделенное перегородкой место в зрительном зале с несколькими креслами для зрителей.

ЛОЖНАЯ АРКА — см. арка ложная.

ЛОЖНЫЕ КУПОЛ — см. купол ложный.

ЛОЖНЫЙ СВОД — см. свод ложный.

ЛУКОВИЧНЫЙ КУПОЛ — см, купол луковичный.

ЛУЧКОВАЯ АРКА — см. арка лучковая.

ЛЮКАРНА (фр.) — оконный проем, различной формы (круглый, прямоугольный, многоугольный и т. п.) в чердачном помещении.

ლიზტი — შენობის ვერტიკალური ტრანსპორტი, ტროსზე ჩამოყიდებული კაბინის სახით, რომელიც მოძრაობს სპეციალურ შახტში.

შუბალა შერმა — იხ. ფერმა შუბალა.

ლოგეონი — პროსკენიუმის გადახურვა.

ლოჯია — სამი ან ორი მხრიდან კედლებით (კუთხის ლოჯია) შემოსაზღვრული შენობის ღია ნაწილი (აივანი).

ლოჟა — ტიხრებით გამოყოფილი, განალკევებული ადგილი მაყურებელთა დარბაზში, სადაც მოთავსებულია რამდენიმე სავარძელი.

ორუ თალი — იხ. თალი ორუ.

ორუ გუმბათი — იხ. გუმბათი ორუ.

ორუ კამარა — იხ. კამარა ორუ.

ბოლქვისებრი გუმბათი — იხ. გუმბათი. ბოლქვისებრი.

მუვილდა თალი — იხ. თალი მუვილდა.

სამერცხული — სხვადასხვა ფორმის (მრგვალი, სწორკუთხა, მრავალკუთხა და ა. შ.) ფანჯრის ღიობი სხვენის სართულზე.

ЛЮНЕТ, ЛЮНЕТА (фр.) — 1. проем в своде или куполе; 2. украшенное лепниной или живописью поле стены под распалубкой свода.

ЛЮСТРА (фр.) — подвешенный к потолку осветительный прибор.

М

МАВЗОЛЕЙ — название монументального надгробного сооружения, происхождение которого относится к гробнице царя Мавзола в Галикарнасе (середина IV в. до н. э.).

МАГИСТРАЛЬ (лат.) — 1. в градостроительстве — широкая, одна из главных улиц города, связывающая ее отдельные части, районы; 2. в сантехнике — главная линия (труба) канализационной системы или водопроводной сети.

МАЗАР (арабск.) — гробница высокопоставленных лиц или место поклонения (как хранящее останки «святых») в мусульманских странах.

МАЙДАН (тюрк.) — главная, рыночная и общественная площадь восточного феодального города.

МАЙОЛИКА (ит.) — керамические изделия, покрытые глазурью. Термин М. происходит от названия острова Майорка (Мальорка), через который мавританская М. ввозилась в Италию.

მუნეტი — 1. კამარის ან გუმბათის წყობაში დატოვებული, ჩვეულებრივ ნახევარციკლური, ღიობი; 2. კამარის აფრებზე ან სხვა ნაწილებზე მოთავსებული ძვრული და ფერწერული სამკაული.

ბალი, მორანდელი — ჰერზე ჩამოსაიდებელი სანათი არმატურა.

მავზოლეუმი—მონუმენტური სამარხის სახელწოდება, რომლის წარმოშობა დაკავშირებულია მეფე მავზოლის სამარხთან პალიკარნასში (IV საუკ. ძვ. წ. ა.).

მაგისტრალი — 1. ქალაქმშენებლობაში — ქალაქის ცალკეული ნაწილების, უბნების დამაკავშირებელი ერთ-ერთი მთავარი და განიერი ქუჩათაგანი; 2. სანტექნიკაში — კანალიზაციის სისტემის ან წყალგაყვანილობის ქსელის მთავარი ხაზი (მილი).

მაზარი — წარჩინებული პიროვნების სამარხი ან „წმინდანის“ ნეშტის საცავი—თაყვანისცემის ადგილი მუსლიმანურ ქვეყნებში.

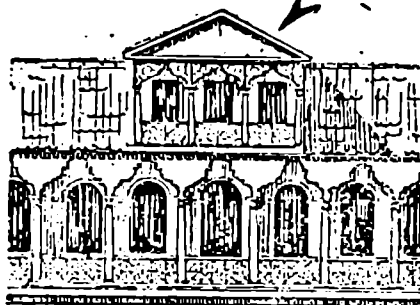
მაიდანი — აღმოსავლეთის ფეოდალური ქალაქის მთავარი სავაჭრო და საზოგადოებრივი მოედანი.

მაიოლიკა — მოჭიქული კერამიკული ნაკეთობა. ტერმინი მაიოლიკა წარმოიშვა კუნძულ მაიორკას (მალიორკას) სახელწოდებიდან. ამ კუნძულის გავლით იტალიაში ეზიდებოდნენ მავრიტანულ მაიოლიკას.

МАКСУРА (арабск.) — отгороженное решеткой место (ложа) халифа или знати в мечети.

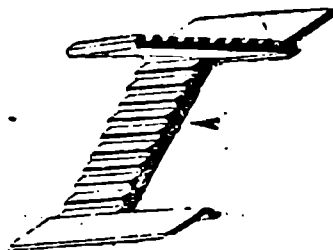
МАНЕЖ (фр.) — 1. здание для проведения конно-спортивных состязаний и тренировок лошадей; 2. специальное место в конюшне для сборки, запряжки, проводки лошадей; 3. открытая, огороженная площадка со специально подготовленными беговыми дорожками; 4. в цирке — место для представлений.

МАНСАРДА (фр.) — помещение, устроенное в пространстве чердака непосредственно под крышей. М. может быть устроена как в торце, так и с продольной стороны здания.

МАРКЕТРИ (фр.) — инкрустация по дереву из мелких кусков различного материала и в том числе дерева; интарсия.

МАРШ ЛЕСТНИЧНЫЙ — ряд ступеней в одном направлении (между лестничными площадками). Количество маршей на этаж определяет тип лестницы (одномаршевая, двухмаршевая, трехмаршевая лестница и т. д.).

მამსურა — ხალიფასა და დიდკაცობისათვის მოაჯირით გამოყოფილი ადგილი (ლოჯა) მიზგითში.

მანეჟი — 1. ცხენოსნობაში შეჯიბრების ჩასატარებლად და ცხენების წრთვინისათვის განკუთვნილი შენობა; 2. ცხენების გასატარებლად და შებმა-აკაზმულობისათვის სპეციალურად გამოყოფილი ადგილი საჯინბოში; 3. ღია შემოღობილი ადგილი სპეციალურად მომზადებული სადოღე ბილიკებით; ცხენთსარბიელო; 4. წარმოდგენის ჩასატარებელი ბაქანი ცირკში; ასპარეზი.

მორედი, მანსარდა — უშუალოდ

სახურავის ქვეშ სხვენის მოცულობაში მოქცეული სადგომი. მანსარდა შენობისა მოეწყოს შენობის როგორც ვიწრო, ასევე გრძივ მხარეს.

მარკეტრი — სხვადასხვა მასალის (მთ შორის ხის) წვრილი ნაკრებით შესრულებული ინკრუსტაცია ხეზე; ინტარსია.

სვლა კიბისა, აღსავალი — ხარისხების (საფეხურების) რიგი ერთი მიმართულებით (კიბის ბაქნებს შორის). სვლების რაოდენობა სართულზე განსაზღვრავს კიბის ტიპს (ერთსვლიანი, ორსვლიანი, სამსვლიანი კიბე და ა. შ.).

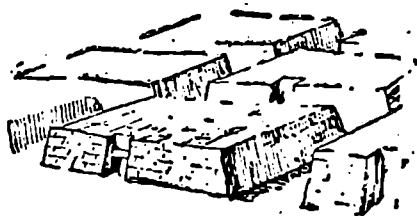
МАРКИЗА (фр.) — навес над окном, с наружной стороны, для защиты от солнца.

МАСКАРОН (ит.) — скульптурно выполненное изображение (барельеф или горельеф) человеческого лица или головы животного (в виде маски) — декоративный мотив в архитектуре и прикладном искусстве.

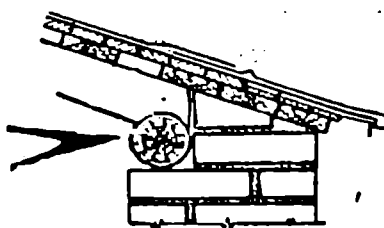

МАССВЕРК (нем.) — ажурный орнамент в готической архитектуре.

МАСТАБА (арабск.) — название одного из типов древнеегипетских гробниц, которое по форме напоминает объем усеченной пирамиды.

МАУЕРЛАТ (нем.) — деревянная (брусчатая или бревенчатая) обвязка, укладываемая по внутреннему обрезу верха наружных стен, в которую упираются деревянные наслонные стропила. При большом шаге стропил М. может укладываться под опору каждой стропильной ноги в виде отрезков бревен или брусьев.

სამზაუარი, საჩახი — მზის სხივები-საგან დაცვის მიზნით შენობის გარედან-სარკმლის თავზე მოწყობილი საჩრდი-ლობელი.

მასპარონი — არქიტექტურაში და-გამოყენებით ხელოვნებაში გავრცელებული დეკორაცი-ული მოტივი, რომელიც წარმოადგენს ადამიანის პი-რისახის ან ცხოველის თავის სკულპტურულ (ბ ა რ ე-ლი ე ფ ი ა ნ გ ო რ ე ლ ი-ე ფ ი) გამოსახულებას (ნიღბის მსგავსად).

მასპერაი — აეურული ორნამენტი-გოთიკურ არქიტექტურაში.

მასტაბა — ძველი ეგვიპტის სამარხე-ბის ერთ-ერთი სახე-ობის დასახელება, რომელიც ფორმით წაყვეთილი პირამი-დის მოცულობას მოგვაგონებს.

თავკოჭი, მაუერლატი — ქვის გარე-კედლების შენაკრზე მოთავ-სებული ხის (ძელური ან მორული) სარტყელი, რო-მელზედაც დაბჯენილია ხის-ვე დახრილი ნივნივები. მასა-ლის მომჭირნეობის თვალ-საზრისით, ნივნივების განი-ერი ბიჯით განლაგების შემ-თხვევაში მაუერლატი შესაძლებელია მკ-ეწყოს ყოველი ნივნივის საყრდენის ქვეშ ძელის ან მორის ცალკეული ნაკრების მოთავსებით.

МАШИКУЛИ — нависающие на консоли бойницы, устраиваемые на верхних частях стен средневековых укреплений, для сбрасывания вниз камней.

МАЯК — башенное сооружение, возводимое на рифах, банках, в котором помещается сильный источник света для ориентировки судоводителей.

МЕАНДР (греч.) — ленточный орнамент ломаной или кривой линии. Термин М. происходит от названия извилистой реки Меандр.

МЕГАЛИТИЧЕСКОЕ СООРУЖЕНИЕ — см. сооружение мегалитическое.

МЕГАРОН (греч.) — тип жилища в Греции, представляющий собой прямоугольную в плане постройку с антовым портиком с торцевой стороны, в котором очаг и дымоход в виде отверстия в крыше располагались по центру зала.

МЕДАЛЬОН (фр.) — рельефное изображение или орнаментальный мотив, заключенный в овальную или круглую раму.

МЕДРЕСЕ (арабск.) — высшая духовная школа мусульман.

სალოდე, დურო — უმასაუკუნეების ციხე-სიმაგრეთა კედლების ზედა ნაწილებზე კონსოლურ გამონაშევერებზე ქვის დაშენის მიზნით მოწყობილი ხერეტი.

შუაქურა — ბრაგაზე, მეჩეჩზე აგებული კოშკური ნაგებობა, რომელშიც თავსდება სინათლის ძლიერი წყარო გემ-მძლოლთა ორიენტირებისათვის.

მეანდრი — ტეხილი ან მრუდხაზოვანი ლენტური ორნამენტი. ტერმინის წარმოშობა დაკავშირებულია კლავნილი კალატის მქონე მდინარე მეანდრის სახელწოდებასთან.

მეგალითური ნაგებობა — იხ. ნაგებობა მეგალითური.

მეგარონი — ბერძნული საცხოვრებელი სახლის სახეობა. გეგმაში წარმოადგენს სწორკუთხოვან ნაგებობას ანტური პორტიკით მთავარ ფასაღზე. კერა და საკვამური (სახურავში მოწყობილი ღობის სახით) თავსდებოდა დარბაზის ცენტრში.

მედალიონი — მრგვალ ან ოვალურ ჩარჩოში მოთავსებული რელიეფური გამოსახულება ან ორნამენტი.

მედრისე — მუსლიმანთა უმაღლესი სასულიერო სკოლა.

МЕЗОНИН (იტ.) — верхний полуэтаж или надстройка над средней частью жилого дома.

МЕМОРИАЛЬНОЕ СООРУЖЕНИЕ — см. сооружение мемориальное.

МЕНГИР (бретон.) — мегалитическое сооружение в виде вертикально поставленной огромной каменной глыбы, обычно неотесанной. Такие глыбы стоят отдельно или параллельными рядами, образуя своеобразную аллею. Иногда М. грубо отесаны и имеют рельефные изображения (напр. М. на Кавказе представляют собой каменное изображение фантастической рыбы — вишапи). Предполагается, что М. имел культовое значение.

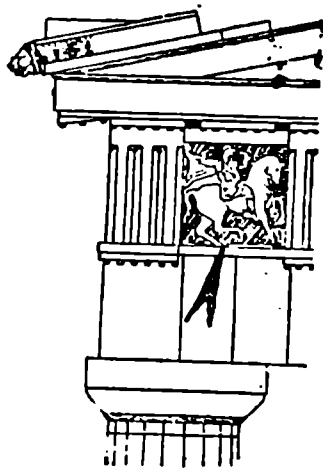
МЕТОП(А) (греч.) — элемент дорического фриза в виде прямоугольной (обычно квадратной) плиты, заполняющий промежуток между тригглифами и часто украшенный живописным или скульптурным орнаментом, либо иным изображением.

მორადი, მემონინი — ზედა ნახევარსართული ან დანაშენი საცხოვრებელი სახლის შუა ნაწილზე.

მემორიალური ნაგებობა — იხ. ნაგებობა მემორიალური.

მენჰირი — მეგალითური ნაგებობა, რომელიც წარმოადგენს ვერტიკალურად დაყენებულ ქვის უზარმაზარ, ჩვეულებრივად გაუთლელ ლოდს. ასეთი ლოდები დგანან ცალკე ან თავისებური ხეივნის წარმომქმნელ პარალელურ რიგებად. მენჰირი ზოგჯერ უხეშად გათლილია და მასზე ამოკვეთილია რელიეფური გამოსახულება (მაგ., კავკასიაში მენჰირი წარმოადგენს ქვის ლოდში გამოქანდაკებული ფანტასტიკური თევზის — ვეშაპის უზარმაზარ გამოსახულებას). გარადობენ, რომ მენჰირს საკულტო დანიშნულება ჰქონდა.

მეტოპი — დორიული ფრიზის ელემენტი, რომელიც წარმოადგენს ტრიგლიფებს შორის მოთავსებულ სწორკუთხა (ჩვეულებრივ კვადრატული), ხშირად ფერწერული ან სკულპტურული ორნამენტით ან რაიმე სხვა გამოსახულებით შემკულ ფილას.

МЕТРОПОЛИТЕН (фр.) — городская железная дорога, проходящая под землей или же над землей на эстакадах.

МЕЧЕТЬ (арабск.) — культовое сооружение (храм) мусульман.

МИНАРЕТ (арабск.) — башнеобразное сооружение при мечети, с верхней площадки которого муэдзин призывает мусульман к молитве.

МИНБАР, МИМБАР (арабск.) — приподнятая площадка (кафедра) внутри мечети, расположенная около михраба и служащая местом чтения корана и проповедей.

МИХРАБ (арабск.) — полукруглая или многогранная, богато украшенная ниша внутри мечети, в стене, обращенной в сторону священного города мусульман — Мекки.

МНОГОЛОПАСТНАЯ АРКА — см. арка многолопастная.

МОДЕРН (фр.) — название направления в искусстве (главным образом в архитектуре), нашедшего распространение в большинстве европейских стран в конце XIX—начале XX вв. и предшествующего конструктивизму. Пытаясь создать новый, современный стиль, модернисты прибегали к нарочито манерным формам, произвольно трансформируя принятое построение архитектурных элементов. В орнаментике господствует символика, стилизация отдельных

მეტროპოლიტანი — მიწის ქვეშ ან მიწიდან განსაზღვრულ სიმაღლეზე, ესტაკადებზე. გაყვანილი რკინიგზა.

მიჩბითი, მეჩეთი — მუსლიმანთა საეკლტო ნაგებობა (სამლოცველო).

სამინარი, მინარა, მინარეთი — მიჩბითთან აშენებული კოშკური ნაგებობა, რომლის ზედა ბაქნიდან მუეძინი მუსლიმანებს ლოცვაზე უხმობს.

მინბარი — მიჩბითში, მიხრაბის ახლოს შემალლებულად განლაგებული ბაქანი (კათედრა), საიდანაც იკითხება ყურანი და წარმოითქმება ქადაგება.

მიხრაბი — ნახევარწრიული ან მრავალწახნაგოვანი, მდიდრულად მორთული ნიში მეჩეთის კედელში, რომელიც მუსლიმანთა წმინდა ქალაქისკენ (მექასაკენ) არის მოქცეული.

მრავალფურცლიანი თალი — ხ. თალი მრავალფურცლიანი.

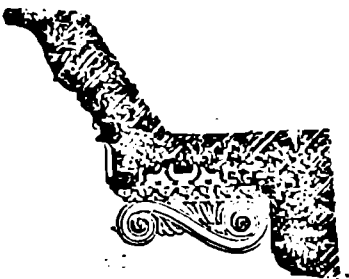
მოღერნი — მიმართულება ხელოვნებაში (უმთავრესად არქიტექტურაში), რომელიც გავრცელდა ევროპის მრავალ ქვეყანაში XIX საუკუნის ბოლოს და XX საუკუნის დასაწყისში და წინ უსწრებდა კონსტრუქტივიზმს. მოღერნის ტული ხელოვნების მიმდევარი ცდილობდნენ შეექმნათ ახალი სტილი და ხაზგასმით იყენებდნენ არქიტექტურული ელემენტების მიღებული წყობის ნებისმიერი გარდაქმნით შექმნილ მანერულ ფორმებს. სამკაულში ბატონობდა სიმბოლიკა, ცალკეული ფორმებისა და მოტი-

форм и мотивов. Вместе с этим М. характеризуется крайним индивидуализмом.

МОДУЛЬ (лат.) — условная величина или элемент сооружения, принятый за единицу измерения для определения кратных соотношений основных частей сооружения. В классическом архитектурном ордере М. — величина радиуса нижней части колонны. В современном строительстве единый М. способствует типизации и стандартизации частей здания (см. модульная система).

МОДУЛЬНАЯ СИСТЕМА — система взаимоувязки размеров структурных элементов здания. М. С. подразумевает кратность размеров строительных элементов определенной единицы измерения — модули. Особое значение М. С. имеет при сборном крупноэлементном строительстве.

МОДУЛЬОН (ит.) — архитектурно обработанная консоль, поддерживающая венчающую часть карниза коринфского или композитного ордера.

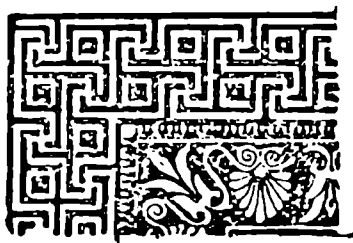
ვების სტილიზაცია. ამასთან ერთად მოდერნი ხასიათდება უკიდურესი ინდივიდუალიზმით.

მსახვარი, მოდული — პირობითი სიდიდე ან ნაგებობის ელემენტი, რომელიც შენობის ძირითადი ნაწილების ჯერადობის განსაზღვრის მიზნით მიღებულია ზომის ერთეულად. კლასიკურ არქიტექტურულ ორდერში მოდულს სვეტის ქვედა ნაწილის რადიუსი წარმოადგენს. თანამედროვე მშენებლობაში ერთიანი მოდული ხელს უწყობს შენობათა ნაწილების ტიპიზაციასა და სტანდარტიზაციას (იხ. მოდულის სისტემა).

მოდულის სისტემა — სისტემა, რომელიც შენობის სტრუქტურული ელემენტების ურთიერთდაკავშირების საშუალებას იძლევა. მოდულის სისტემა გულისხმობს სამშენებლო დეტალების ზომების თანაფარდობას ზომის განსაზღვრული ერთეულის — მოდულის მიმართ. მ. ს. განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს მსხვილელემენტური მშენებლობაში.

მოდულიონი — არქიტექტურულად დამუშავებული კონსოლი, რომელზედაც დაყრდნობილია კორინთული ან კომპოზიტის ორდერის კარნიზის დამაგვირგვინებელი ნაწილი.

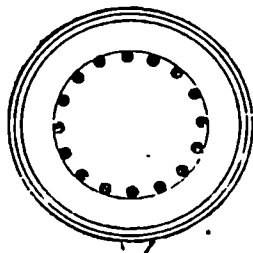
МОЗАИКА (ит.) — 1. вид монументальной живописи, при котором изображение составляется из плотно пригнанных разноцветных кусков различного материала (мрамор, стекло, смальта, камешки и т. д.), выложенного на растворе; 2. таким же способом полученная поверхность пола, стены и т. д.

МОЛЮРЫ — см. обломы архитектурные.

МОНАСТЫРЬ — территория, на которой расположены основные постройки общины монахов.

МОНОПТЕР (греч.) — античный храм в виде перекрытой колоннады (сквозной), обычно расположенной по кругу на расчлененном по высоте ступенями круглом подиуме.

МОНУМЕНТ (лат.) — мемориальное сооружение (obelisk, триумфальная арка и т. д.) или скульптура, воздвигнутая с целью увековечения исторического события или личности.

სოფლის კანფი, საროტი, მოზაიკა —

1. მონუმენტური ფერწერის სახეობა, სადაც გამოსახულება მიიღება სხვადასხვა მასალის (მარმარილო, მინა, კენჭები და ა. შ.) ნაკრების მკიდრად შეერთებით; 2. ასეთივე წესით მიღებული კედლის, იატაკის და ა. შ. ზედაპირი.

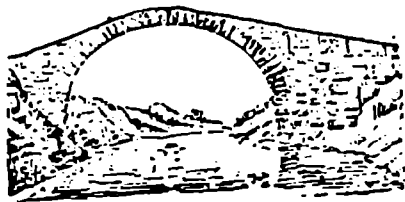
მოლურები — იხ. ნ ა ტ ე ხ ე ბ ი ა რ ქ ი ტ ე ქ ტ უ რ უ ლ ი.

მონასტერი, ლავრა — ტერიტორია, რომელზედაც განლაგებულია ბერ-მონაზონთა თემის ძირითადი ნაგებობანი.

მონოპტეროსი — ანტიკური ტაძარი, რომელიც წარმოადგენს წრიულად განლაგებულ გადახურულ სვეტნარს, შეყენებულს სიმაღლეზე საფეხურებით დანაწევრებულ მრგვალ პოდიუმზე.

მონუმენტი — ისტორიული მოვლენის ან პიროვნების უკვდასაყოფად აღმართული მემორიალური ნაგებობა (ობელისკი, სატრიუმფო თაღი და ა. შ.) ან ქანდაკება.

МОСТ — сооружение, служащее для перевода дороги через реку, канал, овраг, или другую дорогу, воздвинутое из камня, дерева и металла и имеющее один или более пролета.

МОСТОВАЯ — покрытие или основание для автомобильной дороги или проезжей части улицы.

МУСОРОПРОВОД — специальный канал в многоэтажном здании, по которому мусор спускается в особые камеры.

МУТУЛ (греч.) — прямоугольный, плоский выступ под венчающей частью дорического карниза, имитирующий конец выпущенной стропильной ноги.

ხიდი — მდინარეზე, ხეზე, არხზე ან სხვა გზის თავზე გადასაყვანი ქვით, ხით ან ლითონით ამოყვანილი ერთი ან მრავალმალიანი ნაგებობა.

შენილი — საავტომობილო გზის ან ქუჩის სავალი ნაწილის საფარი ან საფუძველი.

ნაგავსადენი — ნაგვის საგანგებო კამერაში ჩასაშვები სპეციალური არხი მრავალსართულიან შენობაში.

მუტული — დორიული კარნიზის დამაგვირგვინებელი ნაწილის ქვეშ მოთავსებული სწორკუთხა, ბრტყელი შვერილი, რომელიც ნივნივის გადმოშვებული ფეხის იმიტაციას წარმოადგენს.

Н

НАБЕРЕЖНАЯ — 1. сооружение, окаймляющее берег водоема — реки, моря, озера и служащее для предохранения берега от размыва; 2. проезд вдоль берега водоема.

НАДГРОБИЕ — архитектурное сооружение или произведение скульптуры, устанавливаемое над могилой (часовня, обелиск, плита, бюст и т. д.).

სანაპირო — 1. ნაგებობა, რომელიც გარს ეკვრის წყალსატევის (მდინარის, ზღვის, ტბის) ნაპირს და იცავს მას წარეცხვისაგან; 2. გასასვლელი წყალსატევის ნაპირის გასწვრივ.

საფლავის ძეგ — საფლავზე დადგმული არქიტექტურული ნაგებობა ან სკულპტურული ნაწარმოები (საეამონო, ობელისკი, ბიუსტი და ა. შ.).

НАДСТРОЙКА — верхняя часть здания — полуэтаж или этаж, возведенная после постройки основного объема сооружения и не учитывающаяся в первоначальном замысле.

НАКАТ — часть балочного перекрытия, несущая элементы заполнения (теплоизоляционные и звукоизоляционные материалы).

НАЛИЧНИК — плоское или профилированное, декоративное обрамление оконного или дверного проема.

НАОС (греч.) — помещение греческого храма, в котором была установлена статуя бога; **ц е л л а**.

НАРТЕКС — см. **п р и т в о р**.

НАСТИЛ — сплошной ряд плотно пригнанных друг к другу досок, плит, пластин, брусьев, уложенных на опоры — по балкам перекрытия, лежням, лагам, стропилам и т. д.

НЕБОСКРЕБ — название многоэтажного здания, достигающего в высоту иногда несколько сотен метров (Эмпаир Стент Билдинг в Нью-Йорке — 380 м.), строительство которого обычно вызвано стремлением максимально использовать дорогостоящий земельный участок при большой плотности застройки.

НЕКРОПОЛЬ (греч.) — могильник, кладбище на окраинах античных городов.

დაწაშენი — ნაგებობის ძირითადი მოცულობის აგების შემდეგ დაშენებული შენობის ზედა ნაწილი — სართული ან ნახევარსართული, რომელიც არ იყო გათვალისწინებული თავდაპირველ ჩანაფიქრში.

ფიცარფენი, ძალხარი, ფიცარნაპი — კოჭოვანი გადახურვის შევსების ელემენტების (თბოსაიზოლაციო და ხმისსაიზოლაციო მასალის) მზიდი ნაწილი.

საპირა — კარების ან ფანჯრის ლიობის გლუვი ან პროფილირებული დეკორაციული მოჩარჩოება.

ნაოსი — ბერძნული ტაძრის სადგომი, რომელშიც მოთავსებული იყო ღმერთის ქანდაკება; **ც ე ლ ა**.

ნართექსი — **იხ. ს ტ ო ა**.

შენილი — გადახურვის კოქებზე, წოლანებზე, ნივნივებზე და ა. შ. დაწყობილი, ერთმანეთთან მჭიდროდ მორგებული ფიცრების, ფილების ან ქელების მთლიანი რიგი.

ცათამბჯენი — მრავალსართულიანი შენობა, რომლის სიმაღლე ზოგჯერ რამდენიმე ასეულ მეტრს აღწევს (ემპაირ-სტიიტ ბილდინგი ნიუ-იორკში — 380 მ.). ცათამბჯენის მშენებლობა ჩვეულებრივ გამოწვეულია განაშენიანების სიმჭიდროვის პირობებში მიწის ნაკვეთის მაქსიმალურად გამოყენების აუცილებლობით.

ნეკროპოლისი — ანტიკური ქალაქის განაპირას მოწყობილი სამარხი, სასაფლაო.

НЕРВЮРА — см. гурт.

НЕРВЮРНЫЙ СВОД — см. свод нервюрный.

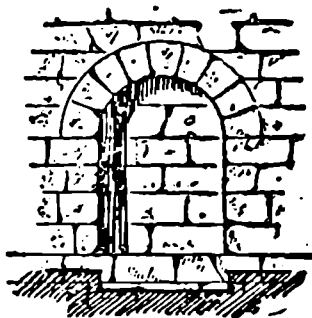
НЕСУЩАЯ ПЛИТА — см. плита несущая.

НЕСУЩАЯ СТЕНА — см. стена несущая.

НЕФ — см. корабль.

НИМФЕЙ (греч.) — 1. сооружение (в виде бассейна, фонтана), посвященное нимфам — античным богиням, олицетворяющим силы природы; 2. система фонтанов и различных архитектурных украшений (ниши, рельефы), помещенных в стене или искусственном гроте.

НИША (фр.) — прямоугольное, круглое или многогранное в плане углубление в стене, которое используется для декоративных (для установки статуи), или утилитарных (для устройства шкафа) целей.

ნარპიური — იხ. გურტი.

ნარპიურიანი კამარა — იხ. კამარა ნერვიურიანი.

მზილი ფილა — იხ. ფილა მზილი.

მზილი კედელი — იხ. კედელი მზილი.

ნაფი — იხ. ნავი.

ნიმფეი — 1. ბუნების ძალების განმასახიერებელი ანტიკური ქალღმერთებისადმი — ნიმფებისადმი მიძღვნილი ნაგებობა (შადრევანი ან აუზი); 2. კედელში ან ხელოვნურ გამოქვაბულში მოთავსებული შადრევნებისა და სხვადასხვა არქიტექტურული სამკაულების სისტემა.

ნიში — სწორკუთხა, ნახევარწრიული ან მრავალკუთხა მოხაზულობის გეგმის მქონე შეღრმავება კედელში, რომელიც გამოიყენება დეკორაციული (ქანდაკების დასადგმელად) ან უტილიტარული (განჯინის მოსაწყობად) მიზნებისათვის.

0

ОБВЯЗКА — 1. брусья, расположенные в виде замкнутой рамы по периметру здания и связывающие верхние и нижние концы строек каркасных стен. На верхнюю об-

შემაკრავი — 1. ძელებისაგან შედგენილი ჩარჩო, რომელიც შენობის პერიმეტრზე კრავს კარკასული კედლის დგარების ზედა და ქვედა თავებს. ჩვეულებ-

вязку, обычно, опираются стропильные ноги; 2. замкнутая рама из брусков, ограничивающих дверные полотна и оконные переплеты.

ОБЕЛИСК (греч.) — вид монумента, представляющий собой суживающийся кверху каменный, граненный столб с пирамидально заостренной верхушкой.

ОБЛИЦОВКА — покровный слой частей сооружений из естественных или искусственных материалов, защищающий облицовываемые поверхности от механических и атмосферных воздействий и служащий целям архитектурного оформления зданий.

ОБЛИЦОВОЧНАЯ ПЛИТА — см. плита облицовочная.

ОБЛОМЫ АРХИТЕКТУРНЫЕ — составные элементы архитектурных профилей. О. А. делятся на две основные группы: прямолинейные (полочка, плинт и др.) и криволинейные (вал, выкружка, гусек и т. д.).

ОБОИ — отделочный материал в виде однотонной или узорчатой рулонной бумаги для оклеивания стен в помещениях.

ОБРАТНАЯ АРКА — см. арка обратная.

ОБРАТНЫЙ ГУСЕК — см. гусек обратный.

ОБРАТНЫЙ КАБЛУЧЕК — см. каблучек обратный.

რიც ზედა შემოსაკრავ სარტყელს ნივნივები ეყრდნობა; 2. ძელაებისაგან შედგენილი ჩარჩო ფანჯრის ალათებისა და კარების ფარის ირგვლივ (ბაზო).

ოზელისპი — მო ნ უ მ ე ნ ტ ი ს სახეობა, რომელიც წარმოადგენს ზევითკენ დაეწრობულ ქვის წახნაგოვან ბოძს, პირამიდულად წაწვეტებული დაბოლოებით.

მოპირკეთება, პირანზი — ბუნებრივი ან ხელოვნური მასალებისაგან შედგენილი ნაგებობათა ნაწილების საფარველი შრე, რომელიც მოპირკეთებულ ზედაპირს იცავს მექანიკური და ატმოსფერული ზეგავლენისაგან და ემსახურება შენობის არქიტექტურული გაფორმების მიზნებს.

მოსაპირკეთებელი ფილა — იხ. ფილა მოსაპირკეთებელი.

ნატეხები არქიტექტურული — არქიტექტურული პროფილების შემადგენელი ელემენტები. არქიტექტურული ნატეხები იყოფიან ორ ძირითად ჯგუფად: სწორხაზოვან (თარო, პლინტი და სხვ.) და მრუდხაზოვან (ლილეი, ფოსო, ბატიყელა და სხვ.) ნატეხებად.

შპალარი — სათავსების კედლებზე ასაკრავი მოსაპირკეთებელი მასალა, რომელიც წარმოადგენს ერთფეროვან ან სახიან რულონურ ქაღალდს.

იხ. შირატალი.

შეატეული ბატიყელა — იხ. ბატიყელა შეატეული.

შეატეული ქუსლი — იხ. ქუსლი შეატეული.

ОБРЕШЕТКА — несущая часть кровли, состоящая из брусков, реек и т. д., прибиваемых к стропилам на определенном расстоянии друг от друга.

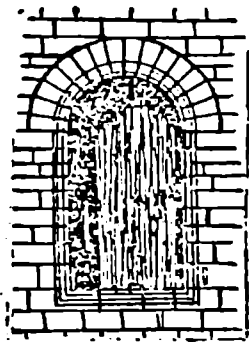
ОБШИВКА — тонкая стенка из досок, металлических листов и т. п., крепящаяся к каркасу или к другим частям здания с одной или с двух сторон.

ОВЫ (лат.) — см. поникки.

ОДЕИОН (греч.) — круглое в плане помещение в древней Греции, предназначенное для музыкальных представлений и декламаций.

ОКНО — остекленный проем в стене здания, предназначенный для освещения и проветривания помещения.

ОКНО АРОЧНОЕ — окно, завершенное арочной перемычкой.

ОКНО ГЛУХОЕ — переплеты окна закреплены в раму неподвижно, наглухо.

მოლარტყვა — სახურავის მზიდი ნაწილი, რომელიც წარმოადგენს ნივნივებზე ერთმანეთისაგან განსაზღვრულ მანძილზე დამაგრებულ ძელაკებს, ლარტყებს და ა. შ.

შემოსვა — ფიცრებით, ლითონის ფურცლებით და ა. შ. შედგენილი თხელი კედელი, რომელიც მაგრდება კარკასზე ან შენობის სხვა ნაწილზე ერთი ან ორი მხრიდან.

ოვები — იხ. იონიკები.

ოდეონი — მუსიკალური წარმოდგენებისა და დეკლამაციისათვის განკუთვნილი წრიული მოხაზულობის სათავსო ბერძნულ თეატრში.

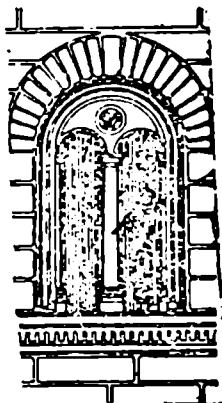
სარკმელი, შანჯარა — სათავსის გასათებისა და განიავებისათვის საჭირო შეშენილი ლიობი კედელში.

სარკმელი თაღური, ელემენი — თაღური ზღუდარი დაგვირგვინებული სარკმელი.

სარკმელი ურუ — სარკმლის ალათები უძრავად არიან ჩამაგრებული ჩარჩოში.

ОКНО ГОТИЧЕСКОЕ — окно, завершенное стрельчатой аркой.

ОКНО ДВОЙНОЕ — проем окна разделен на две части вертикальной стойкой — импостом. Двойное окно может быть получено путем сопряжения, вышеуказанным способом, двух прямоугольных арочных или иных окон.

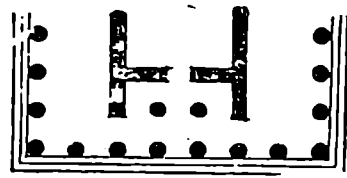

ОКНО ЛОЖНОЕ — ниша в стене здания, имитирующая окно.

ОКНО СЛУХОВОЕ — окно, устроенное в покрытии здания для проветривания и освещения чердачного помещения.

ОКОННЫЙ ПЕРЕПЛЕТ — см. переплет оконный.

ОКТАСТИЛЬ (лат.) — тип греческого храма, имеющий на торцевом фасаде восемь колонн.

სარკმელი გოტიკური — ისრული თაღით დაგვირგვინებული სარკმელი.

სარკმელი ორმაგი — სარკმლის ღიობი ორად არის გაყოფილი ვერტიკალური დგარიტომპოსტით. ორმაგი სარკმელი შეიძლება მიღებულ იქნას ორი როგორც სწორკუთხა, ისე თაღური ან სხვა სახის სარკმლის შეუღლებით ზემოთ მოყვანილი წესით.

სარკმელი ცრუ — შენობის კედელში მოთავსებული ნიში, რომელიც სარკმლის იმიტაციას წარმოადგენს.

სამერცხული — სხვენის სათავისი გასანათებლად და გასანიავებლად მოწყობილი იმიტიციის წარმოადგენს.

სარკმლის ალატი — იხ. ალატი სარკმლისა.

ოქტასტილი — ბერძნული ტაძრის სახეობა, რომლის მთავარ ფასადზე რვა სვეტია განლაგებული.

ОПАЛУБКА — деревянная или металлическая форма для возведения монолитных бетонных или железобетонных конструкций.

ОПИСТОДОМ, ОПИСФОДОМ (греч.) — помещение греческого храма, расположенное в противоположном от главного входа торце и имеющее самостоятельный выход наружу.

ОПОРА — часть сооружения, поддерживающая несущую конструкцию и передающая нагрузки на фундамент или другие части сооружения — колонны, стены, быки и т. д.

ОРДЕР АРХИТЕКТУРНЫЙ — архитектурно-композиционная система, имеющая в основе стоечно-балочную конструкцию и определенные каноны построения. Возникла в древней Греции и нашла широкое распространение в классической архитектуре большинства стран Европы. О. А. состоит из трех основных частей — основания, колонны и балочной системы (а н т а б л е м е н т а). Известны пять основных классических архитектурных ордеров: д о р и ч е с к и й, т о с к а н с к и й, и о н и ч е с к и й, к о р и н ф с к и й, к о м п о з и т. Основное отличие отдельных ордеров заключается как в различном построении отдельных элементов и их художественной обработке, так и в пропорциях главных и второстепенных частей.

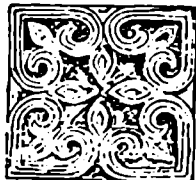
შალზიბი — ბეტონის ან რკინაბეტონის კონსტრუქციების ამოსაყვანად დამზადებული ხის ან ლითონის ფორმა.

ოპისტოდომოსი — სათავსო ბერძნულ ტაძარში, რომელიც განლაგებულია მთავარი შესასვლელის საწინააღმდეგო მხარეს და დამოუკიდებელი გასასვლელი აქვს.

საპრდენი — მზიდი კონსტრუქციის ტექტორულ-კომპოზიციური სისტემა, რომელიც დატვირთვებს გადასცემს საძირკველს ან ნაგებობის სხვა ნაწილებს — სვეტებს, კედლებს, ბურჯებს და ა. შ.

ორდერი არქიტექტურული — არქიტექტორულ-კომპოზიციური სისტემა, რომელსაც საფუძვლად უდევს დგარულ-კოპოვანი კონსტრუქცია და მწყობრის განსაზღვრული კანონები. ო. ა. ჩაისახა ძველ საბერძნეთში და გავრცელება ჰპოვა ევროპის მრავალი ქვეყნის კლასიკურ არქიტექტურაში. არქიტექტურული ორდერი შედგება სამი ძირითადი ნაწილისაგან: ფუძის, სვეტის და კოპოვანი სისტემისაგან (ან ტაბლე მენტო). ცნობილია ხუთი ძირითადი კლასიკური ორდერი: დორიული, ტოსკანური, იონური, კორინთული, კომპოზიტი. ო. ა. ძირითადად განსხვავდებიან როგორც ცალკეული ელემენტების წყობითა და დამუშავებით, ისე მთავარი და მეორეხარისხიანი ნაწილების პროპორციებით.

ОРНАМЕНТ (лат.) — выполненное росписью, гравировкой, резьбой, вышивкой и т. д. украшение, обычно с ритмично повторяющимися элементами. Последние чаще всего являются сильно стилизованными обобщениями образов реального мира —

растительности, животных и т. д. или сочетанием геометрических фигур. В орнаменте находят отражение как стилистические особенности, так и национальный колорит.

ОРНАМЕНТ ЗООМОРФИЧЕСКИЙ — основным элементом орнамента является стилизованное изображение животного мира.

ОРТОСТАТ, ОРФОСТАТ (греч.) — обработанные рельефом вертикальные плиты в нижней части каменной стены.

ОРХЕСТРА (греч.) — 1. в греческом театре круглая площадка для действующих лиц или хора греческой трагедии; 2. в римском театре О., имевшая полукруглую форму, предназначалась для почетных зрителей.

ОСАДОЧНЫЙ ШОВ — см. шов осадочный.

ОСОБНЯК — обычно расположенный на обособленном участке город-

ჩუპურთმა, ორნამენტი — ფერწერით, გრავეურით, კრით, მოქარგვით და ა. შ. შესრულებული, ჩვეულებრივ, რიტმულად განმეორებული ელემენტება-

საგან შემდგარი სამკაული. იგი უმეტესად წარმოადგენს რეალური სამყაროს — მცენარეულობის, ცხოველების და სხვა გამოსახულებების მექედრად სტილიზებულ განზოგადებას ან გეომეტრიული ფიგურების შეუღლებას. ჩუქურთმაში თავის გამოხატულებას პოვებენ როგორც სტილისტური თავისებურებები, ისე ნაციონალური კოლორიტი.

ჩუპურთმა ზომომორფული — ჩუქურთმის ძირითად შემადგენელ ელემენტს წარმოადგენს ცხოველთა სამყაროს სტილიზებული გამოსახულება.

ორთოსტატი, ორფოსტატი — ქვის კედლის ქვედა ნაწილის რელიეფით დამუშავებული ვერტიკალური ფილები.

ორხესტრა — 1. ბერძნული ტრაგედიის მოქმედი პირების ან გუნდის გამოსვლისათვის განკუთვნილი წრიული მოხაზულობის ბაჰანი ბერძნულ თეატრში; 2. საპატიო სტუმრებისათვის განკუთვნილი ნახევარწრიული ფორმის ბაჰანი რომის თეატრში.

ჯდომის ნაპერი — იხ. ნაკერო ქდომისა.

ცალკე სახლი — განცალკევებულ ნაკვეთზე აშენებული, ერთი ოჯახისა-

ской жилой дом, предназначенный для одной семьи.

ОССУАРИЙ (лат.) — 1. каменный или глиняный ящик для хранения урны с пеплом или костями покойника; 2. стена с нишами, в которых хранится прах.

ОТДЕЛКА — поверхность сооружений, их отдельных элементов или других изделий после окончательной обработки (облицовки, резьбы, лакировки, полировки и т. п.).

ОТДУШИНА — отверстие в печи для выхода нагретого воздуха в помещение.

ОТЕЛЬ (фр.) — 1. гостиница; 2. во французской архитектуре — особняк, двухэтажный дом с парадными залами, жилыми комнатами и служебными помещениями.

ОФОРТ (фр.) — гравюра, полученная способом травления металла кислотами.

თვის განკუთვნილი ქალაქური საცხოვრებელი სახლი.

ოსუარიუმი — 1. მიცვალებულის ფერფლის ან ძვლების შესანახი ქვის ან თიხის ყუთი; 2. ნეშტის მოსათავსებელი ნიშებიანი კედელი.

მოპირკეთება, გა მოყვანა — ნაგებობის, მათი ცალკეული ელემენტების ან სხვა ნაქეთობათა ზედაპირი საბოლოო დამუშავების შემდეგ (მოპირკეთება, შეღებვა, კრა, გალქვა, გაპრიალება და სხვ.).

სასულე — ღუმელიდან გახურებულმა ჰაერის სათავსში გამოსაშვები ხერეტი.

ოთელი — 1. სასტუმრო; 2. საცხოვრებელი ოთახების, საზეიმო დარბაზებისა და სასამსახურე სათავსების შემცველი სახლის დასახელება ფრანგულ არქიტექტურაში.

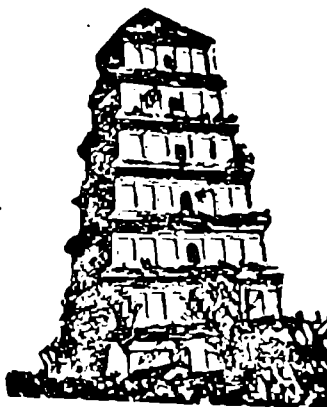
ოფორტი — ლითონის ზედაპირის შეკეთებით ამოყვანის გზით მიღებული გრავიურა.

П

ПАВИЛЬОН (фр.) — 1. отдельно стоящая постройка облегченной конструкции, обычно в садах, парках; 2. отдельное выставочное сооружение.

პავილიონი — 1. ჩვეულებრივ ბაღებში და პარკებში ცალკე მდგომი მსუბუქი კონსტრუქციის ნაგებობა; 2. ცალკე მდგომი საგამოფენო ნაგებობა.

ПАГОДА — буддийское культовое, мемориальное сооружение (обычно многоярусное, башнеобразное), чаще всего являющееся хранилищем культовых реликвий. Характерный тип памятников Китая.

პაგოდა — ბუდისტური საკულტო, მემორიალური (ჩვეულებრივ მრავალსართულიანი, კოშკური) ნაგებობა, სადაც ინახება საკულტო რელიკვიები. ნაგებობის ეს ტიპი გავრცელებულ ძეგლთაგანია ჩინეთში.

ПАКГАУЗ (нем.) — складское здание для кратковременного хранения груза при железнодорожной станции, пристани.

ПАЛАТА — 1. жилое каменное здание с большим количеством помещений; 2. зальное помещение.

ПАЛАЦО (ит.) — городской дворец, особняк в Италии, определенный тип которого сложился в эпоху Возрождения в виде двух или трехэтажного здания, со служебными в нижнем и парадными и жилыми помещениями в верхних этажах.

ПАЛЕСТРА (греч.) — школа для физического воспитания в древней Греции, имеющая комплекс спортивных сооружений.

პაკჰაუზი — რკინიგზის სადგურთან, ნავსადგურთან არსებული ტვირთის დროებით შესანახი სასაწყობო ნაგებობა.

პალატი, სეშეადარბაზი — 1. დიდი რაოდენობის სათავსების მქონე ქვის საცხოვრებელი სახლი; 2. დარბაზი.

პალაცო — იტალიური ქალაქური სახლის, ცალკე სასახლის განსაზღვრული სახეობა, რომელიც ჩამოყალიბდა აღორძინების ხანაში და წარმოადგენს ორანსამართულიან შენობას, სადაც დამხმარე სათავსები განლაგებულია ქვედა, ხოლო პარადული და საცხოვრებელი სათავსები — ზედა სართულებზე.

პალესტრა — ფიზიკური აღზრდის სკოლა ძველ საბერძნეთში, რომელიც სპორტულ ნაგებობათა კომპლექსს მოიცავდა.

ПАЛИСАДНИК (фр.) — огороженный цветник или небольшой сад перед домом.

ПАЛЬМЕТА (фр.) — живописный или скульптурный орнамент, в основе которого лежит рисунок стилизованного листа растения (обычно пальмы). П. широко использовалась в архитектуре Переднего Востока и древней Греции, а затем и в странах Европы.

ПАМЯТНИК — 1. скульптурное произведение или архитектурное сооружение, воздвигнутое с целью увековечения определенного лица, группы людей или события. В отличие от м о н у м е н т а П. посвящен событиям прошлого или умершим; 2. термин, применяемый к значительным произведениям прошлого.

ПАНДАТИВ (фр.) — конструктивный сферический треугольник в своде, служащий для перехода от квадратного основания к круглому куполу; п а р у с.

ПАНДУС (фр.) — пологая, наклонная плоскость прямого или криволинейного очертания в плане, заменяющая лестницу и часто предназначенная для въезда транспорта.

საპარდე, ბაღნარი — შემოღობილი ყვავილნარი ან მცირე ზომის ბაღი სახლის წინ.

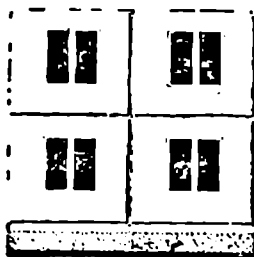
პალმეტა — ფერწერული ან სკულპტურული ორნამენტი, რომელსაც საფუძვლად უდევს მცენარის (ჩვეულებრივად პალმის) სტილიზებული ფოთლის გამოსახულება. პალმეტა ფართოდ იყო გამოყენებული წინა აზიის ქვეყნების, ძველი საბერძნეთის და შემდგომში ევროპის არქიტექტურაში.

ძეგლი — 1. განსაზღვრული პიროვნების, პიროვნებათა ჯგუფის ან რაიმე ამბის უკვდავსაყოფად აგებული სკულპტურული ნაწარმოები ან არქიტექტურული ნაგებობა. ძეგლი მ ო ნ უ მ ე ნ ტ ი ს ა გ ა ნ განსხვავებით, მიძღვნილია წარსულის ამბების ან მიცვალებული პიროვნებისადმი; 2. ტერმინი, რომელიც იხმარება წარსულის უმნიშვნელოვანეს ნაწარმოებთა მიმართ.

პანდატივი — კამარას სფერული სამკუთხედის ფორმის კონსტრუქციული ელემენტი, რომლის მეშვეობითაც ხორციელდება გადასვლა კვადრატული ფუძიდან წრიული გუმბათისაკენ; ა ფ რ ა, ყ უ რ ე.

პანდუსი — სწორი ან მრუდხაზოვანი მოხაზულობის დახრილი სიბრტყე, რომელიც ცვლის კიბეს და ხშირად გამიზნულია ტრანსპორტის ასასვლელად.

ПАНЕЛЬ (нем.) — 1. нижняя часть стены в помещении, выделяющаяся от остальной плоскости отделкой; 2. элемент стены в сборном строительстве, в виде поставленной на ребро плиты; 3. пешеходная часть улицы; т р о т у а р.

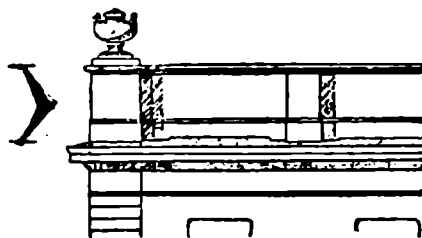
ПАНИКАДИЛО (греч.) — большая люстра в церкви, состоящая из многих светильников или такой же подсвечник, установленный перед иконами.

ПАННО (фр.) — часть стены, обрамленная лепной или иной рамкой, часто заполняемая рельефом, росписью или картиной исполненной на холсте.

ПАНТЕОН (греч.) — 1. в древнем Риме — «храм всех богов» 2. усыпальница выдающихся людей.

ПАПЕРТЬ — см. п р и т в о р.

ПАРАПЕТ (ит.) — невысокая стенка, ограждающая крышу, балкон, мост и т. п., которая в большинстве случаев представляет собой глухое ограждение.

ПАРАСКЕНИЙ (греч.) — выступающие части здания античного театра, фланкирующие с боков с к е н у, слу-

პანელი — 1. მოპირკეთებით გამოყოფილი კედლის ქვედა ნაწილი; 2. კედლის ელემენტი ანაკრებ მშენებლობაში, რომელიც წარმოადგენს წიბოზე დადგმულ ფილას; 3. ქუჩის საქვეითო ნაწილი, ტ რ о т у а რ ი.

პორკანდელი — მრავალი სანათისაგან შემდგარი დიდი ზომის საეკლესიო ქალი ან ხატების წინ მოთავსებული ასეთივე შანდალი.

პანო — ძერწული ან სხვა სახის ჩართი შემოსაზღვრული ნაწილი, რომელიც ხშირად შევსებულია რელიეფით, ფერწერით ან ტილოზე შესრულებულ სურათით.

პანთეონი — 1. „ყველა ღმერთის ტაძარი“ ძველ რომში; 2. გამოჩენილი ადამიანების სამკაღე.

ბაძრის კარიბაზი — იხ. ს ტ ო ა.

ზოაჯირი, გისონი, პარაპეტი — სახურავის, აივნის, ხიდის და ა. შ. შემოზღუდვი დაბალი კედელი, რომელიც მეტ ნაწილად ყრუ, გაუმჟოლ ზღუდეს წარმოადგენს.

პარასკენიუმი — ანტიკური თეატრის შენობის გამოწეული ნაწილები, რომლებიც გვერდებიდან ზღუდავენ ს ც ე ნ ა ს

жашნი ცელაჲს ულუჩშენი აკუსტიკი ი, ვოზმოჲსო, ისპოლზუემჲსე თაკჲე დჲა ჲრანენი დეკორაციჲს ი დრუგო თეატრალჲნო იმუშტვჲს.

ПАРАСТАЗА (გრეც.) — ряд столбов или колонн в древнегреческом доме, открывающий вход во внутренний дворик.

ПАРК (ფრ.) — территория с естественными или искусственными насаждениями, с дорожками и аллеями, водоемами, площадками для развлечений и т. д. В отличие от городских садов П. имеет более крупные размеры и сложный комплекс сооружений.

ПАРК ЛАНДШАФТНЫЙ — см. парк пейзажный.

ПАРК ПЕЙЗАЖНЫЙ (ландшафтный) — имеющий нерегулярную планировку и более напоминающий естественную природу, включая в себя лес с лужайками, оврагами, озерами и т. д.

ПАРК РЕГУЛЯРНЫЙ — имеющий геометрически правильную планировку аллей, цветников, с преобладанием декоративных растений.

ПАРТЕР (ფრ.) — 1. часть зрительного зала, в котором места для зрителей располагаются рядами параллельно или концентрированно барьеру оркестра; 2. открытая часть парка в виде бассейна, газона, цветника и т. д.

და ემსახურებიან აკუსტიკის გაუმჯობესების მიზნებს და შესაძლოა გამოიყენებოდნენ დეკორაციების ან სხვა თეატრალური ინვენტარის შესანახად.

პარასტაზისი — ბერძნული სახლის შიდა ეზოს შესასვლელში მოთავსებული ბოძების ან სვეტების რიგი.

პარკი — ტერიტორია ბუნებრივი მცენარეულობით ან ხელოვნურ ნარგავებით, ბილიყებით, ხეივანებით, წყალსატევებით, გასართობი ბაჲნებით და ა. შ. ქალაქის ბაღთან შედარებით პარკი გამოირჩევა დიდი ზომებით და ნაგებობათა კომპლექსის სირთულით.

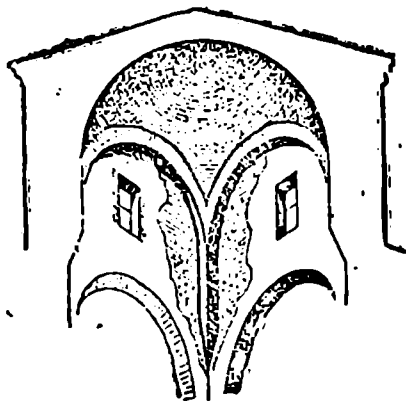
პარკი ლანტშაფტური — იხ. პარკი პეიზაჲჲური.

პარკი პეიზაჲჲური (ლანტშაფტური) — არარეგულარული დაგეგმარების მქონე პარკი, რომელიც მეტად წააგავს ბუნებრივ ადგილს და ხშირად მოიცავს ტყეს პატარა მინდვრებით, ხეებს და ა. შ.

პარკი რეგულარული — ხეივანების და ყვავილნარების გეომეტრიული დაგეგმარების მქონე პარკი, სადაც კარბობს დეკორაციული მცენარეულობა.

პარტერი — 1. მაჲღრბელო დარბაზის ნაწილი, სადაც მაჲღრბელო ადჲალები ორჲესტრის ობჲობს პარტიჲს მართ პარალელურ ან კონცენტრირებულ რიგებად არიან განლაგებულნი. 2. პარკის ლია, გაშლილი ადჲალო აუზის, წყლის ზედაპირის, ყვავილნარის და ა. შ. სახით.

ПАРУС — конструктивный, сферический треугольник, дающий возможность плавного перехода от прямоугольного основания к купольному покрытию (см. **п а н д а т и в**).

ПАРУСНЫЙ СВОД — см. **с в о д п а р у с н ы й**.

ПАРЦЕЛЛА (фр.) — небольшой земельный участок.

ПАСС (фр.) — составная часть готического украшения в виде стилизованного треугольника.

ПАССАЖ (фр.) — тип торгового или делового здания, в котором помещения размещены по сторонам обычно освещаемой сверху галереи, имеющей выходы на параллельные улицы.

ПАСТАДА (греч.) — 1. раскрытое с одной стороны помещение; **п о р т и к**, ограниченный с боков стенами; 2. помещение древнегреческого дома, выводящее жилые комнаты во внутренний дворик.

პარა, აპრა — სფერული სამკუთხედის ფორმის კონსტრუქციული ელემენტი, რომელიც იძლევა სწორკუთხა ფუძიდან გუმბათოვანი გადახურვისაკენ თანდათანობით გადასვლის საშუალებას; იხ. **პ ა ნ დ ა ტ ი ვ ი**.

აფროვანი კამარა — იხ. **კ ა მ ა რ ა ა ფ რ ო ვ ა ნ ი**.

პარცელა — მცირე ზომის მიწის ნაკვეთი.

პასი — გოთიკური სამკაულის შემადგენელი ნაწილი, რომელიც სამფურცლა მცენარის სტილიზებულ გამოსახულებას წარმოადგენს.

პასაჟი — სავაჭრო შენობის ტიპი, რომლის სათავსები განლაგებულია ჩვეულებრივ ზემოდან განათებული და პარალელურ ქუჩებზე გამავალი გალერეის ორივე მხარეზე.

ფარლია, პასტადი — 1. ერთმხრივ გახსნილი სათავსი, გვერდებიდან კედლებით შემოსაზღვრული **პ ო რ ტ ი კ ა**; 2. ძველი ბერძნული სახლის სათავსი, რომლითაც საცხოვრებელი ოთახები, შიდა ეზოში გადოდის.

ПАТЕРНОСТЕР (нем.) — вертикальное подъемное устройство в сооружениях в виде ряда беспрерывно движущихся кабин.

ПЕЙЗАЖНЫЙ ПАРК — см. парк пейзажный.

ПЕНДАТИВ — см. пандатив.

ПЕРГОЛА (ит.) — декоративное садово-парковое сооружение в виде ряда соединенных по верху обрешеткой арок или рам, обсаженное выходящими растениями.

ПЕНТАСТИЛЬ (греч.) — тип греческого храма с пятьюколонным портиком на главном фасаде.

ПЕРЕГОРОДКА — стена, служащая целям выделения пространства и в отличие от капитальной стены не воспринимающая конструктивные нагрузки.

ПЕРЕДНЯЯ — помещение в квартире, выводящее жилые комнаты на лестничную площадку.

ПЕРЕКРЕСТОК — место пересечения двух или более улиц.

ПЕРЕКРЫТИЕ — конструктивный элемент здания, разделяющий его на ряд этажей, а также воспринимающий и передающий стенам нагрузки от перегородок, оборудования, людей и т. д. П. различают докольное, междуэтажное и чердачное.

პატარნოსტარი — შენობის ვერტიკალური ტრანსპორტის სახეობა, რომელიც წარმოადგენს განუწყვეტლივ მოძრავე კაბინების რიგს.

პეიზაჟური პარკი — იხ. პარკი პეიზაჟური.

პენდატივი — იხ. პანდატივი.

თალარი, პარგოლა — დეკორაციული ბალ-პარკული ნაგებობა. იგი წარმოადგენს ზემოდან მოლარტყვით შეერთებული თაღების ან ჩარჩოების რიგს, რომლის ირგვლივ დარგულია ხეივანი მცენარეულობა.

პენტასტილი — ბერძნული ტაძრის სახეობა ხუთსვეტიანი პორტიკით მთავარ ფასადზე.

ტიხარი — სივრცის გამომყოფი კედელი, რომელსაც კაპიტალური კედლის აგან განსხვავებით არ გადაეცემა კონსტრუქციული დატვირთვები.

წინამოთხანი, ტალანი — სათავსო ბინაში, რომლითაც საცხოვრებელი ოთახები კიბის ბაქანზე გამოდის.

გზაჯვარედინი — ორი ან მეტი ქუჩის გადაკვეთის ადგილი.

ბაღახურვა — შენობის კონსტრუქციული ელემენტი, რომელიც მას სართულზე ბალკონს, ალიკვამს ტიხრების, მოწყობილობის, ადამიანთა და სხვა დატვირთვებს და მათ კედლებს გადასცემს. გადახურვა განიჩევეა ცოკოლის, სართულშუა და სხვენის.

ПЕРЕМЫЧЕЧНЫЙ БЛОК — см. блок перемычный.

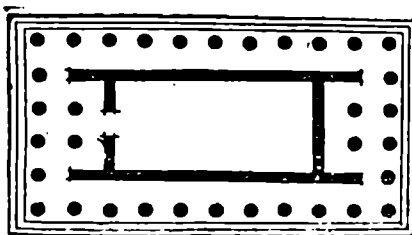
ПЕРЕМЫЧКА — 1. конструктивный элемент, перекрывающий оконный или дверной проем; 2. временное сооружение, перекрывающее доступ воды к строительной площадке.

ПЕРЕПЛЕТЫ ОКОННЫЕ — каркас для крепления стекол, устанавливаемый в оконную раму.

ПЕРЕУЛОК — боковая ветвь улицы.

ПЕРИПТЕР (греч.) — один из видов античного храма, основное помещение которого (целла) по всему периметру окружено колоннадой.

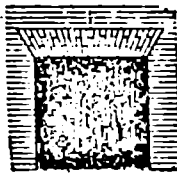
ПЕРИСТАСИС (греч.) — колоннада, окружающая античный храм; птерон.

ПЕРИСТИЛЬ (греч.) — 1. площадь или внутренний двор, обрамленный колоннадой; 2. колоннада по периметру площади или внутреннего двора.

ПЕРРОН (фр.) — площадка железнодорожных путей.

ზღუდარის ბლოკი — об. ბლოკი ზღუდარისა.

ზღუდარი, ბალავარი — 1. კონსტრუქციული ელემენტი, რომელიც ზემოდან კრავს კარის ან ფანჯრის ლობსს; 2. დროებითი ნაგებობა, რომელიც წყალს არ უშვებს სამშენებლო მოედნისაკენ.

ალათა სარკმლისა — მინების დასამაგრებელი კარკასი. თავსდება სარკმლის ჩარჩოში.

შესახვევი — ქუჩის გვერდითი განშტოება.

პერიპტეროსი — ანტიკური ტაძრის ერთ-ერთი ნაირსახეობათაგანი, რომლის ძირითადი სადგომი (ცელა) მთელ პერიმეტრზე გარშემორტყმულია სვეტნარით.

პერიპტაზისი — სვეტნარი, რომელიც გარს ერტყმის ანტიკურ ტაძარს; პტერონი.

პერიპტილი — 1. სვეტნარით გარშემორტყმული მოედანი ან შიგა ეზო; 2. მოედნის ან შიგა ეზოს ირგვლივ მოთავსებული სვეტნარი.

პერონი — რკინიგზის ლიანდაგის გასწვრივ მოწყობილი ბაჟანი.

ПЕРСПЕКТИВНАЯ АРКА — см. арка перспективная.

პერსპექტიული თალი — სხ. თალი პერსპექტიული.

ПЕШТАК — монументальный портал в виде глубокой ниши. Данная архитектурная форма особенно распространение нашла в зодчестве стран Азии.

გეშთაქი — მონუმენტური პორტალი, რომელიც ღრმა ნიშს წარმოადგენს. აღნიშნულმა არქიტექტურულმა ფორმამ განსაკუთრებული გავრცელება პოვა აზიის ქვეყნების ხუროთმოძღვრებაში.

ПИКНОСТИЛЬ (греч.) — античный храм интерколумний, колоннады которого равен $1\frac{1}{2}$ —2 диаметрам колонны.

პიკნოსტილი — ანტიკური ტაძარი, რომლის სვეტებს შორის მანძილი სვეტის $1\frac{1}{2}$ — 2 დიამეტრის ტოლია.

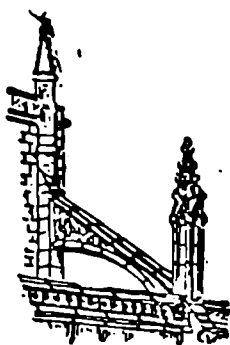
ПИЛОН (греч.) — 1. монументальный, усеченный кверху башнеобразный объем, обычно фланкирующий вход в сооружение; 2. массивный столб, являющийся одной из опор свода, купола и т. д. 3. устой моста.

კუთხი, პილონი — 1. მონუმენტური, ზევით წაკვეთილი კოშკური მოცულობა. პილონები ჩვეულებრივ ორი მხრიდან ზღუდავენ შენობის შესასვლელს; 2. მასიური ბოძი, რომელიც წარმოადგენს კამარის, გუმბათის ან სხვა კონსტრუქციის ერთ-ერთ საყრდენს; 3. ხიდის ბურჯი.

ПИЛЯСТР(А) (ит.) — декоративный элемент или конструктивное утолщение стены в виде вертикального выступа из плоскости стены, повторяющего построение колонны какого-либо ордера.

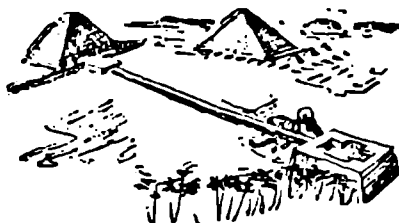
კედლის სვეტი, პილასტრი — ვერტიკალური გამონაშვები კედლის სიბრტყიდან, რომელიც იმეორებს რომელიმე ორდერის სვეტის მწყობრს და წარმოადგენს დეკორატიულ ელემენტს ან კედლის კონსტრუქციულ შესქელებას.

ПИНАКЛИ (фр.) — декоративный элемент романской и готической архитектуры в виде башеньки, завершённой остроконечной пирамидкой. Последняя часто увенчана флюгелем и украшена карнизом.

ПИНАКОТЕКА (греч.) — 1. хранилище произведений живописи в древней Греции; 2. картинная галерея.

ПИРАМИДА (греч.) — монументальная гробница в древнем Египте, имеющая форму геометрической фигуры того же названия.

ПИРОН (греч.) — стержень, связывающий каменные блоки путём закладки в специальные пазы.

ПИРС (англ.) — резко выступающее в сторону воды портовое сооружение для причала к нему с двух сторон судов.

ПИШТАК — см. п е ш т а к.

ПЛАН (лат.) — 1. графическое изображение горизонтального, поэтажного разреза здания в масшта-

პინაკლი — რომანული ან გოტიკური არქიტექტურის დეკორატიული ელემენტი, რომელიც წარმოადგენს წვეტიანი პირამიდით დაგვირგვინებულ კოშკურას. პ. ხშირად მთავრდება ფიალით და შემკულია კარბებით.

პინაკოთეკა — 1. ფერწერის ნაწარმოებთა საცავი ძველ საბერძნეთში, 2. სამხატვრო გალერეა.

პირამიდა — ძველი ეგვიპტის აკლდამა, რომელიც აშენდა, რომელიც აშენდა სახელწოდების გეომეტრიული ფიგურის ფორმისაა.

პირონი — ლითონის ღერო, რომელიც სპეციალურ კილოებში მოთავსებით აკავშირებს ქვის ბლოკებს.

პირსი — ნავსადგურის ნაგებობა, რომელიც წყლისაკენ მკვეთრად არის გამოშვებული და ორივე მხრიდან ნავსაბმელი აქვს მოწყობილი.

პიშტაკი — იხ. ბ ე შ თ ა ქ ი.

პლან — 1. შენობის სართულის პოზიციონალური კრილის გრაფიკული გამოსახულება მასშტაბში; 2. დასახლებულ

ბე; 2. графическое изображение, показывающее расположение зданий, кварталов, улиц и т. д. в населенном пункте.

ПЛАН ГЕНЕРАЛЬНЫЙ — графическое изображение, показывающее расположение здания на участке, а также взаиморасположение кварталов, улиц, площадей и других комплексов населенного пункта.

ПЛАФОН (фр.) — 1. потолок или его часть, украшенная живописью или рельефом; 2. такое же сводчатое или купольное перекрытие; 3. осветительная арматура, незначительно выступающая из плоскости потолка.

ПЛЕТЕНКА — плетеный орнамент, в основе которого обычно лежит растительный мотив.

ПЛИНТ (греч.) — нижняя часть базы колонны, представляющая собой квадратную или многогранную плиту.

ПЛИНТУС (греч.) — горизонтальная тяга, прикрывающая стык пола и стены.

ПЛИТА НЕСУЩАЯ — однопролетная, многопролетная или консольная плита, воспринимающая основные нагрузки и работающая на изгиб.

ПЛИТКА ОБЛИЦОВОЧНАЯ — строительное изделие для облицовки стен, покрытия полов и других ча-

стей; 2. графическое изображение, показывающее расположение зданий, кварталов, улиц и т. д. в населенном пункте.

გეგმა გენერალური — გრაფიკული გამოსახულება, რომელიც აჩვენებს შენობის განლაგებას ნაკვეთზე, აგრეთვე კვარტალების, ქუჩების, მოედნებისა და დასახლებული ადგილის სხვა შემადგენელი ნაწილების ურთიერთგანლაგებას.

თავანი, პლავონი — 1. ფერწერით ან რელიეფით შემკული კერი ან მისი ნაწილი; 2. ასეთივე კამაროვანი ან გუმბათოვანი გადახურვა; 3. კერის სიბრტყიდან ოდნავ გამოწეული სანათი არმატურა.

ფნული — დაწნული ო რ ნ ა მ ე ნ ტ ი, რომელსაც ჩვეულებრივ საფუძვლად უდევს მცენარეული მოტივები.

პლინტი — სვეტის ბ ა ზ ი ს ის ქვედა ნაწილი, რომელიც წარმოადგენს კვადრატულ ან მრავალწახნაგა ფილას.

პლინტუსი — კედლის და იატაკის პიპაპირის საფარი პორიზონტალური ზოლურა.

ფილა მზიდი — გადახურვის ერთმალისანი, მრავალმალისანი ან კონსოლური ფილა, რომელიც იღებს ძირითად დატვირთვებს და ღუნებაზე მუშაობს.

ფილა მოსაპირკეთებელი — კედლის, იატაკის და შენობის სხვა ნაწილების დასაფარად გამოყენებული სამშენებლო

стей зданий и сооружений. П. О. имеет как защитное, так и декоративное назначение.

ПЛОСКИЙ СВОД — см. свод плоский.

ПЛОТИНА — подпорное гидротехническое сооружение, обычно возводимое поперек течения, с целью удержания воды на определенном уровне.

ПЛОТНОСТЬ ЗАСТРОЙКИ — соотношение суммарной площади застройки к соответствующей территории квартала, поселка и т. д., обычно выражаемое в процентах.

ПЛОТНОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ — степень населенности данной территории, поселка, города, квартала и т. д., выражаемая в соотношении численности населения к соответствующей площади.

ПЛОЩАДКА ЛЕСТНИЧНАЯ — площадка, связывающая лестничные марши.

ПЛОЩАДКА СТРОИТЕЛЬНАЯ — территория, в пределах которой располагаются строящиеся сооружения, временные, административные и хозяйственные постройки, вспомогательное производство, склады и другие постройки, необходимые для данного строительства.

ПЛОЩАДЬ — не занятое застройкой архитектурно организованное пространство общественного назначения в населенном месте (поселке, городе и т. п.).

ნაკეთობა, რომელსაც აქვს როგორც დეკორატიული, ისე დეკორაციული მნიშვნელობა.

გრძელქვეშაი კამარა — ხ. კამარა ბრტყელი.

კანალიზაცია — წყლის განსაზღვრულ დონეზე დასაკავებლად დინების განივად აგებული ჰიდროტექნიკური საყრდენი ნაგებობა.

განაშენიანების სიმჭიდროვე — განაშენიანებული ტერიტორიის ფართობის ჩვეულებრივ პროცენტებში გამოსახული შეფარდება შესაბამისი დასახლების, კვარტალის და ა. შ. ფართობთან.

მოსახლეობის სიმჭიდროვე — მოცემული ტერიტორიის, სოფლის, ქალაქის, კვარტალის და ა. შ. დასახლების სიხშირის მაჩვენებელი, რომელიც გამოისახება მოსახლეობის რიცხვის შეფარდებით სათანადო ფართობთან.

ბაჰანი კიბისა — კიბის სვლეტი და მასთან დაკავშირებული ბაჰანი.

მოედანი სამშენებლო — ტერიტორია, რომელზედაც განლაგებულია მშენებლობაში მყოფი ნაგებობები, დროებითი, აღმშენებლობითი და სამეურნეო შენობები, დამხმარე წარმოება, საწყობები და ამ-მშენებლობისათვის საჭირო სხვა ნაგებობები.

მოედანი — განაშენიანებისათვის თავისუფალი, საზოგადოებრივი დანიშნულების, არქიტექტურულად ორგანიზებული სივრცე დასახლებულ ადგილში (დაბაში, ქალაქში და ა. შ.).

ПЛОЩАДЬ ЖИЛАЯ — сумма площадей жилых комнат в квартире.

ПЛОЩАДЬ ПОДСОБНАЯ — сумма площадей подсобных помещений в квартире (кухни, санузла, кладовой, коридоров и т. д.).

ПЛОЩАДЬ ПОЛЕЗНАЯ — сумма жилой и подсобной площадей; общая площадь квартиры.

ПОВАЛУША — башня в деревянном зодчестве.

ПОВЫШЕННАЯ АРКА — см. арка повышенная.

ПОВЫШЕННЫЙ СВОД — см. свод повышенный.

ПОДВАЛЬНЫЙ ЭТАЖ — см. этаж подвальный.

ПОДВЕС — осветительная арматура, подвешанная к потолку.

ПОДВЕСНАЯ АРКА — см. арка подвесная.

ПОДВЕСНОЙ ПОТОЛОК — см. потолок подвесной.

ПОЖАРНАЯ КАЛАНЧА — см. каланча пожарная.

შართობი საცხოვრებელი — ბინის საცხოვრებელი ოთახების საერთო ფართობი.

შართობი დამხმარე — ბინის დამხმარე სათავსების (სამზარეულოს, სანიტარული კუანძის, საეკუწნოს, ღერეფნების და ა. შ.) საერთო ფართობი; ბინის ფართობი საცხოვრებელი ოთახების გამოკლებით.

შართობი სასარგებლო — საცხოვრებელი და დამხმარე ფართობების ჯამი; ბინის საერთო ფართობი.

ჯიხური — კოშკი ხით ხუროთმოძღვრებაში.

შემაღლებული თალი — იხ. თალი შემაღლებული.

შემაღლებული კამარა — იხ. კამარა შემაღლებული.

სარდაფის სართული — იხ. სართული სარდაფისა.

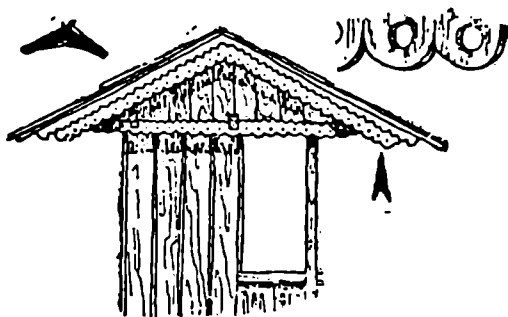
საპიდარი — ქერზე ჩამოკიდებულ სანათი არმატურა.

შეპიდული თალი — იხ. თალი შეპიდული.

შეპიდული ვარი — იხ. ქერი შეპიდული.

სახანძრო სააგურო, სახანძრო კოშკი — იხ. საეზგურო სახანძრო.

ПОДЗОР — декоративная, деревянная или металлическая узорчатая полоса вдоль свесов крыши.

ПОДИЙ, ПОДИУМ (греч.) — подложие здания в виде высокой платформы с лестницей на передней, торцевой стороне.

ПОДКОВООБРАЗНАЯ АРКА — см. арка подковообразная.

ПОДКОВООБРАЗНАЯ АРКА — см. балка подкрановая.

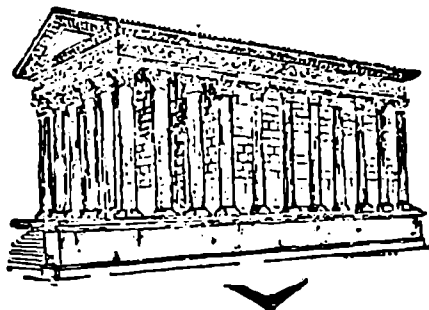
ПОДМОСТИ — настил, устраиваемый на специальных подставках с целью устройства рабочей площади при кладке стен, отделочных, монтажных и других работах.

ПОДМОСТКИ — сценическая площадка, устанавливаемая под открытым небом.

ПОДОКОННИК — нижняя часть внутреннего обрамления оконного проема в виде доски или плиты, незначительно выступающей из плоскости стены.

ПОДОКОННЫЙ БЛОК — см. блок подоконный.

არშია, ჩუპრთიანი ლავარაზი — ხის ან ლითონის დეკორაციული ზოლი სახურავის კიდეულის გასწვრივ.

აოდიუმი — შენობის ძირი მაღალი ბაქნის სახით, რომლის წინა მხარეზე კიბეა მოთავსებული.

ნალინებრი თალი — იხ. თ ა ლ ი ნ ა ლ ი ს ე ბ რ ი.

აფისძვეზა კოზი — იხ. კ ო კ ი ა მ წ ი ს ქ ე ე შ ა.

ხარაჩოები — კედლის წყობის, მოსაპირკეთებელი, სამონტაჟო და სხვა ღონისძიებების ჩატარებისას სამუშაო ფართობის ზრდის მიზნით სპეციალურ ქვესადგამებზე მოწყობილი ფიცარფენილი.

ფიცარნაბი — ღია ცის ქვეშ მოწყობილი სცენიური ბაქანი.

რაზა, საფანავალი — სარკმლის ღიობის შიგა მოჩარჩოების ქვედა ნაწილი, რომელიც წარმოადგენს კედლის სიბრტყიდან უმნიშვნელოდ გამოწეულ ფიცარს ან ფილას.

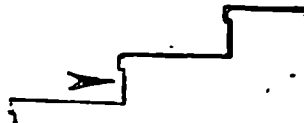
რაფის ბლოკი — იხ. ბ ლ ო კ ი რ ა ფ ი ს ა.

ПОДПОРНАЯ СТЕНА — см. стена подпорная.

ПОДПРУЖНАЯ АРКА — см. арка подпружная.

ПОДСОБНАЯ ПЛОЩАДЬ — см. площадь подсобная.

ПОДСТУПЕНОК — вертикальная плоскость ступеньки; расстояние между проступами.

ПОКРЫТИЕ — верхнее ограждение здания, состоящее из несущих элементов (стропил, ферм, плит и т. п.) и кровли.

ПОЛЕЗНАЯ ПЛОЩАДЬ — см. площадь полезная.

ПОЛ — настил из различного материала (дерево, линолеум, мозаика, каменные плиты, асфальт и т. д.) по перекрытию или по грунту в помещении.

ПОЛАТИ — элемент русского крестьянского жилого дома, представляющий собой настил из досок, расположенный на определенной высоте между печью и боковой стеной в виде антресоли. П. служит местом для хранения вещей и спанья.

ПОЛИХРОМИЯ (греч.) — многоцветность в произведениях архитектуры, скульптуры, прикладного искусства.

საპრდენი კედელი — იხ. კედელი საყრდენი.

გამგზენი თალი — იხ. თალი გამგზენი.

დამხმარე ფართობი — იხ. ფართობი დამხმარე.

საფეხურის შუაღლი — საფეხურის ვერტიკალური სიბრტყე; მანძილი საფეხურებს შორის.

ხურვა — შენობის ზედა შემოღმარგვალელი კონსტრუქცია, რომელიც შედგება მზიდი ელემენტებისა (ნივნივები, ფერმები, ფილები და ა. შ.) და სახურავისაგან.

სასარგებლო ფართობი — იხ. ფართობი სასარგებლო.

იბბანი — სართულშუა გადახურვაზე ან მიწაზე მოწყობილი სხვადასხვა მასალის (ხის, ლინოლეუმის, მოზაიკის, ქვის ფილების, ასფალტის და ა. შ.) ფენილი სადგომებში.

შიტარნაზი — რუსული გლეხური საცხოვრებელი სახლის ელემენტი, რომელიც წარმოადგენს განსაზღვრულ სიმაღლეზე, ანტრესოლის მსგავსად მოწყობილ ფიცარფენილს ღუმელსა და გვერდით კედელს შორის. იგი გამოიყენება დასაძინებლად და საოჯახო ნივთების შესანახად.

პოლიკრომია — მრავალფერაინობა არქიტექტურის, სკულპტურისა და გამოყენებითი ხელოვნების ნაწარმოებებში.

ПОЛОГАЯ АРКА—см. арка пологая.

ПОЛОГИЙ, СВОД — см. свод пологий.

ПОЛОЧКА — архитектурный облом в виде прямоугольного выступа.

ПОЛУПОДВАЛ — см. этаж цокольный.

ПОЛУФРОНТОН — вид фронтона, в котором отсутствует средняя часть горизонтальной тяги.

ПОЛУЦИРКУЛЬНАЯ АРКА — см. арка полуциркульная.

ПОЛУЦИРКУЛЬНЫЙ СВОД — см. свод полуциркульный.

ПОМЕЩЕНИЕ — отделенная стенами часть здания; комната.

ПОРТ (лат.) — см. гавань.

ПОРТАЛ (лат.) — 1. архитектурно обработанный вход в здание; 2. проем сцены.

ПОРТИК (лат.) — завершенная фронтоном или аттиком галерея в виде перекрытой колоннады, обычно оформляющая парадный вход в здание.

დაშვრები თალი — იხ. თალი დამრეცი.

დაშვრები კამარა — იხ. კამარა დამრეცი.

თარო — არქიტექტურული ნატიკი სწორკუთხოვანი შვერილის სახით.

ნახევარსარდაზი — იხ. სართული ცოკოლისა.

ნახევარფრონტონი — ფრონტონის სახეობა, რომელშიაც ამოღებულია პორიზონტალური ზოლურას შუა ნაწილი.

ნახევარფრიული თალი — იხ. თალი ნახევარფრიული.

ნახევარფრიული კამარა — იხ. კამარა ნახევარფრიული.

სადგომი, სათავსი — შენობის კედლებით გამოყოფილი ნაწილი, ოთახი.

პორტი — იხ. ნავსადგური.

პორტალი — 1. შენობის არქიტექტურულად დამუშავებული შესასვლელი. 2. სცენის ლიობი.

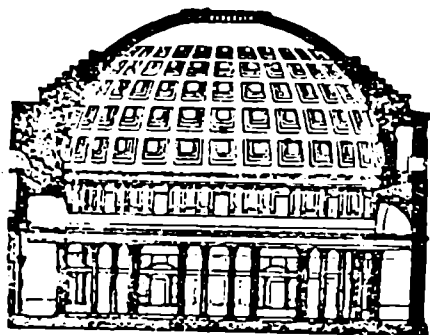
პარიზუ, პორტიკი — ფრონტონით ან ატიკით დამთავრებული სვეტნარი, რომელიც ჩვეულებრივ შენობის მთავარი შესასვლელის წინ თავსდება.

ПОРТЬЕРА (фр.) — занавес перед дверным проемом.

ПОСТАМЕНТ (ит.) — подставка, подножие для статуи, вазы, памятника; пьедестал.

ПОТОЛОК — гладкая или рельефная поверхность, ограничивающая помещение сверху.

ПОТОЛОК КЕССОННЫЙ — потолок на выступающих, взаимно пересекающихся балках.

ПОТОЛОК ПОДВЕСНОЙ — потолок, подвешиваемый на подвесках к несущим элементам перекрытия (балкам, поясам ферм).

ПРЕДМЕСТЬЕ — окраинная часть города.

ПРИГОРОД — населенный пункт, расположенный в непосредственной близости от города.

ПРИДЕЛ — 1. помещение в православной церкви или пристройка к ней со своим алтарем, иконостасом и т.д. 2. капелла.

კრატსაგმელი, პორტიერი — ფარდაკარის ღიობის წინ.

კვარცხლბაჰი, პოსტამენტი — ქანდაკების, ვაზის, ძეგლის ქვესადგამი; კვარცხლბეჰი.

ხერი — გლუვი ან რელიეფური ზედაპირი, რომელიც ზევიდან საზღვრავს სათავსს.

ხერი კასონური — გამოშვერილ, ურთიერთგადაკვეთილ კოჭებზე შექმნილი კერი.

ხერი ზეჰიდული — საკიდურების საშუალებით გადახურვის მზიდავ ელემენტებზე (კოჭებზე, ფერმების ქვედა სარტყელებზე) დაკიდებული კერი.

გარეუბანი — ქალაქის განაპირა ნაწილი.

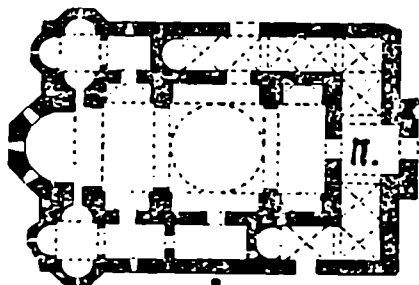
გარეუბანი — ქალაქის ახლოს განლაგებული დასახლებული პუნქტი.

ეკლერია — 1. მართლმადიდებელი ეკლესიის ერთ-ერთი სათავსი ან შინაშენი თავისი საკურთხეველით, ეკლესიათა ა. შ. 2. კაპელა.

ПРИСТАНЬ — сооружение для причаливания и стоянки судов.

ПРИСТРОЙКА — часть здания, сооружения, возведенная позже основного объема.

ПРИТВОР — открытое или закрытое помещение в церкви, предназначенное для лиц не допускающихся в основное помещение; нартекс.

ПРИУСАДЕБНЫЙ УЧАСТОК — см. участок приусадебный.

ПРОГОН — горизонтальный конструктивный элемент, связывающий колонны или другие опоры, на которые опираются балки или плиты перекрытия, стропила и т. д.

ПРОЕМ — отверстие в стене для окна, двери и т. д.

ПРОЛЕТ — расстояние между смежными опорами—стенами, колоннами и т. д.

ПРОНАОС (греч.) — открытая с одной стороны часть античного храма между портиком и целлой.

ПРОПИЛЕН (греч.) — монументальные ворота, вход, въезд в город, акрополь или иной архитектурный ансамбль.

ნავისადგომი — ნაგებობა გემების მისასვლელად და სადგომად.

მინაშენი — შენობის ნაწილი აგებული ძირითადი მოცულობის აშენების შემდეგ.

სტოა — ტაძრის ღია ან დახურული ნაწილი, განკუთვნილი იმ პირებისათვის, რომელნიც არ არიან დაშვებული მლოცველთა ძირითად სათავსში; ნარტექსი.

საკარმიდამო ნაკვეთი — ხ. ნაკვეთი საკარმიდამო.

გამსტვენი, გრძივა — სვეტების ან სხვა სახის საყრდენების დამაკავშირებელი პორიზონტალური კონსტრუქციული ელემენტი, რომელსაც ეყრდნობა გადახურვის კოჭები ან ფილები, ნივნივები და ა. შ.

ლიოზი — ფანჯრის, კარების ან სხვა ელემენტის ხერეტი კედელში.

შალი — მანძილი ორ კედელს, სვეტს ან სხვა საყრდენებს შორის.

პრონაოსი — ანტიკური ტაძრის ერთმხრივ გახსნილი ნაწილი პორტიკსა და ცელას შორის.

პროპილენი — მონუმენტური კარიბჭე; ქალაქში, აკროპოლისში ან სხვა არქიტექტურულ ანსამბლში შესასვლელი.

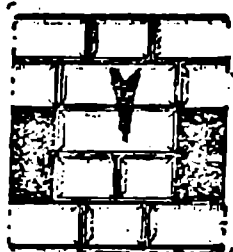
ПРОСКЕНИИ (греч.) — выступающая вперед часть сцены античного греческого театра; **просцениум**.

ПРОСПЕКТ (лат.) — прямая, широкая и длинная улица.

ПРОСТАДА (греч.) — портик перед главным залом греческого дома, обращенный в сторону внутреннего двора.

ПРОСТАЗА (греч.) — открытый коридор, связывающий ряд помещений древнегреческого дома.

ПРОСТЕНОК — глухая часть стены между проемами.

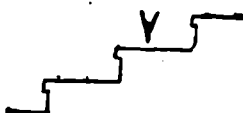

ПРОСТЕНОЧНЫЙ БЛОК — см. блок простеночный.

ПРОСТИЛЬ (греч.) — тип античного храма с портиком лишь на главном фасаде.

ПРОСТУП — верхняя, горизонтальная поверхность ступени; расстояние между подступеньками.

პროსკენიუმი — ანტიკური სცენის წინ გამოწეული ნაწილი **პროსკენიუმი**.

პროსპექტი — ქალაქის სწორი, განიერი და გრძელი ქუჩა.

პროსტადა — ბერძნული სახლის მთავარი დარბაზის წინ განლაგებული, შიგარბოვსკენ მიმართული **პორტიკი**.

პროსტაზა — ბერძნული სახლის სათავსების დამაკავშირებელი ღია კორიდორი.

შუაპედლისი — ლიობებს შორის მოთავსებული კედლის ყრუ ნაწილი.

შუაპედლისის ბლოკი — იხ. ბლოკი შუაპედლისისა.

პროსტილი — ანტიკური ტაძრის სახეობა, რომელსაც პორტიკი მხოლოდ მთავარ ფასადზე აქვს.

საბიჯალი, საფეხური — კიბის შემადგენელი ნაწილის — ხარისხის პორიზონტალური სიბრტყე.

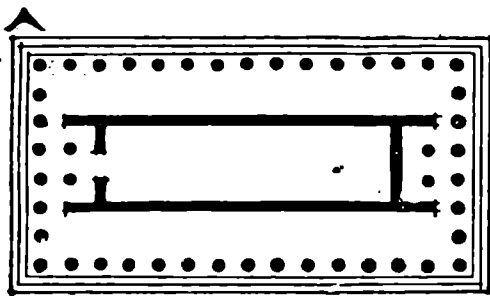
ПРОСЦЕНИУМ (греч.) — ближайшая к зрителям часть сцены.

ПРОТИВОПОЖАРНАЯ СТЕНА — см. стена противопожарная.

ПРОТОМА (греч.) — скульптурное изображение передней части животного.

ПРОТОРЕНЕССАНС (фр.) — период итальянского искусства, относящийся к XI—XIII вв.—ко времени подъема свободных итальянских городов с бурно развивающимися ремеслами и торговлей. П. предшествовал Ренессансу и во многом подготовил почву для этой эпохи.

ПСЕВДОДИПТЕР (греч.) — античный храм, колоннада которого расположена вокруг целлы на расстоянии двух интеркolumnий.

ПСЕВДОПЕРИПТЕР (греч.) — римский храм с портиком на главном фасаде и полуколоннами на остальных.

ПТЕРОН (греч.) — см. перистасис.

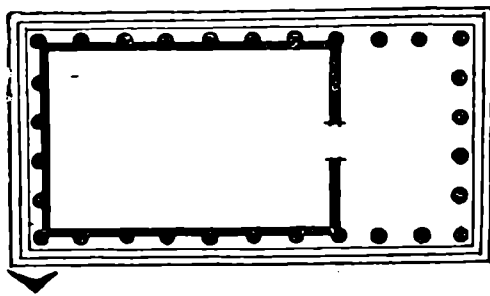
პროსცენიუმი — სცენის ნაწილი (უახლოესი მაყურებლებისათვის).

ხანძარსაწინააღმდეგო კედელი — იხ. კედელი ხანძარსაწინააღმდეგო.

პროტომა — ცხოველის წინა ნაწილის სკულპტურული გამოსახულება.

პროტორენესანსი — იტალიური ხელოვნების პერიოდი, რომელიც მოიცავს XI—XIII საუკუნეებს — აღორძინებული, თავისუფალი იტალიური ქალაქების ხელოსნობისა და ვაჭრობის მძაფრი ტემპებით განვითარების ხანას. პროტორენესანსი წინ უძღოდა და ნიადაგი მოუზადა აღორძინების ხანას.

ფსევდოდიპტაროსი — ანტიკური ტაძარი, რომლის სვეტნარი განლაგებულია ცელას გარშემო, მისგან ორმაგი სვეტუორისის მანძილზე.

ფსევდოპერიპტაროსი — რომაული ტაძარი პორტიკით მთავარ ფასადზე და ნახევარკოლონებით სხვებზე.

პტერონი — იხ. პერიისტასისი.

ПЬЕДЕСТАЛ (ფრ.) — 1. основание для скульптуры, вазы, обелиска и т. д.; постамент; 2. нижняя часть классического архитектурного ордера.

ПЯТА — верхняя часть (камень) опоры под свод или арку.

კვარცხლბეკი — 1. სკულპტურის, ვაზის, ობელისკის ქვესაღამი; პოსტამენტი; 2. არქიტექტურული ორდერის ქვედა ნაწილი.

ძუსლი — თალის ან კამარის საყრდენის ზედა ნაწილი (ქვა).

Р

РАБАД (тюрк.) — пригород в Средней и Передней Азии.

РАБАТ (тюрк.) — укрепленный пункт на границе или дороге в Средней и Передней Азии.

РАВЕЛИН (фр.) — фортификационное сооружение в крепости, расположенное между двумя смежными бастионами.

РАДИАТОР (лат.) — нагревательный прибор, состоящий из пустотелых секций для пропуска горячей воды или пара.

РАЕК — вышедшее из употребления название верхнего яруса зрительного зала.

РАЗГРУЗОЧНАЯ АРКА — см. арка разгрузочная.

РАКОВИНА — садово-парковое сооружение, представляющее собой перекрытую параболическим покрытием эстраду для проведения концертов.

რაბადი — გარეუბანი შუა და წინა აზიაში.

რაბათი — გამაგრებული ადგილი საზღვარზე ან გზაზე შუა და წინა აზიაში.

რაველინი — ციხე-სიმაგრის მომიჯნავე ბასტიონებს შორის განლაგებული ფორტიფიკაციული ნაგებობა.

რადიატორი — ცხელი წყლის და ორთქლის გამტარი ღრუტანიანი სექციებისაგან შედგენილი სახურებელი ხელსაწყო.

რაიოკი — მაყურებელთა დარბაზის ზედა იარუსის ხმარებიდან გამოკლებული სახელწოდება.

განმტვირთავი თალი — იხ. თალი განმტვირთავი.

ნიჰარა — ბალ-პარკული ნაგებობა, რომელიც წარმოადგენს პარაბოლური ფორმის გადახურვის მქონე ესტრადას ღია პაერზე კონცერტებისა და სხვა ღონისძიებების ჩასატარებლად.

РАМА — 1. одно или многопролетная несущая конструкция, состоящая из стоек и горизонтальных или наклонных ригелей с жесткими (в железобетонных рамах — монолитными) соединениями между ними; 2. вставляемая в оконный или дверной проем коробка, на которую навешиваются оконные переплеты или дверные полотна.

РАМПА (фр.) — система осветительной арматуры, расположенная по переднему краю *ავანსცენი*.

РАНДБАЛКА — см. *ბალკა ფუნდამენტა*.

РАППОРТ (фр.) — повторяющийся элемент орнамента, рисунка.

РАСКОС — элемент строительной конструкции (*ფერმე, კარკასი*), соединяющий две ее части под косым углом по отношению к стойкам и горизонтальным перекладинам.

РАТУША (полск.) — здание городского самоуправления в ряде стран Европы.

РЕБРИСТЫЙ СВОД — см. *სვოდე რიბრისტი*.

РЕГУЛА (лат.) — полочка, расположенная над *ტრიგლიფი*.

РЕГУЛЯРНЫЙ ПАРК — см. *პარკ რეგულარული*.

ჩარჩო — 1. ხისტად (*რკინაბეტონის ჩარჩოში* — *მონოლითურად*) დაკავშირებული დგარები და *პორიზონტალური ან დახრილი რიგელები* საგან შემადგარი ერთ ან მრავალმალიანი გამზიდი კონსტრუქცია; 2. ფანჯრის ან კარების ღობეში მოთავსებული კოლოფი, რომელზედაც დაკიდებულია ფანჯრის ალათები ან კარების ფარი.

რამპა — *ავანსცენის წინა მხარეს მოთავსებული სანათი არმატურის სისტემა*.

დირე — *იხ. კოქი საქიკელი*.

რაპორტი — *ორნამენტის, ნახატის განმეორებული ელემენტი*.

ირიბანა — *სამშენებლო კონსტრუქციის (ფერმის, კარკასის) ელემენტი, რომელიც ერთმანეთს უკავშირებს კონსტრუქციის ორ შემადგენელ ნაწილს და განსაზღვრული კუთხით არის მიმართული დგარებისა და პორიზონტალური სარტყელების მიმართ*.

რატუშა — *ქალაქის თვითმმართველობის შენობა ევროპის მთელ რიგ ქვეყნებში*.

წიბოვანი კამარა — *იხ. კამარა წიბოვანი*.

რეგულა — *ტრიგლიფის თავზე მოთავსებული თარი*.

რეგულარული პარკი — *იხ. პარკი რეგულარული*.

РЕЗИДЕНЦИЯ — место постоянного пребывания высокопоставленных лиц.

РЕКОНСТРУКЦИЯ (лат.) — 1. перестройка здания, архитектурного комплекса, города; 2. графическое восстановление памятников архитектуры, скульптуры и других произведений в их первоначальном виде. В отличие от реставрации Р., имея большую научную и познавательную ценность, не преследует цели восстановления памятников в натуре.

РЕЛЬЕФ (ит.) — 1. скульптурное изображение на плоскости (см. барельеф, горельеф); 2. характер поверхности земли.

РЕМЕШКИ — слегка выступающие кольца, опоясывающие низ эхины дорической капители.

РЕНЕССАНС (фр.) — см. возрождение.

РЕСТАВРАЦИЯ (лат.) — восстановление в натуре памятников архитектуры, скульптуры и т. д. в их первоначальном виде.

РЕТИКУЛАТ (лат.) — облицовка бетонных стен четырехгранными камнями, образующими правильную сетку.

РИГЕЛЬ (нем.) — горизонтальный элемент несущей конструкции (брус, соединяющий смежные колонны, стойки и т. д.).

რეზიდენცია — მაღალი ადმინისტრაციული თანამდებობის მქონე პირთა მუდმივი ადგილსამყოფელი.

რეკონსტრუქცია — 1. შენობის, არქიტექტურული კომპლექსის, ქალაქის გადაკეთება; 2. არქიტექტურის, სკულპტურის და სხვა ძეგლების პირვანდელი სახის გრაფიკული აღდგენა, რეკონსტრუქცია, რომელსაც დიდი შეცნიერული და შეგუენებითი მნიშვნელობა აქვს. რეკონსტრუქციის საგან განსხვავებით მიზნად არ ისახავს ძეგლის ნატურაში აღდგენას.

რელიეფი — 1. სკულპტურული გამოსახულება სიბრტყეზე (იხ. ბარელიეფი, გორელიეფი); 2. მიწის ზედაპირის ხასიათი.

რემეშკი, **რეშეშკი** — დორიული კაპიტელის ექინის ქვედა ნაწილზე გარშემორტყმული, ოდნავ გამოშვერილი რგოლები.

რენესანსი — იხ. აღორძინება.

რესტავრაცია — არქიტექტურული, სკულპტურული და სხვა ძეგლების პირვანდელი სახის აღდგენა.

რეტიკულატი — ბეტონის კედლის მოპირკეთება ოთხკუთხა ქვებით, რომლებიც სწორ ბადეს ქმნიან.

რიგელი, **რეგისტრალი** კოფი, რიგალი — მზიდი კონსტრუქციის პორიზონტალური ელემენტი (სვეტების, დგარების შემაერთებელი ძელი და ა. შ.).

РИЗАЛИТ (იტ.) — выступ части здания.

РИЗНИЦА — помещение в церкви, предназначенное для хранения риз и церковной утвари.

РИСТАЛИЩЕ — название площади для конных и других состязаний.

РОЗА ВЕТРОВ — графическое изображение среднемесячных, годовых и т. п. величин скорости и частоты ветра для данной местности относительно сторон света.

РОЗЕТКА (фр.) — орнамент в виде стилизованного цветка.

РОКАЙЛЬ (фр.) — орнаментальный мотив, в основу которого положено изображение раковины.

РОКОКО (фр.) — стилистическое направление в архитектуре и искусстве ряда европейских стран, получившее распространение в первой половине XVIII века, в эпоху кризиса абсолютизма и заменившее монументальность произведений барокко вычурностью форм и дробностью орнаментации. Происхождение термина «Р.» связано с названием широко применяемого в этот период орнаментального мотива — *рокайл*. Развитое Р. называют также «стилем Людовика XV».

РОСПИСЬ — живопись на стенах, потолках сооружений и на бытовых предметах.

რიზალიტი — შენობის ნაწილის შევირბილი.

სალარო, საღოშიარო — ანაფორების და საეკლესიო ჭურჭლის შესანახი სათავისი ტაძარში.

სარბიელი — მოედანი განკუთვნილი დოლისა და სხვა შეჯიბრებების გასამართავად.

ჰართაპაშეთი — კონკრეტული ადგილმდებარეობისათვის დადგენილი ქარების სიჩქარის და სიხშირის საშუალო თვიური, წლიური და ა. შ. სიდიდეების გრაფიკული გამოსახულება ქვეყნის მხარეების გათვალისწინებით.

პარდული, როზეტი — ორნამენტი სტილიზებული ყვავილის სახით.

რომაილი — ორნამენტული მოტივი, რომელსაც საფუძვლად უდევს ნიჟარის გამოსახულება.

როკოკო — სტილისტური მიმართულება ევროპის მთელი რიგი ქვეყნების (საფრანგეთის, გერმანიის და სხვა) არქიტექტურასა და ხელოვნებაში, რომელმაც გავრცელება პოვა XVIII საუკუნის პირველ ნახევარში, აბსოლუტიზმის კრიზისის ეპოქაში. როკოკომ ბაროკოს ნაწარმოებების მონუმენტურობა შეცვალა დანაწევრებული და პრეტენციული ფორმებით. ტერმინის წარმოშობა დაკავშირებულია ამ პერიოდში გავრცელებული ორნამენტური მოტივის *როკაილის* სახელწოდებასთან. როკოკოს ხშირად „ლუდოვიკო XV სტილს“ უწოდებენ.

მოხატულობა — კედელზე, ჭერზე და საყოფაცხოვრებო დანიშნულების ნივთებზე შესრულებული ფერწერა.

РОСТВЕРК (нем.) — нижняя часть фундамента, распределяющая нагрузку на основание.

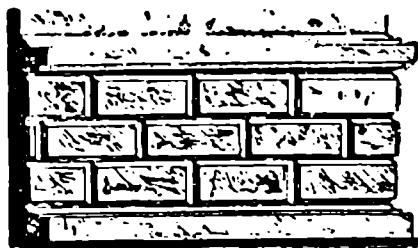
РОСТРА (лат.) — декоративный мотив — скульптурное изображение носовой части судна.

РОСТРАЛЬНАЯ КОЛОННА — см. колонна ростральная.

РОТОНДА (ит.) — круглая в плане центрическая постройка (здание, павильон), обычно завершенная куполом.

РУИНЫ (лат.) — декоративный мотив в садово-парковой архитектуре, имитирующий развалины.

РУСТИКА (лат.) — обработка стенок квадратами, обычно выпуклой поверхностью, окаймленными углубленной ленточкой.

ფუძე ჩარჩო — საძირკვლის ქვედა ნაწილი, რომელიც დატვირთვებს ფუძეზე ანაწილებს.

როსტრა — დეკორატიული მოტივი — გემის წინა ნაწილის სკულპტურული გამოსახულება.

როსტრალული სვეტი — იხ. სვეტი როსტრალური.

როტონდა — წრიული გეგმის მქონე, ჩვეულებრივ გუმბათით დაგვირგვინებული ცენტრული ნაგებობა (შენობა, პავილიონი).

ნანგრევები — დეკორატიული მოტივი ბალ-პარკულ არქიტექტურაში ნაგებობის ნანგრევების სახით.

რუსტიკა — კედლის დამუშავება ჩაღ-

რმავებული ზოლით შემოფარგლული ამოხრატულ ზედაპირიანი კვადრებით.

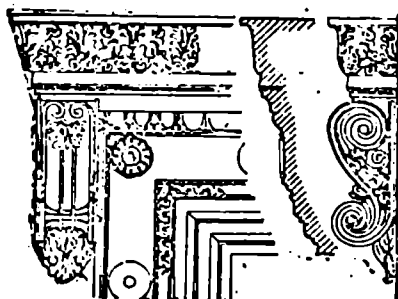
С

САКРИСТИЯ (лат.) — помещение в церкви или отдельное здание, в котором хранится утварь, облачения и т. д.

საპურძლე, საღარო — ეკლესიის სათავსი ან ცალკე მდგომი შენობა, სადაც ინახება კურკლეულობა, სამოსელი და ა. შ.; საეკლესიო საცავი.

САНДРИК (лат.) — небольшой

карниз над дверным или оконным проемом. Архитектурная форма, применяемая как в интерьере, так и при обработке фасадов.

САНИТАРНЫЙ УЗЕЛ — см. узел санитарный.

САРКОФАГ (греч.) — 1. монументальный, украшенный росписью или рельефом гроб из различного материала; 2. гробница или надгробный памятник в форме гроба.

СВАЯ — столб, брус, заглубленный в землю, для передачи воспринятой от сооружения нагрузки на грунт.

СВЕТ ВЕРХНИЙ — способ освещения помещения сверху—через покрытие.

СВЕТ ВТОРОЙ — способ освещения непримыкающих к наружной стене помещений путем получения света из освещенных комнат через оконные проемы (ф ра м у г и), устроенные во внутренних стенах.

СВЕТОВОЙ ФОНАРЬ — см. фонарь световой.

СВОД — пространственная конструкция (перекрытие), имеющая криволинейную, вогнутую поверхность.

სანდრიკი — კარის ან სარკმლის ღიობის თავზე მოთავსებული მცირე ზომის ლავგარდანი. არქიტექტურული ფორმა, რომელიც გამოიყენება როგორც ინტერიერში, ასევე ფასადების დამუშავებისას.

სანიტარული კვანძი — იხ. კვანძი სანიტარული.

ლუსაშში, სარკოფაგი — 1. მოხატვით ან რელიეფით შემკული მონუმენტური კუბო; 2. კუბოს ფორმის აკლდამა ან საფლავის ქვა.

ხიმინჯი — მიწაში ჩაღრმავებული ბოძი, რომელიც შენობის დატვირთვებს გრუნტს გადასცემს.

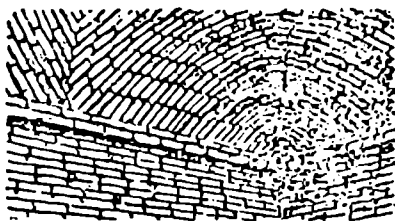
სინათლე ზედა — სათავსის ზემოდან — გადახურვიდან განათების ხერხი.

სინათლე მეორეული — შიგა კედელში სარკმლის (ფრამუგის) მოთავსებით გარე კედელს მოცილებული სათავსის ნათელი ოთახიდან განათების ხერხი.

იხ. სანათური.

კამარა — მრუდხაზოვანი, შეზენილი ზედაპირის მქონე სივრცითი კონსტრუქცია (გადახურვა).

СВОД БАЛХИ — свод, возводимый над сооружениями Средней Азии, основу которого представляют выложенные над углами здания арочные кладки, плоскость которых пересекает линии стен под углом 45° . Полученные таким путем угловые своды сопрягаются в средней части стены кладкой в елку.

СВОД БОЧАРНЫЙ — форма свода получается путем движения плоской кривой образующей по кривой же направляющей. Подобный свод иногда называют сводом двойкой кривизны.

СВОД ВЕЕРНЫЙ — вид нервюрного свода, в котором нервюры веерообразно расходятся из одного угла, имея одинаковую кривизну и создают воронкообразную поверхность.

СВОД ДВОЙКОЙ КРИВИЗНЫ — см. свод бочарный.

СВОД ЗВЕЗДЧАТЫЙ — основу свода составляет тонкий каркас нервюрного свода с введенным вспомогательных ребер.

СВОД ЗЕРКАЛЬНЫЙ — сомкнутый свод, верхняя часть которого срезаена горизонтальной поверхностью, именуемой зеркалом.

აბმარა ბალხი — შუა აზიაში გაერთეულებული კამარა. მის საფუძველს შეადგენს შენობის კუთხეებზე ამოყვანილი თაღური წყობა, რომლის სიბრტყე კედლების ხაზს 45° -ით გადაკვეთს. ამგვარად მიღებული კუთხის კამარები კედლის შუაგულში შეუღლებული არიან თევზისფხური წყობით.

აბმარა პასროვანი — კამარის ფორმა მიიღება მრუდხაზოვანი წარმოქმნელის მოძრაობით ასეთივე წარმმართველის გასწვრივ. მას ზოგჯერ ორმაგი სიბრტყის კამარას უწოდებენ.

აბმარა მარამსებრი — ნერვიური კამარის სახეობა, რომელშიც ერთი კუთხიდან მარამსებრი განშტოებული, ერთნაირი სიბრტყის ნერვიები ძაბრისებურ ზედაპირს წარმოქმნიან.

აბმარა ორმაგი სიბრტყის — იხ. კამარა კასრული.

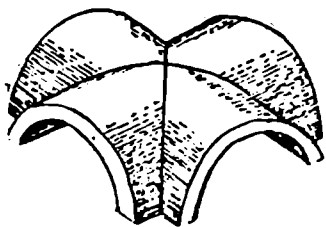
აბმარა მარამსებრი — კამარის საფუძველს წარმოადგენს ნერვიური კამარის კარკასი მასში ჩართული დამატებითი წიბოებით.

აბმარა სარკინი — შეკრული კამარა პორიზონტალური სიბრტყით წაკვეთილი ზედა ნაწილით, რომელსაც სარკე ეწოდება.

СВОД КЛИНЧАТЫЙ — свод, выложенный из клинчатых камней или имеющий швы клинообразной формы.

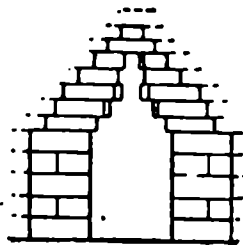
СВОД КОРОБОВЫЙ — направляющая свода представляет собой эллиптическую или коробовую кривую.

СВОД КРЕСТОВЫЙ — свод, образуемый пересечением под прямым углом двух цилиндрических сводов с одинаковыми стрелами подъема.

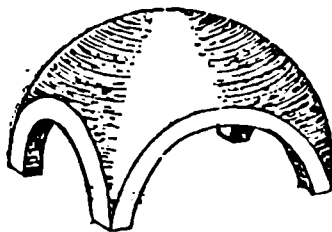
СВОД КУПОЛЬНЫЙ — см. купол.

СВОД ЛОЖНЫЙ — свод, образованный путем напуска во внутрь горизонтальных рядов кладки и не дающий горизонтального распора.

СВОД НЕРВЮРНЫЙ — свод, возведенный на нервюрном каркасе.

СВОД ПАРУСНЫЙ — свод, образованный путем отсечения вертикальными плоскостями частей сферической поверхности купола; купол на парусах.

აამარა სოლოვანი — სოლოვანი ქვებით ან ასეთივე ნაკერებით ამოყვანილი კამარა.

აამარა კოლოვა — კამარის წარმოქმნელი ელიფსურ ან კოლოვა მრუდს წარმოადგენს.

აამარა ჯვართვანი — ერთი და იმავე შემაღლების მქონე ორი ცილინდრული კამარის გადაკვეთით წარმოქმნილი კამარა.

აამარა გუმბათოვანი — იხ. გუმბათი.

აამარა ცრუ — წყობის რიგების თანამიმდევრული გადმოშვებით წარმოქმნილი კამარა, რომელიც არ წარმოშობს ჰორიზონტალურ განბრჭენას.

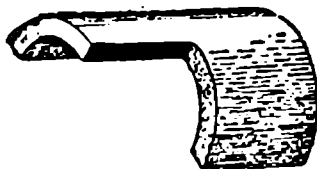
აამარა ნერვიურიანი — ნერვიურიან კარკასზე ამოყვანილი კამარა.

აამარა აფროვანი — სფერული ზედაპირის ვერტიკალური სიბრტყეებით წაკვეთით მიღებული ფორმის, ყურეებზე (აფრებზე) დაყრდნობილი გუმბათი.

СВОД ПЛОСКИЙ — в котором отношение стрелы свода к пролету меньше $\frac{1}{4}$.

СВОД ПОВЫШЕННЫЙ — отношение стрелы свода к пролету больше $\frac{1}{2}$.

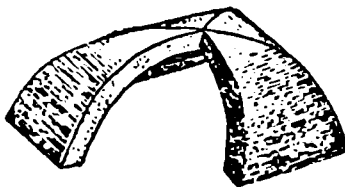
СВОД ПОЛУЦИРКУЛЬНЫЙ — цилиндрический свод, направляющая которого представляет собой полуокружность.

СВОД ПОЛОГИЙ — в котором отношение стрелы свода к пролету меньше $\frac{1}{2}$ и больше $\frac{1}{4}$.

СВОД РЕБРИСТЫЙ — возводимый на криволинейных балках (ребрах), воспринимающих и передающих нагрузки свода на опоры.

СВОД СОМКНУТЫЙ — свод, опирающийся по всему периметру перекрываемого помещения.

СВОД СТРЕЛЬЧАТЫЙ — поперечный разрез свода имеет очертание стрельчатой арки.

СВОД ТРЕХЦЕНТРОВЫЙ — см. свод коробовый.

პამარა ბრძეული — კამარის ისრის მალთან ფარდობა $\frac{1}{4}$ -ზე ნაკლებია.

პამარა შემაღლებული — კამარის ისრის მალთან ფარდობა $\frac{1}{2}$ -ზე მეტია.

პამარა ნახევარწრიული — ცილინდრული კამარა, რომლის წარმოქმნელი ნახევარი წრის მოხაზულობისაა.

პამარა დაბრეცი — კამარის ისრის მალთან ფარდობა $\frac{1}{2}$ -ზე ნაკლებია და $\frac{1}{4}$ -ზე მეტია.

პამარა წიბოვანი — კამარა ამოყვანილია მრუდხაზოვან კოჭებისაგან (წიბოებისაგან) შედგენილ კარკასზე, რომელიც დატვირთვებს აღიქვამს და გადასცემს საყრდენებს.

პამარა შეპარული — სათავის მთელ პერიმეტრზე დაყრდნობილი კამარა.

პამარა ისრული — კამარის განივკვეთის ისრული თაღის მოხაზულობა აქვს.

პამარა სამცენტრიანი — იხ. კამარა კოლოფა.

СВОД ЦИЛИНДРИЧЕСКИЙ — свод, опирающийся на параллельные опоры и получающийся движением криволинейной направляющей (дуги окружности, параболы, эллипса и т. д.) по прямой образующей.

СВЯЗЬ — элемент сооружения, соединяющий различные несущие конструкции (фермы, рамы, колонны и т. д.) в жесткую пространственную систему.

СГРАФФИТО (ит.) — вид стенной живописи, техника выполнения которого заключается в нанесении на стену двух слоев штукатурки различных цветов с последующим выскабливанием на верхнем слое соответствующего рисунка до обнаружения нижнего слоя, в результате чего получается двухцветное изображение.

СЕЙСМИЧЕСКИЙ ШОВ — см. шов сейсмический.

СЕЙСМОСТОЙКОСТЬ — способность сооружений противостоять силам, возникающим под действием землетрясений, достигаемая путем проведения определенных планировочных и конструктивных мероприятий.

СЕКЦИЯ ЖИЛАЯ — отсек жилого дома с самостоятельной лестничной клеткой.

აპარა ცილინდრული — პარალელურ საყრდენებზე დადგმული კამარა, რომელიც მიიღება მრუდხაზოვანი მოხაზულობის წარმოშედების (წრის რკალის, პარაბოლის, ელიპსის და ა. შ.) მოძრაობით სწორხაზოვანი წარმართელების გასწვრივ.

საბმური — ნაგებობის ელემენტი, რომელიც მზიდ კონსტრუქციებს (ფერმებს, ჩარჩოებს, სვეტებს და ა. შ.) ხისტ სივრცობრივ სისტემაში აერთიანებს.

სბრაფიტო — კედელზე. ფერწერის სახეობა, რომლის შესრულების ტექნიკა მოითხოვს კედლის ზედაპირზე ორ სხვადასხვა ფერის მობათქაშების შრის დადებას და შემდგომი ზედა ფენის განსაზღვრული ნახატი გაფხეკას. გაფხეკა წარმოებს ქვედა ფენის გამოჩენამდე, რის შედეგადაც მიიღება ორფერიანი გამოსახულება.

საისმური ნაპირი — იხ. ნაკერი სეისმური.

საისმოზდგრადობა — შენობის მიერ მიწისძვრით გამოწვეული ძალებისადმი წინააღმდეგობის გაწევის უნარი, რაც მიიღწევა დაგეგმარების ღონისძიებების ჩატარებით და სპეციალური კონსტრუქციების გამოყენებით.

საქცია საცხოვრებელი — საცხოვრებელი სახლის ნაკვეთური საკუთარი კიბის უჯრედით.

СЕЛЯМЛИК (тюрк.) — приемная часть мусульманского жилого дома городского типа.

СЕНИ — нежилое помещение, связывающее жилые комнаты с улицей — обычно посредством наружных лестниц.

СЕТКА КОЛОНН — система расположения в плане несущих колонн, в которой расстояние в одном направлении определяет величину пролета, а в перпендикулярном первом направлении — величину шага.

СЕТЬ ВОДОПРОВОДНАЯ — система трубопроводов, распределяющая воду по зданию или по снабжаемой территории.

СЕТЬ КАНАЛИЗАЦИОННАЯ — система трубопроводов для отвода сточных вод с территории населенных мест и из зданий.

СЖАТАЯ АРКА — см. арка сжатая.

СИМА (греч.) — 1. водосборный желоб над выносной плитой карниза греческого храма; 2. профиль, венчающий римский карниз.

СИНАГОГА (греч.) — иудейское культовое здание.

სელამლიკი — ქალაქის ტიპის მუსლიმანური საცხოვრებელი სახლის მისაღები ნაწილი.

წინაპარი — საცხოვრებლად გამოუყენებელი სათავის, რომელიც საცხოვრებელ ოთახებს ქუჩასთან აკავშირებს (ჩვეულებრივ გარე კიბეების მეშვეობით).

სვეტების ბაღე — მზიდი სვეტების გეგმაში განლაგების სისტემა, სადაც მანძილი სვეტებს შორის ერთი მიმართულებით განსაზღვრავს მაღლის, ხოლო პირველის პერპენდიკულარული მიმართულებით — ბიჯის სიდიდეს.

ქსელი წაალსაღენისა — შენობაში ან მოსამარაგებელ ტერიტორიაზე წყლის გამანაწილებელი მილგაყვანილობის სისტემა.

ქსელი კანალიზაციისა — შენობიდან ან დასახლებული ადგილის ტერიტორიიდან ჩამდინარე წყლების გასაყვანი მილგაყვანილობის სისტემა.

შეკუმუშული თალი — ხ. თალი შეკუმუშული.

სიმა — 1. ბერძნული ტაძრის ლავარდანის გამოტანილ ფილაზე მოწყობილი წყალშემკრები ღარი; 2. რომაული ლავარდანის დამავეირკვინებელი პროფილი.

სინაგოგა — იუდეველთა საკულტო შენობა.

СИНТЕЗ ИСКУССТВ — органическая взаимосвязь произведений различных видов изобразительного искусства с архитектурой, выраженная в общности стилевых признаков, согласованности масштабов, пропорций, подчиненности главной цели — выявлению ведущей идеи, образа сооружения.

СИСТИЛЬ (греч.) — античный храм, и п т е р к о л у м н и й которого равняется диаметру колонны.

СКВЕР (англ.) — озелененный участок на площади, улице, внутри квартала, предназначенный для общего пользования или имеющий декоративное значение.

СКЕНА (греч.) — здание со сценой в древнегреческом театре.

СКИТ (греч.) — жилище отшельника.

СКЛЕП — помещение, в котором находятся останки покойника.

СКОЦИЯ (греч.) — криволинейный архитектурный облом, составленный плавным сопряжением двух дуг различного радиуса.

СКУЛЬПТУРА (лат.) — вид изобразительного искусства, произведения которого выполняются в объемной форме.

ხელოვნების სინთეზი — არქიტექტურისა და ხელოვნების სხვადასხვა სახის ნაწარმოებთა ორგანული ურთიერთკავშირი, დაფუძნებული სტილისტური მონაცემების ერთიანობაზე, მასშტაბებისა და პროპორციების შეწყობილობაზე, მთავარი მიზნის — წამყვანი იდეის, ნაგებობის სახის გამოვლინებაზე.

სისტილი — ანტიკური ტაძარი, რომლის სვეტთა რაოდენობა სვეტის დიამეტრის ტოლია.

სკვერი — საერთო სარგებლობისათვის განკუთვნილი ან დეკორაციული მნიშვნელობის მქონე გამწვანებული ნაკვეთი მოედანზე, ქუჩაზე ან კვარტალის შიდა ტერიტორიაზე.

სკენა — სცენიანი შენობა ძველ ბერძნულ თეატრში.

სადამაშვებლო — განდგომის სადგომი.

სამუშაო, აკლამა — მიცვალებულის ნეშტის შესანახი სადგომი.

სკოცია — მრუდხაზოვანი არქიტექტურული ნატეხი, რომელიც მიიღება სხვადასხვა რადიუსის მქონე ორი რკალის შეუღლებით.

ქანდაკება, სკულპტურა — სახვითი ხელოვნების სახეობა, რომლის ნაწარმოებებს მოცულობითი ფორმა აქვთ და სრულდებიან მკერძი ან პლასტიკური მასალებისაგან.

СКУФЬЯ (греч.) — венчающая часть купола, имеющая острокопечное завершение наподобие одноименного головного убора.

СЛЕЗНИК — желобок у края нижней поверхности строительных конструкций и деталей (выносной плиты карниза, отливов оконных и дверных переплетов и т. д.), защищающий их от увлажнения.

СЛЕПОК — буквальное воспроизведение (обычно в гипсе) скульптуры, произведений прикладного искусства и т. д.

СЛУХОВОЕ ОКНО — см. окно слуховое.

СОБОР — главный христианский храм города или монастыря, где богослужение совершает высшее духовное лицо.

СОЛЕЯ — повышенная площадка перед иконостасом.

СОМКНУТЫЙ СВОД — см. свод сомкнутый.

СООРУЖЕНИЕ КРЕПОСТНОЕ — укрепление, обороняющее город, населенный пункт или определенную территорию.

СООРУЖЕНИЕ МЕГАЛИТИЧЕСКОЕ — сооружение, возводимое в древние времена из необтесанных глыб камня, достигающих больших размеров (мегалиты); сооружение циклопическое.

საუფია — გუმბათის დამაგვირგვინებელი ნაწილი, რომელსაც ამავე სახელწოდების თავსაბურავის ფორმა აქვს.

სატყრამ, სატყრამლე — სამშენებლო კონსტრუქციების და დეტალების (ლავგარდნის გამორტანილი ფილა, კარ-ფანჯრების ალათების სარინი და ა. შ.) ნაპირთან მდებარე ღარი, რომელიც მათ დატენიანებისაგან იცავს.

ტვიფარი, პირი — ქანდაკების, გამოყენებითი ხელოვნების ნაწარმოებებისა და სხვა საგნების ზუსტი აღწარმოება (ჩვეულებრივ თაბაშირში).

იხ. სამეცნიერო

საქრამენტო ტაძარი — ქალაქის ან მონასტრის მთავარი ქრისტიანული ეკლესია, სადაც წირვა-ლოცვას უმაღლესი სასულიერო პირი ატარებს.

არდაბაზი — შემადგენელი ბაქანი ქანკელის წინ.

შეკრული კამარა — იხ. კამარა შეკრული.

ნაგავიჯი საციხო, ციხე-სიმაგრე — ქალაქის, დასახლებული ადგილის ან განსაზღვრული ტერიტორიის დამცველი სიმაგრე.

ნაგავიჯი მებალითური — უძველეს დროში დიდი ზომის გაუთლელი ქვებით (მებალითებით) აგებული ნაგებობა; ციკლოპური ნაგებობა.

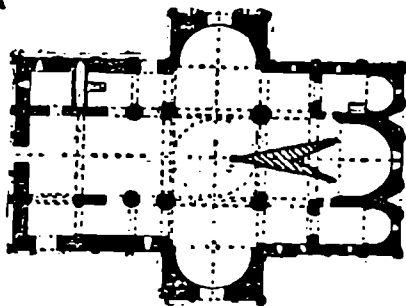
СООРУЖЕНИЕ МЕМОРИАЛЬНОЕ — сооружение, возводимое с целью увековечения памяти отдельных лиц или прославления определенных исторических событий.

СООРУЖЕНИЕ ЦИКЛОПИЧЕСКОЕ — постройка из больших каменных глыб без связывающего раствора, получившее свое название в древней Греции, где подобные сооружения приписывались мифическим великанам — циклопам.

СОФФИТ (ит.) — 1. видимая снизу, архитектурно обработанная поверхность балки, арки, свода, выносной плиты карниза и других частей здания; 2. ряд ламп по бокам сцены или над ней.

СРЕДОКРЕСТИЕ — часть базилики, образуемая пересечением продольного нефа и поперечного трансепта.

ნაგებობა მემორიალური — ცალკეული პიროვნების ხსოვნის უკვდავყოფად ან რომელიმე ისტორიული ამბის საღიდელოდ აშენებული ნაგებობა.

ნაგებობა ციკლოპური — დიდი ქვის

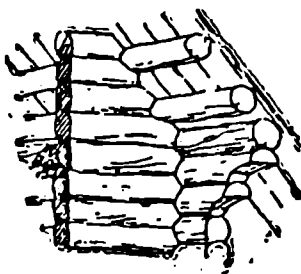
ლოდებით აშენებული ნაგებობა, რომელსაც ციკლოპური ეწოდა ძველ საბერძნეთში, სადაც ამგვარი ნაგებობების მშენებლობას მიაწერდნენ მითურ გოლიათებს — ციკლოპებს.

სოფიტი — 1. კოქის, თალის, კამარის, გამოტანილი ლავგარდანის და შენობის სხვა ნაწილების დამუშავებული, ქვევოდან ხილვადი ზედაპირი; 2. სცენის თავზე ან მის გვერდებზე განლაგებული სანათების რიგი.

შუაჯვარედინი — ბაზილიკის ნაწილი, რომელიც წარმოიქმნება გრძივი ნავის და განივი ტრანსეპტის (განივი ნავის) გადაკვეთით.

СРУБ — стены дома из бревен.

ჯირბვალი — მორებით ამოყვანილი სახლის კედლები.

СТАДИОН (греч.) — комплекс спортивных сооружений, включая основное ядро для состязаний, трибуны для зрителей, площадки для спортивных игр, вспомогательные помещения и т. п.

სტადიონი — სპორტული ნაგებობების კომპლექსი, რომელიც შეიცავს ძირითად ბირთვს, მაყურებელთა ტრიბუნებს, სპორტული თამაშების ბაქნებს, დამხმარე სადგომებს და ა. შ.

СТАЛАКТИТЫ (греч.) — декоративный мотив в виде расположенных уступами призматических фигур. С. применяют в карнизах, сводах и других, обычно нависающих, частях мусульманских зданий.

სტალაქტიტები — დეკორაციული მოტივი საფეხურებად განლაგებული პრიზმული ფიგურების სახით, რომლებიც ბუნებრივ სტალაქტიტებს მოგვაგონებენ. ეს მოტივი ფართოდ არის გამოყენებული მუსლიმანური შენობების ლავგარდნების, კამარების და სხვა, ჩვეულებრივ გამოტანილი, ნაწილების დამუშავებისას.

СТАТУЭТКА (фр.) — статуя небольших размеров, предназначенная для интерьера.

ქანდაკება — ინტერიერისათვის განკუთვნილი მცირე ზომის ქანდაკება.

СТАТУЯ (лат.) — скульптурное изображение человека или животного в полном объеме.

ქანდაკება — აღმაიანის ან ცხოველის მთლიანი სკულპტურული გამოსახულება.

СТВОРКА — раскрывающаяся часть оконного переплета, дверей, ворот и т. п.

საბჯული — ფანჯრების ალათების, კარების, კიშკრის და ა. შ. მოძრავი ნაწილი.

СТЕЛА (греч.) — мемориальное сооружение в виде вертикально стоящей каменной плиты с надписью или рельефным изображением.

СТЕЛЛАЖ (нем.) — ярусно расположенные ряды полок.

СТЕНА ГЛУХАЯ — без проемов.

СТЕНА ГОРОДСКАЯ — стена, окружающая средневековый город и имеющая один или несколько выходов.

СТЕНА КАПИТАЛЬНАЯ — стена, воспринимающая конструктивные нагрузки и передающая их на фундамент.

СТЕНА КАРКАСНАЯ — несущим элементом стены является каркас, а остальная часть ее, не воспринимающая конструктивные нагрузки, выполняет функцию ограждения.

СТЕНА КРЕПОСТНАЯ — стена крепостного сооружения.

СТЕНА НЕСУЩАЯ — стена, воспринимающая конструктивные нагрузки; см. стена капитальная.

СТЕНА ПОДПОРНАЯ — инженерное сооружение, подпирающее расположенный за ним грунт и удерживающее последний от обрушения.

სტელა — მემორიალური ნაგებობა, რომელიც წარმოადგენს ევრტიკალურად დაყენებულ ქვის ფილას წარწერით ან რელიეფური გამოსახულებით.

თაროწი — იარუსებად განლაგებული თაროების რიგები.

კედელი ურუ — ულიობო.

კედელი (ზღუდა) ქალაქისა — შუა საუკუნეების ქალაქის გარშემო აგებული კედელი ერთი ან რამდენიმე გამოსასვლელით.

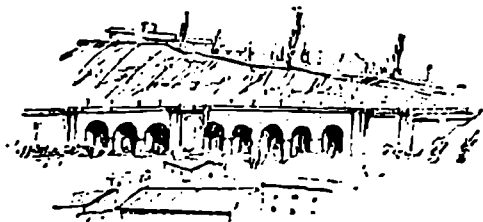
კედელი კაპიტალური — კედელი, რომელიც აღიქვამს და საძირკველს გადასცემს კონსტრუქციულ დატვირთვებს.

კედელი კარკასული — კედლის შიდა ელემენტს კარკასი წარმოადგენს და დანარჩენი ნაწილი ასრულებს რა შემოკავების ფუნქციას, არ აღიქვამს კონსტრუქციულ დატვირთვებს.

გალავანი ციხისა — გამაგრებული ადგილის, ციხის კედელი.

კედელი მზიდი — კედელი, რომელსაც გადაეცემა კონსტრუქციული დატვირთვები. იხ. კედელი კაპიტალური.

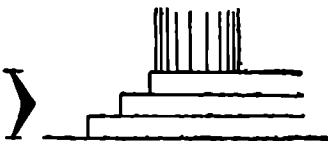
კედელი საგრძნობი — საინჟინრო ნაგებობა, რომელიც მის უკან მდებარე გრუნტს გადმონგრევისაგან იჭერს.

СТЕНА ПРОТИВОПОЖАРНАЯ — см. брандмауер.

СТЕНД (англ.) — щит, на котором для обозрения размещены экспонаты выставки, диаграммы, проекты и т. д.

СТЕРЕОБАТ (греч.) — подножие, цоколь античного здания или колоннады, часто расчлененный по высоте ступами.

СТИЛОБАТ (греч.) — 1. верхняя поверхность стереобата; 2. подножие колоннады в виде каменной плиты.

СТОЛП — 1. башнеобразное сооружение; 2. колонна, столб (обычно внутри сооружения).

СТОЯ, СТОА (греч.) — общественное сооружение в древней Греции в виде перекрытой колоннады, расположенной в один или два ряда вдоль стены.

СТОЯК — 1. вертикальный элемент каркаса или какой-либо части сооружения; 2. вертикальная часть трубопровода.

СТОЯНКА 1. остатки поселения эпохи палеолита и неолита 2. площадка для размещения транспорта.

СТРЕЛЬЧАТАЯ АРКА — см. арка стрельчатая.

СТРЕЛЬЧАТЫЙ СВОД — см. свод стрельчатый.

კედელი ხანძარსაწინააღმდეგო — იხ. ცეცხლამარი.

სადგარი, სტენდი — ფარი, რომელზედაც განლაგებულია გამოფენის ნიმუშები, დიაგრამები, პროექტები და ა. შ.

სტერეობატი — ანტიკური შენობის ან კოლონადის ძირი, ცოკოლი, რომელიც ხშირად საფეხურებად არის დაყოფილი.

სტილობატი — 1. სტერეობატის ზედაპირი; 2. სვეტნარის ძირი ქვის ფილის სახით.

ბოლოლი, ბურჯი — 1. კოშკური ნაგებობა; 2. სვეტი, ბოძი (ჩვეულებრივ ნაგებობის შიგნით).

სტოა — ძველი საბერძნეთის საზოგადოებრივი დანიშნულების ნაგებობა, რომელიც წარმოადგენს კედლის გასწვრივ ერთ ან ორ რიგად განლაგებულ გადახურულ კოლონადას.

დგარი — 1. კარკასის ან ნაგებობის რომელიმე ნაწილის ვერტიკალური ელემენტი; 2. შენობის მიღვაყუანილობის ვერტიკალური ნაწილი; დგარმილი.

სადგომი — 1. პალეოლითის და ნეოლითის ხანის დასახლების ნაშთები; 2. ტრანსპორტის დასაყენებელი ბაჰანი.

ისრული თალი — იხ. თალი ისრული.

ისრული კამარა — იხ. კამარა ისრული.

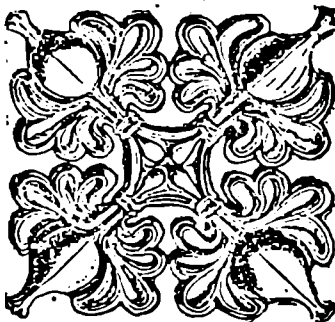
СТРОИТЕЛЬНАЯ ПЛОЩАДКА — см. площадка строительная.

СТРОИТЕЛЬНЫЙ ДВОР — см. двор строительный.

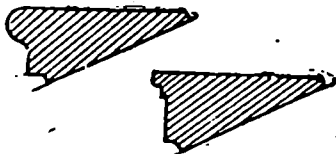
СТРОПИЛА — основные несущие элементы крыши — наклонные балки, поддерживающие обрешетку или настил кровли.

СТУККО (ит.) — высококачественная штукатурка, допускающая обработку резцом.

СТУПЕНЬ — деревянный, каменный, бетонный, железобетонный или металлический поперечный, повторяющийся элемент лестничного марша.

СУБСТРУКЦИЯ (лат.) — основание сооружения или какой-либо его части.

СУХАРИК — см. дентикул.

СФЕРИЧЕСКИЙ КУПОЛ — см. купол сферический.

სამშენებლო მოედანი — იხ. მოედანი სამშენებლო.

სამშენებლო ეზო — იხ. ეზო სამშენებლო.

ნიჰნივები — ბურღლის ძირითადი მზიდი ელემენტები — დახრილი კოჭები, რომლებზედაც დამაგრებულია სახურავის მოლარტყვა ფენილი.

სტუკო — მაღალხარისხიანი ბათქაში, რომელიც იძლევა გაპრილების და საკრისით დამუშავების საშუალებას.

კიბის ხარისხი, საშახური — ჩანხე დამაგრებული ხის, ქვის, ბეტონის, რკინაბეტონის ან ლითონის კიბის განივი, განმეორებადი ელემენტი.

სუბსტრუქცია — ნაგებობის ან მისი რაიმე ნაწილის ძირი, საყრდენი.

ჟონგური — იხ. დენტიკული.

სფერული გუმბათი — იხ. გუმბათი სფერული.

СФЕРОКОНИЧЕСКИЙ КУПОЛ — см. купол сфероконический.

სფეროკონუსური გუმბათი — სფეროკონუსური გუმბათი

СФИНКС (греч.) — скульптурное изображение (статуя) мифического существа с телом льва и головой человека, которое особенно большое распространение нашло в архитектурных ансамблях древнего Египта.

სფინქსი — ადამიანის თავის და ლომის სხეულის მქონე მითური არსების სკულპტურული გამოსახულება, ჭანდაკება, რომელმაც მეტად დიდი გავრცელება ჰპოვა ძველი ეგვიპტის არქიტექტურულ ანსამბლებში.

СЦЕНА (лат.) — часть театрального здания — площадка, на которой происходит театральное представление.

სცენა — თეატრის შენობის ნაწილი — ბაჟანი, რომელზედაც ტარდება თეატრალური წარმოდგენა.

Т

ТАБЕРНА (лат.) — торговое помещение, лавка менял в древнем Риме.

ТАБЕРНАКЛЬ (фр.) — 1. ниша с установленной в ней статуей святого; 2. небольшой шкаф в алтарной стене для хранения даров.

ТАБЛИНУМ (лат.) — комната, расположенная в глубине атриума древнеримского дома.

ТАБУЛАРИУМ (лат.) — здание гос. архива в древней Греции.

ტაბერნა — სავაჭრო სათავსი, ზარაფხანა ძველ რომში.

სანაწილე, ტაბერნაკლი — 1. ნიში, მასში მოთავსებული წმინდანის ჭანდაკებით; 2. საკურთხევის კედელში მოთავსებული შეწირულობის შესანახი კარადა.

ტაბლინუმი — რომაული სახლის ატრიუმის სიღრმეში განლაგებული ოთახი.

ტაბულარიუმი — სახელმწიფო არქივის შენობა ძველ რომში.

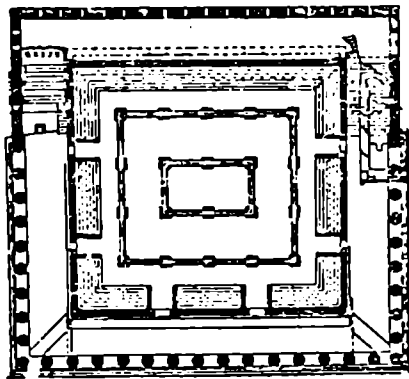
ТАМБУР (фр.) — пристройка у входа в здание; помещение перед вестибюлем для защиты от ветра и холода; сени.

ТАХЧА (перс.) — ниша в жилой комнате азербайджанского дома.

ТЕАТРОН (греч.) — места для зрителей в древнегреческом театре.

ТЕЛАМОН — см. атлант.

ТЕЛЕСТЕРИЯ (греч.) — мистериальный храм в древней Греции.

ТЕМПЕРАТУРНЫЙ ШОВ — см. шов температурный.

ТЕНИЯ (греч.) — полочка, венчающая часть архитрава дорического ордера.

ТЕРМЫ (лат.) — древнеримские общественные бани, включающие в себя спортивные залы, помещения для собраний, диспутов и т. п.

პარსალი — შინაშენი შენობის შესასვლელთან; ვესტიბულის წინ მოწყობილი სათავსი ქარისა და სიცივისაგან დასაცავად; წინკარი.

თახჩი — აზერბაიჯანის საცხოვრებელი სახლის ოთახში მოწყობილი ნიში.

თეატრონი — მაყურებელთა ადგილები ძველ ბერძნულ თეატრში.

ტელამონი — იხ. ატლანტი.

ტელესტერიონი — მისტერიული ტაძარი ძველ საბერძნეთში.

ტემპერატურული ნაკარი — იხ. ნაკერი ტემპერატურული.

ტენია — დორიული ორდერის არქიტრავის დამამთავრებელი თაო.

ტერმები — ძველი რომის საზოგადოებრივი აბანოები, რომლებიც მოიცავდნენ სპორტულ დარბაზებს, კრებების, დისპუტების ჩასატარებელ სათავსებს და ა. შ.

ТЕРРАКОТА (ит.) — неглазурованные керамические изделия с природным цветом и фактурой обожженной глины.

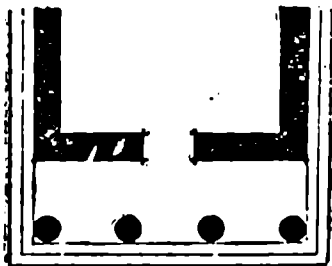
ТЕРРАСА (фр.) — 1. горизонтальная площадка в виде природного или искусственного уступа на горном рельефе для постройки зданий или прокладки дорог; 2. пристройка к зданию в виде открытой или перекрытой (часто остекленной) площадки.

ТЕРРАЦО (ит.) — мозанчный пол.

ТЕТРАКОНХ (греч.) — центрический храм, в котором четыре абсиды примыкают к квадратному в плане среднему объему.

ТЕТРАФОР (греч.) — группа из четырех карнатид.

ТЕТРАСТИЛЬ (греч.) — античный храм с четырьмя колоннами на главном фасаде. На противоположном главному и боковых фасадах колонны отсутствуют.

ТЕТРАПИЛОН (греч.) — триумфальная арка с двумя взаимно перпендикулярными проездами.

ТИМ (тюрк.) — торговое здание в Средней Азии.

ბერამობა — მოუქიქავი კერამიკული ნაეთობა, რომელსაც გამოშვარი თიხის ბუნებრივი ფერი და ფაქტურა აქვს.

ბერასა — 1. მთავორიან რელიეფზე შენობის ასაგებად ან გზის გასაყვანად მომზადებული, პორიზონტალური ან ოდნავ დაქანებული, ბუნებრივი ან ხელოვნური ბაქანი (ორიკო); 2. შენობაზე მიშენებული ღია ან გადახურული (ხშირად შემინული) ბაქანი.

ბერაცო — მოზაიკური იატაკი.

ბებრამონჰი — ცენტრული ტაძარი, რომელშიც შენობის ცენტრალურ, კვადრატული გეგმის მქონე მოცულობას უერთდება ოთხი აბსიდი.

ბებრავფორი — ოთხი კარიბატი დისაგან შემდგარი ჯგუფი.

ბებრასტილი — ანტიკური ტაძარი ოთხი სვეტით მთავარ ფასადზე. ამგვარი ტაძრის მთავარი ფასადის მოპირდაპირე და გვერდით ფასადებს სვეტები არ გააჩნია.

ბებრავილონი — სატრიუმფო თალი ურთიერთბერპენდიკულარულად მიმართული ორი გასასვლელით.

თიმი — სავაჭრო შენობა შუა აზიაში.

ТИМПАН (греч.) — 1. внутреннее поле фронтона между горизонтальной и наклонными тягами, часто украшаемое скульптурными изображениями; 2. криволинейный треугольник между пилестром, аркой и архитравом; 3. поле стены или проем, ограниченный аркой и перемычкой.

ТОНДО (ит.) — декоративная деталь, имеющая круглую форму.

ТОЛОС — см. фолос.

ТОРА — вал базы ионической колонны.

ТОРШЕР (фр.) — высокая осветительная арматура, стоящая на полу.

ТОСКАНСКИЙ ОРДЕР — см. ордер архитектурный.

ТРАВЕЯ (фр.) — отсек сооружения, неф, перекрытый сомкнутым сводом.

ТРАНСЕПТ (лат.) — 1. поперечный неф в церкви; 2. выступ поперечного нефа.

ТРАП (гол.) — 1. лестница на судне; 2. лестница, ведущая на сцену. 3. (англ.) — устройство в канализационной сети для приема и отвода воды с пола.

ТРАПЕЗНАЯ — столовая с подсобными помещениями в монастыре.

ტიმპანი — 1. ფრონტონის პორტიკალური და დახრილ ზოლურებს შორის მოქცეული სამკუთხა

არე; 2. პილასტრის, თაღსა და არქიტრავს შორის მოქცეული

მრუდხაზოვანი სამკუთხედი; 3. თალით და ზღუდართან შემოფარგლული კედლის არე ან ლიობი.

ტონდო — წრიული ფორმის დეკორატიული ელემენტი.

თოლოსი — იხ. ფოლოსი.

ტორუსი — იონიური კოლონის ბაზისის ლილვი.

ტორშერი — იატაკზე დადგმული მაღალი სანათი არმატურა.

ტოსკანური ორდერი — იხ. ორდერი არქიტექტურული.

ტრავეა — შეკრული კამარით გადახურული ნაგებობის ნაკვეთი — ნავი.

ტრანსეპტი — 1. ტაძრის განივი ნავი; 2. განივი ნავის გამონაშვები.

ტრაპი — 1. კიბე გემზე; 2. სცენაზე ამავე კიბე; 3. წყლის მიმღები და გადაყვანი მოწყობილობა კანალიზაციის ქსელში.

საოლტიკე, სატრაპეზო — მონასტრის სასაძილო დამხმარე სათავსებით.

ТРАХЕЛЕЙОН (греч.) — шейка колонны.

ТРЕК (англ.) — сооружение или специально подготовленное место для велосипедных гонок.

ТРЕЛЬЯЖ (фр.) — тонкая решетка, увитая растениями.

ТРЕХЛОПАСТНАЯ АРКА — см. арка трехлопастная.

ТРЕХЦЕНТРОВАЯ АРКА — см. арка коробовая.

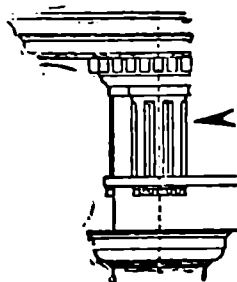
ТРЕХЦЕНТРОВЫЙ СВОД — см. свод коробовый.

ТРЕЧЕНТО (ит.) — проторенессанс в Италии (XIV в.).

ТРИБУНА (фр.) — 1. специально оборудованное место для оратора; 2. сооружение с возвышающимися уступами местами для зрителей.

ТРИГА (лат.) — трехконная колесница, скульптурное изображение которой часто венчает сооружение (триумфальную арку, фронтон и т. д.).

ТРИГЛИФ (греч.) — чередующаяся с метопами часть фриза дорического ордера в виде плиты с треугольными в плане вертикальными врезами.

ბრაჰელაშონი — სვეტის ყელი.

ბრაჰი — ველორბოლისათვის სპეციალურად მომზადებული ადგილი ან ნაგებობა.

ბრაშაში — ხვიარა მცენარეებით დაფარული ცხაური.

სამფურცლიანი თალი — იხ. თალი სამფურცლიანი.

სამცენბრიანი თალი — იხ. თალი კოლოფა.

სამცენბრიანი კამარა — იხ. კამარა კოლოფა.

ბრაჩენტო — პრეტორიენესანსი იტალიაში (XIV ს.).

ბრიზუნა — 1. სპეციალურად მოწყობილი ადგილი ორატორისათვის; 2. მაყურებელთა საფეხურებად განლაგებული ადგილები.

ბრიზა — სამცხენიანი ეტლი, რომლის სკულპტურული გამოსახულება ხშირად აგვირგვინებს შენობას (სატრიუმფალთა, ფრონტონის და ა. შ.).

ბრიგლიზი — დორიული ორდერის ფრიზის მეტოპის შემნაცველი ნაწილი, რომელიც წარმოადგენს ვერტიკალური (გეგმაში სამკუთხა) ჩანაჭრების მქონე ფილას.

ТРИКЛИНИЙ (греч.) — столовая в римском жилом доме.

ТРИУМФАЛЬНАЯ АРКА — см. арка триумфальная.

ТРИФОРИЙ (лат.) — узкая галерея, расположенная в пределах толщины стены над арками, разделяющими продольные нефы церкви, и часто имеющая лишь декоративное значение.

ТРОМП (фр.) — свод, имеющий форму половины воронки, части конуса или четверти сферического купола и помещаемый над углом помещения для перехода от прямоугольного в плане объема к круглому или многогранному барабану, а также для перехода от четырехугольного помещения к восьмиугольной, шестнадцатигульной верхней части здания.

ТРОТУАР (фр.) — часть улицы вдоль застройки, предназначенная для пешеходов.

ТРОХИЛ (греч.) — профилированная астрагалами выкружка базы ионической колонны.

ТУМУЛУС (лат.) — курган, окруженный крепидой и вмещающий несколько гробниц.

ТУННЕЛЬ, ТОННЕЛЬ (англ.) — подземное сооружение — проезд или проход.

ბრიკლინიუმი — სასადილო ოთახი რომაულ საცხოვრებელ სახლში.

სატრიუმფო თალი — იხ. თალი სატრიუმფო.

სამცვეელი, ბრიფორიუმი — ტაძრის გრძივი ნაგებობის გამოყოფი თაღების თავზე კედლის სისქის ფარგლებში მოწყობილი ვიწრო გალერეა, რომელსაც ხშირად მხოლოდ დეკორაციული მნიშვნელობა აქვს.

ტრომი — ნახევარძაბრის, კონუსის ნაწილის ან სფერულ გუმბათის ნაოთხარის ფორმის კამარა, რომელიც მოთავსებულია სათავისს კუთხეში, სწორკუთხა გეგმიანი მოცულობიდან წრიული ან მრავალწახნაგოვანი გუმბათის ყელზე და მართკუთხა სათავსიდან რვა ან თექვსმეტკუთხიან ზედა ნაწილზე გადასასვლელად.

ბროტუარი — განაშენიანების გასწვრივ გაყოლებული ქუჩის საქვეითო ნაწილი.

ბროქილი — ასტრაგალებით დამუშავებული იონიური სვეტის ბაზისის ფოსო.

სამრავალკაცო, ყორღანი — სამაგრიოთ გარშემორტყმული ყორღანი, რომელიც რამდენიმე აკლდამას მოიცავს.

გვირაბი — საქვეითო ან გასასვლელი მიწისქვეშა ნაგებობა.

ТЮРБЕ (арабск.) — усыпальница в странах мусульманского Востока.

ТЯГА — профилированный пояс (каменный или штукатурный), значительно выступающий из плоскости стены, потолка или обрамляющий отдельные архитектурные детали.

ტურბე — საძვალე მუსლიმანური აღმოსავლეთის ქვეყნებში.

ჯოღურა — კედლის სიბრტყიდან უმნიშვნელოდ გამოწეული, პორიზონტალური ან ცალკეული არქიტექტურული დეტალების მომჩარჩოებელი პროფილირებული (ქვის ან მობათქაშებული) სარტყელი.

У

УЗЕЛ САНИТАРНЫЙ — выделенные в одну группу ванна, умывальник, уборная в квартире или другом здании.

УРАСА — тип старого жилища якутов, основу которого составлял каркас в виде столбов, врытых в землю по кругу.

УРНА (лат.) — 1. керамический, каменный, реже металлический сосуд для хранения праха умершего после кремации; 2. в древнем Риме керамический, стеклянный или металлический сосуд для хранения жидкостей.

УСАДЬБА — 1. производственный и жилой центр хозяйства; 2. группа жилых, хозяйственных (оранжерей, конюшней и т. д.), парковых и других построек, составляющих единое целое.

კვანძი სანიტარული — საცხოვრებელ ბინაში ან სხვა შენობაში ერთად თავმოყრილი აბაზანა, პირსაბანი და საპირფარეშო.

ურასა — იაკუტების ძველი საცხოვრებლის ტიპი, რომლის ჩონჩხს წარმოადგენს მიწაში წრებაზე ჩაფლული ბოძებისაგან შექმნილი კარკასი.

ლარნაპი, ურნა — 1. კრემაციის შემდეგ მიცვალებულის ნეშტის შესანახი კერამიკული, ქვის, იშვიათად ლითონის ჭურჭელი; 2. სითხის შესანახი კერამიკული, მინის ან ლითონის ჭურჭელი ძველ რომში.

პარმიდამო — 1. მეურნეობის საწარმოო და საცხოვრებელი ცენტრი; 2. ერთ კომპლექსში გაერთიანებული საცხოვრებელი, სამეურნეო (ორანჟერეა, საჩინობო და ა. შ.), პარკული და სხვა სახის ნაგებობათა ჯგუფი.

• **УСЫПАЛЬНИЦА** — погребальный склеп, обычно предназначенный для целого семейства или рода.

• **УЧАСТОК ПРИУСАДЕБНЫЙ** — выделяемый в личное пользование участок земли для жилых, хозяйственных построек и личного подсобного хозяйства.

Φ

• **ФАКТУРА** (лат.) — характер поверхности стен, потолков и других архитектурных элементов, а также художественного произведения (прикладное искусство, живопись, скульптура и т. п.).

• **ФАНЗА** (кит.) — китайский каменный или саманный жилой дом с деревянным каркасом.

• **ФАСАД** (фр.) — внешняя, лицевая сторона здания.

• **ФАСЦИИ** (лат.) — слегка выступающая полоса, членившая архитектуру.

• **ФАХВЕРК** (нем.) — каркас ограждающей поверхности, воспринимающий и передающий основному каркасу здания нагрузки от веса стены и ветра.

სამარხი, სამკლე — აკლდამა, რომელიც ჩვეულებრივად განკუთვნილია მთელი ოჯახის ან გვარისათვის.

• **ნაკვეთი საპარმიდაშო** — საცხოვრებელი სახლის, სამეურნეო შენობების ასაგებად და დამხმარე მეურნეობის მოსაწყობად პირად სარგებლობაში გამოყოფილი მიწის ნაკვეთი.

ფაბრიკა — კედლების, კერის და სხვა არქიტექტურული დეტალების და აგრეთვე მხატვრული ნაწარმოებების (გამოყენებითი ხელოვნება, ფერწერა, ქანდაკება და ა. შ.) შედარების დამუშავების ხასიათი.

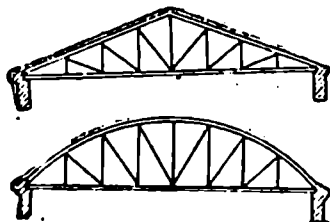
ფანჯა — ქვის ან ალიზის ხის კარკასიანი საცხოვრებელი სახლი ჩინეთში.

ფასადი — შენობის გარე მხარე.

ფასი — არქიტექტურის დამანაწევრებელი, სიბრტყიდან ოდნავ გამოწეული ზოლი.

სათხელღლი, ფახვერკი — შემომზღუდვი სიბრტყის კარკასი, რომელიც ალიქვს და ძირითად კარკასს გადასცემს კედლის წონას და ქარის დატვირთვებს.

ФЕРМА (фр.) — 1. несущая конструкция, состоящая из деревянных, стальных или железобетонных стержней, связанных между собой в геометрически неизменяемую систему; 2. хозяйственное предприятие совхоза или колхоза, занимающееся определенной отраслью сельского хозяйства (животноводческая ф., молочная ф. и т. д.). 3. в капиталистических странах — частное сельскохозяйственное предприятие на собственной или арендованной земле и представляющее собой комплекс жилых и хозяйственных построек.

ფერმა — 1. გეომეტრიულად მდგარ სისტემაში გაერთიანებული ხის, ფოლადის ან რკინაბეტონის ღეროებისაგან შემდგარი მზიდი კონსტრუქცია; 2. კოლმეურნეობის ან საბჭოთა მეურნეობის საწარმო, რომელიც სოფლის მეურნეობის განსაზღვრულ დარგს მისდევს (მეცხოველეობის, რძის ფერმა და ა. შ.); 3. კაპიტალისტურ ქვეყნებში—სოფლის მეურნეობის საწარმო, რომელიც

მოწყობილია საკუთარ ან იჯარით აღებული მიწაზე და წარმოადგენს სასოფლო-სამეურნეო ნაგებობების და საცხოვრებლების კომპლექსს.

ФИАЛА (фр.) — декоративное впечатление пинаклей, шпиров, контрфорсов и т. п. в виде фигурного шпилья, завершеного крестоцветом.

ფიალი — პინაკლების, წვეტიანების, კონტრფორსების დეკორატიული დაგვირგვინება — ჭვარდი ყვავილით შემკული წვეტი.

ФИЛЕНКА (нем.)—1. узкая, цветная полоска, разделяющая разноокрашенные части стен; 2. часть поля стены, ограниченная рамкой; 3. щиток из досок, заполняющий просвет в каркасе полотна двери, перегородки, шкафа и т. д.

ლირსი — 1. კედლის სხვადასხვა ფერად შეღებილი ნაწილების გამყოფი ვიწრო ფერადი ზოლი; 2. კედლის ზედაპირის მოჩარჩოებული ნაწილი; 3. კარების, ტიხარის, კარადის კარკასის შემავსებელი ფიქრის ფარი.

ФЛАГШТОК (голл.) — вертикальный шест для крепления флага.

ღროშის ზოკი — ღროშის დასამაგრებელი ვერტიკალური ლატანი.

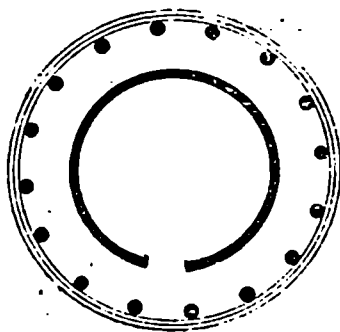
ФЛЕРОН (фр.) — см. крестоцвет.

ფლერონი — იხ. ჭვარდი ყვავილი.

ФЛИГЕЛЬ (нем.) — 1. боковая пристройка к жилому дому; 2. небольшой жилой дом во дворе крупного здания.

ФОЙЕ (фр.) — помещение при зрительном зале, служащее местом отдыха зрителей и артистов (артистическое ф.) во время перерыва.

ФОЛОС (греч.) — круглое в плане здание, обычно расположенное на расчлененном ступенями подиуме и по всему периметру окруженное колоннадой.

ФОЛЬВАРК (польск.) — усадьба, хутор, отдельное поселение.

ФОНАРЬ СВЕТОВОЙ — резко выступающая часть покрытия разнообразной формы, имеющая проемы для естественного освещения помещения верхним светом и одновременно (в промышленных зданиях) служащая для аэрации здания.

ფლიგელი — 1. საცხოვრებელი სახლის გვერდით მიწაშენი; 2. დიდი სახლის ეზოში მოთავსებული მცირე ზომის საცხოვრებელი სახლი.

ფოიე — მაყურებელთა დარბაზთან არსებული სათავსი, რომელიც განკუთვნილია მაყურებლის და მსახიობების (არტისტული ფოიე) დასასვენებლად.

ფოლოსი — წრიული მოხაზულობის გეგმის მქონე შენობა, რომელიც უმრავლეს შემთხვევაში განლაგებულია საფეხურებად დანაწევრებულ პოდიუმზე და მთელ პერიმეტრზე გარშემორტყმულია სვეტნარით.

ფოლვარკი — კარმიდამო, მამული, ცალკე დასახლება.

ფუჟფარანი, სანათური — სათავსის ზედა შექიით განათების მიზნით მოწყობილი შენობის გადახურვის სიბრტყიდან მკვეთრად გამოწეული შემინული ნაწილი, რომელიც ამავე დროს ემსახურება სამრეწველო შენობის აერაციის მიზნებს.

ФОНТАН (ит.) — декоративное сооружение, служащее основанием и об-

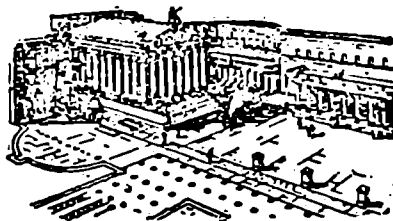
ფადრეშანი — დეკორაციული ნაგებობა, რომელიც წარმოადგენს წყლის მაღლა

рамлиნემ დღა ბუოხი ვერხ ილი სტეკოუხი სტრუი ვოდი.

ФОРТ (ლათ.) — отдельное, небольшое укрепление.

ФОРТОЧКА — самостоятельно открывающаяся часть оконной створки, предназначенная для проветривания помещения.

ФОРУМ (лат.) — первоначально рыночная, позднее общественная площадь древнеримских городов.

ФРАМУГА (польск.) — верхняя часть оконного переплета (глухая или створная) над створками окна, а также дверей.

ФРЕСКА (ит.) — 1. техника степной живописи водяными красками по сырой штукатурке; 2. произведение, выполненное в указанной выше технике.

ФРИГИДАРИЙ (лат.) — помещение для холодных ванн в римских термах.

ატუორცნილი ან ჩამდინარე ნაკადის ფუძეს და მოჩარჩოებას.

ფორტი — ცალკე მდგარი მცირე ზომის ციხე-სიმაგრე.

საჰანარე, შუაშუმი — ფანჯრის საგდულის ნაწილი, რომელიც დამოუკიდებლად იღება და სათავისის გასანიაველად არის განკუთვნილი.

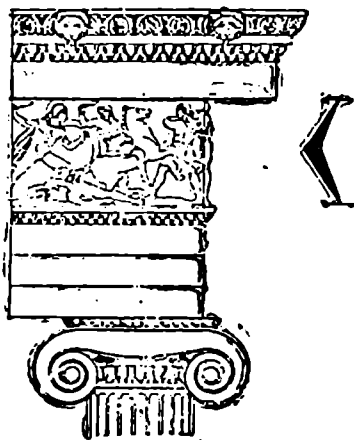
ფორუმი — თავდაპირველად სავაჭრო, შემდგომში კი საზოგადოებრივი მოედანი ძველი რომის ქალაქებში.

ფრამუგა — კარ-ფანჯრების თავზე მოთავსებული ალათების ზედა (ყრუ ან მოძრავი) ნაწილი.

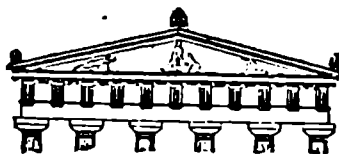
ფრესკა — 1. ნოტიო შელესვაზე წყლის საღებავებით კედელზე მოხატულობის შესრულების ტექნიკა; 2. ნაწარმოები, რომელიც ზემოთ აღნიშნულ ტექნიკით არის შესრულებული.

ფრიგიდარიუმი — რომაული ტერმების სადგომი ცივი აბაზანებით.

ФРИЗ (ფრ.) — 1. средняя, горизонтальная часть антаблемента, находящаяся между архитравом и карнизом. Поле фриза часто используют для помещения скульптурных изображений или орнаментальных мотивов; 2. декоративная (живописная или скульптурная) полоса, окаймляющая плоскость стены или пола.

ФРОНТОН (ფრ.) — завершение фасада в виде треугольной плоскости, ограниченной с трех сторон карнизом; аналогичное завершение отдельных элементов: окна, портика, дверей и т. п.

ФУНДАМЕНТ (ლათ.) — опорная часть сооружения, передающая нагрузки на основание.

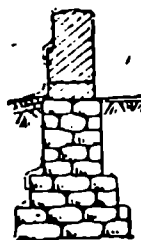

ФУНДАМЕНТАЛЬНАЯ БАЛКА — см. балка фундаментная.

ფრიზი — 1. ანტაბლემენტის პორიზონტალური ნაწილი, რომელიც მოქცეულია არქიტრავსა და ლავგარდანს შორის; ფრიზის არე ხშირად გამოიყენება სკულპტურულ გამოხატულებათა ან ორნამენტული მოტივების მოსათავსებლად; 2. კედლის ან იატაკის სიბრტყის შემოფარგვლი დეკორაციული (მოხატული ან სკულპტურული) ზოლი.

ფრონტონი — ფასადის დამაგვირგვინებელი, სამი მხრიდან ლავგარდნებით შემოსაზღვრული სამკუთხა სიბრტყე; ფანჯრის, პორტიკის და სხვა ცალკეული ელემენტების ანალოგიური დამაგვირგვინება.

სამირკველი — ნაგებობის საყრდენი ნაწილი, რომელიც შენობის დატვირთვებს ფუძეს გადასცემს.

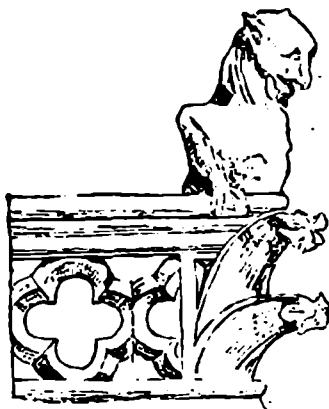
სამირკველის კოპი — სამირკველისა.

X

ХАНЕГА (перс.) — группа культовых и гражданских сооружений в Азербайджане.

ხანეგა — საეკლტო და სამოქალაქო ნაგებობათა ჯგუფი აზერბაიჯანში.

ХИМЕРА (греч.) — скульптурное изображение фантастического чудовища, представляющее часть убранства готических соборов. Одним из классических примеров использования этого мотива можно назвать собор парижской Богоматери.

ქიმერა — გოთიკური ტაძრის სამკაულის ელემენტი, რომელიც წარმოადგენს ფანტასტიკური უჩხულის სკულპტურულ გამოხატულებას. ამ მოტივის ვრცელად გამოყენების ერთ-ერთ კლასიკურ მაგალითად შეიძლება დასახელდეს პარიზის ლეთისმშობლის ტაძარი.

ХОЛЛ (англ.) — просторное помещение в общественном здании (напр. для ожидания в гостинице).

ჰოლი — ვრცელი სათავის საზოგადოებრივ შენობაში, მაგ., მოსაცდელ სასტუმროში.

ХОРЫ (греч.) — выделенное для певчих место сбоку от алтаря; восточная часть церковного здания.

მხარი, პატრონიკა — მგალობელთა თვის გამოყოფილი ადგილი საეკლესიო ხევის გვერდით; საეკლესიო შენობის აღმოსავლეთი ნაწილი.

ХРАМ — культовое сооружение, предназначенное для совершения богослужений и религиозных обрядов.

ტაძარი — საეკლტო ნაგებობა, სადაც წარმოებს ლეთისმსახურება და რელიგიური წესჩვეულებათა შესრულება.

Ц

ЦЕЛЛА (лат.) — помещение античного храма, в котором находилась культовая статуя; **ნაოსი**.

ცელა — ანტიკური ტაძრის სადგომი, რომელშიც იდგა საეკლტო ქანდაკება; **ნაოსი**.

ЦЕНТРИЧЕСКОЕ ЗДАНИЕ — см. здание центрическое.

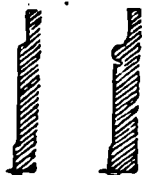
ЦЕХ (нем.) — производственное помещение.

ЦИКЛОПИЧЕСКОЕ СООРУЖЕНИЕ — см. сооружение циклопическое.

ЦИЛИНДРИЧЕСКИЙ СВОД — см. свод цилиндрический.

ЦИТАДЕЛЬ (ит.) — 1. наиболее укрепленная часть крепости, являющаяся последним оплотом для осажденных; 2. крепость или замок, господствующий над городом.

ЦОКОЛЬ (ит.) — подножие здания или другого сооружения, обычно выступающее из основной плоскости стены.

ЦОКОЛЬНЫЙ ЭТАЖ — см. этаж цокольный.

ცენტრული შენობა — об. შენობა ცენტრული.

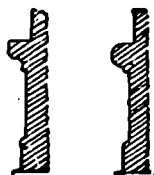
საამჟამო — საწარმოო სათავისი.

ციკლოპური ნაგებობა — об. ნაგებობა ციკლოპური.

ცილინდრული კამარა — об. კამარა ცილინდრული.

შიდაციხე, ციტადელი — 1. ციხე-სიმაგრის ყველაზე მეტად გამაგრებული ნაწილი, რომელიც ალყაშემორტყმულ დამცველთა უკანასკნელ თავშესაფარს წარმოადგენს; 2. ქალაქის ხედში გაბატონებული ციხე-სიმაგრე ან ციხე-დარბაზი.

ცოკოლი — შენობის ან სხვა ნაგებობის ძირი, რომელიც გამოწეულია კედლის ძირითადი სიბრტყიდან.

ცოკოლის სართული — об. სართული ცოკოლისა.

4

ЧАСОВНЯ — 1. отдельно стоящее культовое здание небольших размеров; капелла; 2. специальное помещение в здании для совершения богослужения.

საშაფო, ეკლესია — 1. მეტირე ზომის ცალკე მდგომი საკულტო ნაგებობა; ეკლესია; 2. წირვა-ლოცვისათვის განკუთვნილი სათავისი შენობაში.

ЧЕКАНКА — техника обработки металла для получения рельефных изображений, обычно специальным инструментом—чеканом.

ЧЕРДАК — пространство между крышей и перекрытием верхнего этажа здания.

ЧЕТВЕРТНОЙ ВАЛ — см. в а л ч е т в е р т н о й.

ЧИНКВЕЧЕНТО (ит.) — термин, которым обозначается художественная культура высокого Возрождения (XVI в.).

ЧУЛЬПА — древняя гробница в Перу и Боливии.

ЧУМ — переносное жилище ряда народов Сибири (эвенков, кетов и др.), представляющее собой сооружение из шестов, образующих коническую форму и покрытых оленьими шкурами.

კვერპა, ზედა — რელიეფური გამოსახულების მისაღებად ლითონის საკვერთი დამუშავების ტექნიკა.

სხვენი — შენობის ზედა სართულის გადახურვასა და სახურავს შორის მოქცეული სივრცე.

ნათხარი ლილვი — იხ. ლ ი ლ ვ ი ნ ა ო თ ხ ა რ ი.

ჩიკაჰენტო — ტერმინი, რომლითაც აღინიშნება ა ლ ო რ ძ ი ნ ე ბ ი ს აყვავების ხანის (XVI ს.) კულტურა.

ჩულპა — უძველესი ა კ ლ დ ა მ ა პერუსა და ბოლივიაში.

ჩუმი — ციმბირის ხალხების (ევენკების, კეტების და სხვა) გადასატანი სადგომი, რომელიც წარმოადგენს ლატნებით შედგენილ და ირმის ქურქის ნაკრებით დაფარულ კონუსური ფორმის ნაგებობას.

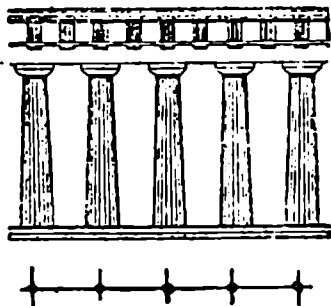
Ш

ШАБЛОН (нем.) — 1. выполненный в натуральную величину чертеж архитектурной детали; 2. приспособление для вытягивания карнизов и выполнения архитектурных обломов при штукатурных работах; 3. образец для изготовления изделий.

თარბი, შაბლონი — 1. არქიტექტურული დეტალის ნატურალური სიდიდით შესრულებული ნახაზი; 2. შეღესვის სამუშაოების ჩატარებისას ლავგარდანის და არქიტექტურული ნატეხების გამოყენისათვის საჭირო სამარჯვე; 3. ნაკეთობის დასამზადებელი ნიმუში.

ШАГ КОЛОНН — расстояние между осями колонн.

ბიჯი სვამებისა — მანძილი სვეტების ღერძებს შორის.

ШАЛАШ (тюрк.) — древнее жилище, сооружаемое из жердей, ветвей, поставленных по кругу.

ШАТРОВЫЙ КУПОЛ — см. купол шатровый.

ШАХРАСТАН (перс.) — территория феодального города Средней Азии внутри городских стен.

ШЕБЕКЕ (азерб.) — решетка геометрического узора, выполненная в дереве, камне, металле или собранная на шпях из отдельных деревянных элементов и заполняющая проем в здании.

ШЕЛЫГА — вершина свода или арка.

ШЛЕМОВИДНЫЙ КУПОЛ — см. купол шлемовидный.

ШЛЮЗ (нем.) — гидротехническое сооружение для перемещения судов с одного уровня водоема на другой путем постепенного выравнивания горизонтов воды в камере.

ШОВ ДЕФОРМАЦИОННЫЙ — сквозной прорез в конструкции сооружения, допускающий независимые

ჩალური, ხარბა, ფაცხა — წრიულად ჩამაგრებული ხის ტოტებისაგან აგებული უძველესი საცხოვრებელი.

პარვისაგური გუმბათი — იხ. გუმბათი კარვისებური.

შახრასტანი — შუა აზიის ფეოდალური ქალაქის კედლებს შიგნით მოქცეული ტერიტორია.

შეპეკე — ხის, ქვის, ლითონის ან კოტებით შეერთებული ხის ელემენტებისაგან დამზადებული, გეომეტრულ სახიანი გისოსი, რომლითაც შევსებულია შენობის ღიობი.

შელაგა — თაღის ან კამარის უმაღლესი წერტილი.

კონუსური გუმბათი — იხ. გუმბათი კონუსური.

რამი — ჰიდროტექნიკური ნაგებობა, რომელსაც კამერებში წყლის პორიზონტის თანდათანობით გათანაბრების გზით გემები წყლის ერთი დონიდან მეორეზე გადაყავს.

ნაპარი საღებურგაბათი — ნაგებობის კონსტრუქციის გამკოლი განაპერი, რომელიც შენობის ცალკეულ ნაწილებს

деформации отдельных частей здания.

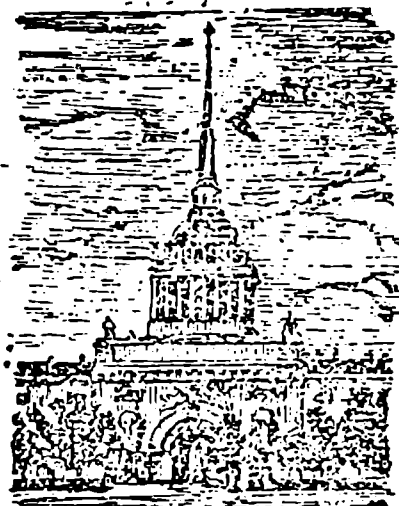
ШОВ ОСАДОЧНЫЙ — шов, допускающий самостоятельную осадку отдельных частей сооружения.

ШОВ СЕЙСМИЧЕСКИЙ — шов, разбивающий здание значительной протяженности и сложной конфигурации на отдельные отсеки, способные совершать независимые колебания при землетрясениях.

ШОВ ТЕМПЕРАТУРНЫЙ — шов, разрезающий здание до фундамента и допускающий независимую деформацию под влиянием смены температуры разделяемых им частей.

ШОССЕ (фр.) — дорога для движения безрельсового транспорта, имеющая твердое покрытие.

ШПИЛЬ (нем.) — вертикальное, остроконечное завершение здания в целом или его отдельной части (башни, бelfry, etc.), по форме напоминающий объем сильно вытянутой пирамиды или конуса.

დამოუკიდებელი დეფორმაციის საშუალებას აძლევს.

ნაპარი ჯდომისა — ნაკერი, რომელიც შენობის ცალკეულ ნაწილებს დამოუკიდებელი ჯდომის საშუალებას აძლევს.

ნაპარი სეისმური — ნაკერი, რომელიც დიდი ზომის და რთული კონფიგურაციის შენობას დამოუკიდებლად რხევის უნარის მქონე ცალკეულ ნაკვეთებად ჰყოფს.

ნაპარი ტემპერატურული — ნაკერი, რომელიც შენობის საძირკვლამდე კრია და საშუალებას აძლევს მის მიერ გამოყოფილ ნაკვეთებს დამოუკიდებლად განიცადონ ტემპერატურის ცვლადობით გამოწვეული დეფორმაცია.

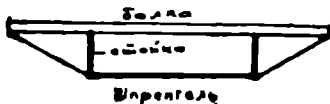
გზატყეველი — ურესო ტრანსპორტის მოძრაობისათვის განკუთვნილი მკერვისაფარიანი გზა.

წვები — ცალკე შენობის ან მისი

ცალკეული ნაწილის, ცოცხის, ბელვედრის) წვეტიანი ვერტიკალური დავირგვინება, რომელიც ფორმით ვიწრო და მაღალ პირამიდას ან კონუსის მოცულობას წააგავს.

ШПИНГАЛЕТ (ფრ.) — прибор для закрывания оконных створок.

ШПРЕНГЕЛЬ (нем.) — стержневая конструкция, увеличивающая жесткость и несущую способность основной конструкции (балки, фермы и т. п.).

ШТУКАТУРКА (იტ.) — отделочный слой, образованный строительным раствором на поверхностях частей сооружения, выравнивающий поверхности и защищающий конструкции от внешних влияний. Кроме того, назначение штукатурки состоит в подготовке к последующей окраске, облицовке, в придании поверхности декоративных свойств — формы, цвета, фактуры.

შპინგალეტი — სარკმლის საგდულის ჩასაკეტი ხელსაწყო.

შპრენგელი — ღეროებით შედგენილი კონსტრუქცია, რომელიც ზრდის ძირითადი კონსტრუქციის (კოჭის, ფერმის და ა. შ.) სიხისტეს და ზღვისუნარიანობას.

ბათქაში, შელესვა — ნაგებობის ნაწილების ზედაპირზე სამშენებლო ხსნარით შექმნილი მოსაპირკეთებელი შრე, რომელიც ასწორებს ზედაპირს და გარეშე გავლენისაგან იცავს კონსტრუქციას. გარდა ამისა, შელესვის დანიშნულებაა მოამზადოს ზედაპირი შემდგომი შეღებვის, მოპირკეთებისა და ზედაპირისათვის დეკორაციული თვისებების — ფორმის, ფერის ფაქტურის მინიჭებისათვის.

Ш

ЩЕКОЛДА — приспособление для запираания дверей.

ЩИПЕЦ — 1. верхняя часть торцовой (фасадной) стены здания в виде плоскости с острым углом, ограниченной скатами крыши и в отличие от фронтона не отделяемая от остальной плоскости стены горизонтальным карнизом; 2. декоративный элемент готической архитектуры в виде остроконечного треугольника, венчающего проем.

რაზა — კარების ჩამკეტი მოწყობილობა.

წვეთურა — 1. სახურავის ქანობებით შემოსაზღვრული შენობის ტორსული (ფასადის) კედლის ზედა მახვილკუთხა ნაწილი, რომელიც ფრონტონისაგან განსხვავებით კედლის დანარჩენი ზედაპირიდან არ არის გამოყოფილი პორიზონტალური ლავვარდანი; 2. ლიობის დამაგვირგვინებელი მახვილკუთხა სამკუთხედის ფორმის დეკორაციული ელემენტი გოთიკურ არქიტექტურაში.

ЩИТ — 1. составной элемент сборного деревянного дома в виде части стены, перегородки, перекрытия, настила кровли и т. д. 2. сборный, плоский элемент временных ограждений, опалубки и т. п.

შარი — 1. ხის ანაკრები სახლის შემაღენელი ელემენტი — კედლის, ტიხარის, ფენილის, სახურავის და სხვ. ნაწილის სახით; 2. დროებითი შემოღობვის, შეფიცვის ბრტყელი ანაკრები ელემენტი.

Э

ЭДИКУЛА (лат.) — 1. ниша, фланкируемая с боков колоннами или пилястрами, увенчанными фронтоном; 2. сооружение античности, в основу архитектуры которого положен вышеуказанный композиционный прием.

ЭККЛЕСИАСТЕРИЙ (греч.) — здание народных собраний в античной Греции.

ЭКЛЕКТИЗМ в архитектуре — механическое, нетворческое соединение разнородных художественных элементов, архитектурных мотивов, в основном заимствованных из наследия без учета идейно-образной и конструктивной основы сооружения.

ЭКСЕДРА (греч.) — 1. полукруглая ниша в здании или подобное же античное открытое сооружение, предназначенное для отдыха, бесед; 2. парадное помещение античного жилого дома, открытое в сторону перистилля.

ЭКСПЛИКАЦИЯ (лат.) — текст, приложенный к чертежу и поясняющий значение условных обозначений.

ედიკულა — 1. ფრონტონით დაგვირგვინებული, სვეტებით ან პილასტრებით შემოსაზღვრული ნიში; 2. ანტიკური ნაგებობა, რომლის არქიტექტურას საფუძვლად უდევს ზემოთ აღნიშნული კომპოზიციური ხერხი.

ეკლესიასტერიუმი — სახალხო კრების შენობა ანტიკურ საბერძნეთში.

ექლექტიზმი არქიტექტურაში — ძიითადად შემკვიდრებიდან ნასესხები სხვადასხვაგვარი მხატვრული ელემენტების, არქიტექტურული მოტივების შექანიური, არაშემოქმედებითი შეუღლება შენობის იდეურ-სახვითი და კონსტრუქციული საფუძვლის ნაწილობრივ ან მთლიანად უგულველყოფისას.

ექსედრა — 1. ნახევარწრიული მოხაზულობის ნიში კედელში ან ასეთივე ფორმის დასვენებისა და საუბრებისათვის განკუთვნილი ანტიკური ღია შენობა; 2. ანტიკური საცხოვრებელი სახლის პერისტილიისაკენ გახსნილი პარადული სათავსი.

ექსპლიკაცია — ნახაზზე დართული ტექსტი, რომელიც განმარტავს პირობით აღნიშვნებს.

ЭЛЛИНГ (голл.) — 1. основная часть судостроительной верфи, в которой происходит сборка и спуск судов; 2. складское помещение на гребной станции; 3. сооружение для ремонта и стоянки дирижаблей.

ЭЛЛИПТИЧЕСКАЯ АРКА — см. арка эллиптическая.

ЭМБЛЕМА (греч.) — символическое изображение какого-либо понятия, идеи.

ЭМПОРЫ (нем.) — открытая галерея в интерьере церквей над входной стороной или боковыми нефами; хоры.

ЭНКАУСТИКА (греч.) — техника живописи восковыми красками.

ЭНТАЗИС (греч.) — выпуклость ствола колонны, которая приходится примерно выше одной трети высоты классической колонны и устраняет оптическую иллюзию вогнутости ствола.

ЭРКЕР (нем.) — остекленный, выступающий за пределы стены объем, имеющий в плане разнообразное очертание (полукруглое, треугольное, граненное) и увеличивающий площадь основного помещения.

ЭРМИТАЖ (фр.) — название многих загородных вилл, парковых павильонов и т. п.

ელიზი — 1. ნავსაშენის ძირითადი ნაწილი, სადაც წარმოებს გემების აწყობა და წყალში ჩაშვება; 2. ნავსაყუდლების სასაწყობო სათავსი; 3. ღირებულების, სადგომი და შესაკეთებელი სათავსი.

ელიპსური თალი — იხ. თალი ელიპსური.

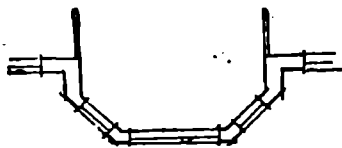
ემბლემა — რომელიმე ცნების, იდეის სიმბოლური გამოსახულება.

სამცხველი, ემპორეზი — ტაძრის ინტერიერში შესასვლელის ან გვერდითი ნაგებობის თავზე მოწყობილი ღია გალერეა; პატრონიკე.

ენკაუსტიკა — ცეცხლის საღებავებით ფერწერის ტექნიკა.

ენტაზისი — სვეტის ტანის გამოზნექილობა კლასიკური კოლონის სიმაღლის დაახლოებით $\frac{1}{3}$ -ის ზევით, რომელიც სვეტის ტანის შეზნექილობის შთაბეჭდილებას აქარწყლებს.

ერკერი — კედლის სიბრტყიდან გამოტანილი გეგმაში სხვადასხვაგვარი (ნახევარწრიული, სამკუთხა, წახნაგოვანი) მოხაზულობის შემინული მოცულობა, რომელიც ზრდის ძირითადი სათავსის ფართობს.

ერმიტაჟი — მრავალ ქალაქგარეთა ვილის, პარკული ნაგებობის და სხვათა სახელწოდება.

ЭСКАЛАТОР (англ.) — наклонно расположенное подъемное устройство в сооружениях в виде лестницы с движущимися ступенями.

ЭСКИЗ (фр.) — графическими, живописными или скульптурными средствами выполненный набросок будущего произведения, архитектурного проекта, картины, скульптуры и т. д.

ЭСПЛАНАДА (фр.) 1. улица с аллеей по оси; 2. площадь перед большим зданием.

ЭСТАКАДА (фр.) — сооружение, возводимое для прокладки железнодорожного пути, автомобильной дороги и других коммуникаций, а также для соединения верхних этажей отдельных промышленных зданий, обычно допускающее проезд под ним.

ЭСТРАДА (фр.) — возвышенная площадка для выступления ораторов, артистов, хоров, оркестров и т. д.

ЭТАЖ (фр.) — группа помещений, расположенных на одном уровне.

ЭТАЖ АТТИКОВЫЙ — группа помещений, расположенных на уровне аттика.

ЭТАЖ ПОДВАЛЬНЫЙ — этаж, заглубленный ниже уровня прилегающего к зданию тротуара или поверхности земли более чем на половину своей высоты.

მსპალატორი — შენობაში დახრილად განლაგებული ამწე მოწყობილობა, რომელიც წარმოადგენს მოძრაესაფეხურებთან კიბეს.

მონახაზი, მსკიზი — მომავალი ნაწარმოების — არქიტექტურული პროექტის, სურათის, ქანდაკების და ა. შ. გრაფიკული, ფერწერული ან სკულპტურული ჩანახატი.

ესპლანადა — 1. ქუჩა, მის ღერძზე მოქცეული ხეივანი; 2. მოედანი დიდ ნაგებობის წინ.

მსტაკადა — რკინიგზის, საავტომობილო გზის და სხვა კომუნიკაციების გასაცვანად, აგრეთვე სამრეწველო შენობების ზედა სართულების დასაკავშირებლად აგებული ნაგებობა, რომელიც მის ქვეშ გასასვლელის მოწყობის საშუალებას იძლევა.

მსტრადა — ორატორების, მსახიობების, გუნდების, ორკესტრების და სხვათა გამოსასვლელად განკუთვნილი შემაღლებული ბაქანი.

სართული — შენობის ერთ ღონეზე განლაგებული სათავსების ჯგუფი.

სართული ატიკისა — ატიკის ღონეზე განლაგებული სათავსების ჯგუფი.

სართული სარდაფისა — შენობის მომიჯნავე ტროტუარის ან მიწის ზედაპირის ღონის მიმართ თავისი სიმაღლის ნახევარზე მეტად ჩაღრმავებული სართული.

ЭТАЖ ЦОКОЛЬНЫЙ — этаж, заглубленный ниже уровня земли меньшей частью своей высоты.

ЭХЕЙОН (греч.) — акустический сосуд в стене древнегреческого храма.

ЭХИН (греч.) — часть капители дорической колонны в виде круглой в плане подушки с криволинейным профилем (чаще — четвертной вал).

Ю

ЮРТА (тюрк.) — тип переносного жилища кочевников Средней Азии, состоящее из деревянного остова в виде решетчатых стенок и конусообразного купола из жердей, покрываемых тканями или шкурами, с дымовым отверстием наверху.

Я

ЯРАНГА — жилище кочевников северных племен, состоящее из вертикальной каркасной стены (чаще всего обложенной дерном и камнями) и конической крыши из шестов, покрытых оленьими шкурами.

ЯРУС (лат.) — одна из повторяющихся и расположенных друг над другом частей сооружения.

სართული ცოკოლისა — მიწის ზედაპირის დონის მიმართ თავის სიმაღლის ნახევარზე ნაკლებად ჩაღრმავებული სართული.

ეჰეონი — ძველი საბერძნეთის ტაძრის კედელში ჩამარხული აკუსტიკური ქურქელი.

ეჰინი — დორიული კოლონის კაპიტელის გეგმაში წრიული მოხაზულობის მრუდხაზოვანი (ჩვეულებრივ ნაოთხარილილის) პროფილის მქონე ნაწილი.

ალაჩოყი — შუა აზიის მომთაბარეთა გადასატანი სადგომის სახეობა, რომლის ხის ჩონჩხი — ცხაური, კედლები და ლატნებით შექმნილი კონუსის ფორმის გუმბათი კვამლის გასაყვანი ხვრეტით დაფარულია ქსოვილის და ტყავის ნაქრებით.

იარანგი — ჩრდილოეთის მომთაბარე ტომების სადგომი, რომელიც შედგება ქვებით და კორდის ბელტებით შემოწყობილი ვერტიკალური კარკასული კედლებისა და ირმის ტყავის ნაქრებით დაფარული, ლატნებით შედგენილი კონუსური გადახურვისაგან.

სართული, იარუსი — შენობის ერთ-მანეთის თავზე განლაგებული ერთ-ერთი განმეორებადი ნაწილი.

Примечание: в слозаре в некоторых случаях использованы определения, данные в ЕСЭ, словаре иностранных слов и в приложениях к первому тому „Всеобщей истории архитектуры“.